

Agrárgazdasági Információk

AZ AGRÁRSZAKKÉPZÉS SZEREPE A MUNKAERŐ-UTÁNPÓTLÁSBAN 2018

NAIK Agrárgazdasági Kutatóintézet

**AZ AGRÁRSZAKKÉPZÉS SZEREPE
A MUNKAERŐ-UTÁNPÓTLÁSBAN
2018**

Szerkesztő: Hamza Eszter
Rác Katalin

Szerzők: Hamza Eszter
Rác Katalin
Szabó Dorottya
Vásáry Viktória

Közreműködők: Király Gábor
Márkiné Tóth Orsolya
Varga Eszter

Opponensek: Dugasz János
Szűts Gézáne

Felelős kiadó: Goda Pál

Szerkesztőbizottság: Biró Szabolcs
Dublecz Károly
Felföldi János
Fertő Imre
Herdon Miklós
Illés B. Csaba
Kapronczai István
Káposzta József
Kemény Gábor
Kertész Róbert
Keszthelyi Szilárd

Lámfalusi Ibolya
Pető Károly
Potori Norbert
Rieger László
Stummer Ildikó
Szakály Zoltán
Szűcs István
Takács István
Tóth József
Tóth Tamás
Vágó Szabolcs

Kiadó:
NAIK Agrárgazdasági Kutatóintézet
H-1093 Budapest, Zsil utca 3–5.
Telefon: (+36 1) 217-1011
Fax: (+36 1) 217-4469
<https://aki.naik.hu>
aki@aki.naik.hu

DOI: <http://dx.doi.org/10.7896/ai1904>
ISSN 2676-9492
ISSN 1418-2130 (Agrárgazdasági Információk sorozat)

Nyomda, kötetzet: Prime Rate Kft.
© NAIK Agrárgazdasági Kutatóintézet

Minden jog fenntartva. A kiadvány bármely részének sokszorosítása, adatainak bármilyen formában (nyomtatva vagy elektronikusan) történő tárolása vagy továbbítása, továbbá bármilyen elven működő adatbázis-kezelő segítségével történő felhasználása csak a kiadó előzetes írásbeli engedélyével történhet.

Tartalomjegyzék

Vezetői összefoglaló	5	Továbbtanulással, jövőbeli munkával kapcsolatos tervek.....	29
Problémafelvetés.....	5	A pályaválasztással kapcsolatos információk.....	29
Módszer.....	5	Tanulói profilok jellemzői a szakmaválasztás szerint.....	30
Eredmények.....	5	Az agrárszakképzésben tanuló diákok felmérése.....	31
Szakirodalmi háttér	8	A felmérés keretei.....	31
A szakképzésbe belépő tanulók pályaválasztásának háttérében álló okok, a pályaaorientációs tevékenységek szerepe.....	8	A felmérésben részt vevő tanulók jellemzői.....	32
A tanulói lemorzsolódás és a korai iskolaelhagyás.....	9	Az iskolaválasztás szempontjai.....	34
Az agrárszakképzésben zajló folyamatok	10	Pályaaorientációs eszközök szerepe.....	37
Az agrárszakképzés intézményi háttere.....	10	Digitális kompetenciák és eszközhasználat.....	37
Tanulói háttér.....	11	Középiskolai tapasztalatok, jövőre vonatkozó tervek.....	39
Szakmák és szakmacsoportok szerinti jellemzők.....	12	A tanulók jövőbeni terveit befolyásoló tényezők.....	42
Az iskolarendszertől kilépők.....	13	Összegzés és javaslatok	47
Az Agrárminisztérium fenntartásában működő agrárszakképző intézmények és a tanulók jellemzői.....	16	Executive Summary	49
Az agrárszakképzés trendjei a kertészeti ágazatban.....	19	Introduction.....	49
Az agrárszakképzés és a munkaerőpiac összefüggései az élelmiszer-gazdaságban	23	Methodology.....	49
Tanulói felmérések eredményei	25	Results.....	49
Az általános iskolások pályaaorientációs felmérése.....	25	Kivonat	52
A felmérés keretei.....	25	Abstract	52
A tanulók jellemzői, háttere a szakmaválasztás szerint.....	25	Mellékletek	53
A felmérésben szereplő tanulók érdeklődési köre, tehetsége.....	28	Mellékletek jegyzéke.....	53
		Hivatkozások jegyzéke	70

Vezetői összefoglaló

Problémafelvetés

A hazai agrárszakképzésben az 1248/2015. (IV. 23.) számú Kormányhatározat alapján a Tessedik Sámuel Agrárszakképzési Koncepció célozza az agrár- és élelmiszer-gazdasági ágazat sajátosságait figyelembe vevő szakképzési rendszer kialakítását, kiemelt hangsúlyt fektetve a pályorientációs eszközrendszer megújítására és az ezzel szorosan összefüggő iskolai lemorzsolódás mértékének csökkentésére. Ez különösen aktuális feladat, hiszen az agrárszakmák alacsony presztízse és a kedvezőtlen tanulói összetétel napjainkban is komoly problémaként jelentkezik az agrárszakképzésben. Az Agrárminisztérium, a Nemzeti Agrárgazdasági Kamara és a NAIK Agrárgazdasági Kutatóintézet közötti együttműködés keretében elvégzett kutatás célja a nappali rendszerű agrárszakképzésbe belépő tanulók szociodemográfiai háttérének, pályaválasztási motivációinak, tanulmányi, foglalkozási életpályával kapcsolatos terveinek átfogó vizsgálata volt. Jelen tanulmány eredményei szervesen kapcsolódnak ahhoz a 2016–2017-ben az Agrárminisztérium felkérésére végzett kutatáshoz, melynek célkitűzése az élelmiszer-gazdaság humántőke-háttérével kapcsolatban felmerülő főbb problémák, kihívások azonosítása, bemutatása, valamint javaslatok megfogalmazása volt a munkaerő-utánpótlás folyamatosságának megteremtése érdekében (Hamza *et al.*, 2018). Az akkori kutatás fókuszában az élelmiszer-gazdaságban működő vállalkozások álltak, amelyek munkaerővel és a szakképzésből kikerülő pályakezdőkkel kapcsolatos elvárásait azonosítottuk, jelen kutatás pedig a munkaerőpiaci utánpótlást biztosító szakképzésben tanulók háttérét, pályaválasztási motivációit vizsgálja annak érdekében, hogy az eredmények hozzájáruljanak a pályorientációs eszközrendszer fejlesztéséhez, valamint a tanulói lemorzsolódás csökkentését és a pályán maradás ösztönzését elősegítő központi és intézményi szintű megoldások kialakításához, fejlesztéséhez.

Módszer

A vizsgálat első fázisában szakirodalmi források alapján áttekintettük, hogy milyen motivációk állnak a szakképzésben tanulók pályaválasztási döntéseinek háttérében, mi jellemző a korai iskolaelhagyásra, majd a hazai agrárszakképzés főbb trendjeinek felvázolására került sor, beleértve az agrárszakképzésben részt vevő

tanulók szociodemográfiai háttérének meglévő statisztikai adatokon alapuló helyzetértékelését. Ennek során a szakképzési adatokat nyilvántartó Oktatási Hivatal által biztosított tanulói adatokat dolgoztuk fel, valamint felhasználtuk az Agrárminisztérium által intézményfenntartóként gyűjtött statisztikákat. Az elkészült helyzetelemzés a 2013–2018 közötti időszak vonatkozásában ad részletes áttekintést az agrárszakképző intézményekben elindított képzésekről, az adott képzési formákra belépők és a végzettséget szerzők (azaz eredményes szakmai vizsgát tevők) létszámáról, összetételéről szakmák, illetve szakmacsoportok szerinti bontásban.

A kutatás második fázisában feldolgoztuk a Magyar Kereskedelmi és Iparkamara Gazdaság- és Vállalkozáskutató Intézet 2017. évi, 7. osztályos általános iskolai tanulókat érintő pályorientációs felmérésének agrárágazat szempontjából releváns adatait, majd pedig az Agrárminisztérium fenntartásában működő agrárszakképző intézmények 9. évfolyamos tanulói körében elvégzett online kérdőíves felmérés eredményeit elemeztük. A kérdőíves felmérés eredményeinek validálását a szakképző intézmények vezetőivel, pedagógusaival és tanulóival készített mélyinterjúk és fókuszcsoporthozos interjúk segítették elő. A meglévő statisztikákat, valamint az agrárszakképzésben tanulókat érintő felmérés adatait a leíró statisztika eszköztárával dolgoztuk fel.

Eredmények

Az Oktatási Hivatal által működtetett Köznevelési Információs Rendszer adatai szerint 2018 őszén Magyarországon összesen 177 olyan intézmény működött 252 feladatellátási hellyel, amelyben középfokú iskolarendszerű agrárszakképzés zajlik. A 177 intézményben összesen 14 647 diák tanul valamilyen tág értelemben vett agrárágazati szakterületen. A 2013–2018 közötti időszakban mind a tanulói létszámban, mind az agrárszakképzést folytató intézmények számában mintegy 17-22 százalékos csökkenés következett be.

Az intézményi háttérrel érintő folyamatokat tekintve az elmúlt években a fenntartói oldalon jelentős profiltisztulás ment végbe: csökkent a nem állami fenntartású intézmények, feladatellátási helyek és értelemszerűen a nem állami fenntartású intézményekben tanulók száma és aránya. Az Agrárminisztérium fenntartásában 2018 őszén 47 agrárszakképző intézmény és

65 feladatellátási hely működött, ezekben az intézményekben tanult az agrárszakképzésben részt vevő tanulók közel 70 százaléka.

A hazai agrárszakképzésben tanulók 90 százaléka vesz részt nappali rendszerű képzésben. A tanulói létszám a két képzési formában a 2013–2018 közötti időszakban ellentétes irányban változott: míg a nappali rendszerű képzésben tanulók száma 21 százalékkal csökkent, addig a felnőttoktatásban tanulóké közel másfélszeresére emelkedett. Ez utóbbi az ágazat humán erőforrás-hátterét érintő átstrukturálódási folyamatra hívja fel a figyelmet.

Az Oktatási Hivatal által működtetett Köznevelési Információs Rendszer adatai szerint 2013–2018 között összesen 133 szakmában indult mezőgazdasági és élelmiszeripari szakképzés országsszerte. A szakmák szerinti jellemzőket tekintve 2013–2018 között a pékek képzése történt a legtöbb feladatellátási helyen. A mezőgazdasági gépész szakma szintén az átlagosnál több helyen volt elérhető az agrárszakképzésben, emellett a gazdaképzések indultak magas tanulói létszámmal. A területi jellemzőket tekintve a legtöbb agrárképzést Csongrád, Borsod-Abaúj-Zemplén, Bács-Kiskun, Szabolcs-Szatmár-Bereg megyében és Budapesten indították az agrárszakképző iskolák az elmúlt években.

A rendelkezésre álló adatok szerint az agrárszakképzésben részt vevő tanulók 15 százaléka hátrányos vagy halmozottan hátrányos helyzetű, igen jelentős mértékű intézményi és területi eltérések mellett. A legtöbb hátrányos helyzetű tanuló a gazdasági szempontból kevésbé fejlett területeken, az észak-magyarországi és észak-alföldi megyék szakképző intézményeiben tanul, míg a legkevesebb a nyugat-dunántúli intézményekben koncentrálódik. A hátrányos helyzetű tanulók számának növekedésére a probléma súlyától és az intézmények pénzügyi lehetőségeitől függően a szakképző iskolák különböző stratégiákkal reagálnak a főállású fejlesztő pedagógus, pszichológus alkalmazásától a tanárok képzésén át az érintett tanulók egyéni ütemterv szerinti felzárkóztatásáig terjedően.

A tanulók szociális hátterével, képességeivel szoros összefüggésben áll a lemorzsolódás mértéke, amely az agrárszakképzést folytató intézményekben átlagosan 10 százalék körüli. A korai iskolaelhagyás és az évismétlés elsősorban a 9. évfolyamban jellemző. A lemorzsolódás kockázata elsősorban azokat a kilencedikes tanulókat érinti, akiknek az iskolában szerzett eddigi tapasztalatai nem felelnek meg az előzetes várakozásaiknak (a felmérés keretében válaszadó tanulók bő 10 százaléka).

A 2013–2018 közötti időszakot figyelembe véve a tanulólétszám csökkenése ellenére a szakmai vizsgán évről évre több tanuló jelenik meg, és mivel átlagosan a tanulók 90 százaléka tesz sikeres vizsgát, így az

eredményes vizsgával munkaerőpiacra belépő tanulók száma is növekedett az elmúlt időszakban. A 2018. évi vizsgaeredményeket tekintve a középfokú agrárszakképzésben sikeresen vizsgázók aránya a kertészet és parképítés ágazat szakmaiban volt a legmagasabb, emellett a mezőgazdaság területén is magas (90 százalék fölötti) a vizsgát eredményesen zárók aránya, míg az erdészeti szakmunkások és a környezetvédelmi technikusok körében a legalacsonyabb (65,9, illetve 75,4 százalék).

A Magyar Kereskedelmi és Iparkamara Gazdaság- és Vállalkozáskutató Intézet által a 7. osztályos általános iskolások körében 2017-ben elvégzett pályaeorientációs vizsgálat adatainak másodelemzése alapján megállapítható, hogy a mezőgazdasághoz és/vagy az élelmiszeriparhoz köthető foglalkozások választását tervező tanulók jellemzően az alacsony minőségű családi háttérrel rendelkező és gyengébb teljesítményt nyújtó diákok közül kerülnek ki, különösen igaz ez a pék és cukrász szakmákat tekintve. Az adatok elemzése alapján az is megállapítható, hogy a családi háttér nagyban befolyásolja a pályaválasztás előtt álló általános iskolai tanulók szakmai irányultságát, másrészt a mezőgazdasági és élelmiszeripari szakmák már általános iskolás korban rögzült alacsony presztízse is megmutatkozik, mivel azok a tanulók látják ezen a pályán alternatívát, akiknek a teljesítménye nem kiemelkedő.

Az Agrárminisztérium, a Nemzeti Agrárgazdasági Kamara, valamint a NAIK Agrárgazdasági Kutatóintézet együttműködésében 2018 decemberében elvégzett, mintegy 2360 9. évfolyamos tanulót érintő online kérdőíves felmérés szerint az agrárszakképzésben részt vevő tanulók többsége (69,8 százalék) személyes érdeklődése alapján, tudatosan választott középiskolát, döntését emellett leginkább az iskola elvégzése utáni elhelyezkedési lehetőségek, valamint a személyes képességek határozták meg.

A középiskola-választást segítő pályaeorientációs eszközrendszerben az agrárszakképzésben tanulók értékelése, illetve az intézményvezetői, tanári interjúk szerint kiemelkedő jelentőséggel bírnak az iskolai nyílt napok. Különösen a több szakképző intézmény részvételével megvalósuló, interaktív, a tevékenységek, technológiák kipróbálására lehetőséget adó, a felsőbb éves középiskolai tanulók vagy a már végzetek aktív részvételével lebonyolított rendezvények hatékonyak az általános iskolai tanulók pályaeorientációjában. A fentiek mellett a pályaeorientációban hangsúlyos szerepe van a középiskolák honlapjain közzétett információknak, különösen a bemutatkozó kisfilmeknek, amelyek gyakorta az adott középiskolában tanulók bevonásával készülnek.

A kutatás eredményei szerint az agrárszakképzésben részt vevő 9. évfolyamos tanulók zöme konkrét elképzelésekkel rendelkezik a jövőjét illetően. Az elvégzett

összefüggés-vizsgálat szignifikáns kapcsolatot mutatott ki az agráriumban való elhelyezkedés és a választott szakmában/szakterületen történő továbbtanulás, valamint a szülők agrárvégzettsége, agrár-munkahelye és a család saját gazdaságban végzett mezőgazdasági tevékenysége között. A vizsgált tényezők közül leginkább az befolyásolta a tanulók elkötelezettségét, intézményi integrációját, hogy életének része-e a gazdálkodás valamilyen formája, azaz hogy családjá otthon végez-e valamilyen mezőgazdasági tevékenységet.

Előzetes várakozásainkkal ellentétben magas azon tanulók aránya, akik tudatos tervezéssel választottak iskolát és a jövőjüket is az adott szakmában képzelik el. Ez a csoport jellemzően célirányosan választott intézményt és elégedettebb az iskolájával, mint társai.

A leginkább motivált, a szakmát legtudatosabban választó, magukat legeredményesebbnek tartó diákok gépész és erdészeti képzésekre járnak, ugyanakkor a jövőbeni tervekben megmutatkozó szakmai elhivatottság a kertészeti szakmákat tanulók körében mutatkozik a legkevésbé, körükben a legalacsonyabb a szakmában való elhelyezkedést és továbbtanulást tervezők aránya.

Az elvégzett kutatás további, pályorientációs eszközrendszerrel érintő hozadéka, hogy a tanulókra kiterjedő kérdőíves felmérés segítségével lehatárolhatók az agrárszakképzésben eredményesen alkalmazott pályorientációs eszközök és a hiányterületek, valamint azonosíthatók az iskolai lemorzsolódás által leginkább veszélyeztetett tanulói csoportok.

Szakirodalmi háttér

A szakképzésbe belépő tanulók pályaválasztásának háttérében álló okok, a pályaaorientációs tevékenységek szerepe

A pályaválasztáshoz és pályaaorientációhoz kapcsolódó tartalmak számos tudományágból építkeznek. A téma összetettsége következtében a fogalom értelmezése nem egységes (Csákó 2016; ELPGN, 2015; Hegyi-Halmos, 2016; Suhajda, 2017).

A pályaaorientáció a pályaválasztási döntést megelőző folyamat. Korszerű értelmezésben nem egy egyszeri esemény, hanem az egyén egész életét végigkísérő tevékenység (Xantus, 1983; Kenderfi, 2011; Suhajda, 2017). Kiemelt jelentőséggel bír a köznevelés folyamatában, hiszen a fiatalok pálya-, munka- és munkahelyválasztáshoz szükséges ismereteinek zöme intézményes keretek között sajátítható el. Magyarországon a 20. század második felére jellemző pályaválasztási gyakorlatot a rendszerváltozást követően speciális felkészülést igénylő, a munkaerőpiaci igényekhez igazodó és dinamikusan változó iskola- és képzési rendszer váltotta fel. Ma már hazánkban is az egész életen át tartó tanulás koncepciójához illeszkedik és életút-támogató pályaaorientációs tevékenységet (angolul *lifelong guidance*) takar (Borbély-Pecze *et al.*, 2013a). A kormány által 2014-ben elfogadott egész életen át tartó tanulás szakpolitikájának keretstratégiája és a köznevelésfejlesztés stratégia a pályaaorientációt az esélykülönbség-csökkentés és a munkaerőpiacon való sikeres érvényesülés egyik kulcstényezőjeként azonosítja (Suhajda, 2017).

A vonatkozó szakirodalom tárgyalja a pályaaorientáció pszichológiai alapjait, pedagógiai kérdéseit, tartalmi összetevőit (ön- és pályaismeretet, realitásorientációt), módszertani lehetőségeit, nemzetközi tapasztalatait, hazai alakulását és intézményrendszerét, szereplőit, szervezeti kereteit (pl. a Nemzeti Alaptantervben való elhelyezkedését), szakképzéssel való átfedését és kölcsönhatását, szakpolitikai háttérét, szektorközi megközelítését, a köznevelésben betöltött szerepét és jelentőségét (Kenderfi, 2011; Szilágyi, 2012; Borbély-Pecze *et al.*, 2013a, 2013b; Borbély-Pecze, 2016; Hegyi-Halmos, 2016; Suhajda, 2017; Páskuné, 2015; Tratnyek, 2014).

A pályaaorientáció hazai rendszerével kapcsolatban külön említést érdemel, hogy 2012 és 2015 között sor került egy olyan kiemelt Társadalmi Megújulás Operatív Program projekt lebonyolítására, amely az

általános és középiskolások, valamint a pályamódosítók és álláskereső szakmai támogatását célozta meg és amelynek keretében az egyének optimális képzési és munkavégzéssel kapcsolatos döntéseinek megvalósulását segítő szolgáltató és információs eszközrendszer került kiépítésre. Az ennek keretében kialakított Nemzeti Pályaaorientációs Portálon elérhető többek között több mint 300 foglalkozásbemutató film, 550 foglalkozásprofil (ebből 30 mezőgazdasági, 10 élelmiszeripari foglalkozásra vonatkozó profil), 550 a felhasználók pályainformációit bővítő munkaadói leírás, valamint 12 pályaaorientációs kérdőív.

A komplex pályaaorientációs munka keretében az általános iskolákban többnyire az iskolaválasztás támogatására kerül sor. Ugyanakkor amennyiben a 9. évfolyamon a szakképzésbe kívánnak bekapcsolódni a tanulók, úgy a szakmaválasztás elősegítése is szükséges. A témakörben lezajlott kutatások szerint az iskolaválasztás meghatározó tényezője a szülők iskolai végzettsége, a gyermek neme, a családösszetétel, a lakóhely, a tanulmányi eredmény, a teljesítményfokozás igénye, a család anyagi helyzete, kultúrája, a tájékozottság, a baráti kör hatása, továbbá az iskolai pályaaorientáció minősége, a pályaaorientációs eszközrendszer hatékonysága (Andor és Liskó, 1999; Hutflesz, 2011; Solymosi, 2013; Hegyi-Halmos, 2016). Számos kutatás bizonyította, hogy a család szempontjából az iskolaválasztás racionális befektetési-megtérülési kalkuláció eredménye, azaz azt hivatott biztosítani, hogy a gyermek foglalkozási (társadalmi) státusa ne legyen alacsonyabb, mint a szülőké (Sági, 2009). Munkaerőpiaci szempontú megközelítés alapján ugyanakkor a 21. században már alapelvárás, hogy a fiatalok az iskolai pályaaorientáció keretében elsajátítsák, illetve fejlesszék életpálya-építési kompetenciáikat, megfelelő információhoz jussanak és pályatanácsadásban részesüljenek, majd azt követően önállóan döntsenek (Hegyi-Halmos, 2016).

A pályaaorientációt követő pályaválasztásra – egy adott szakma melletti elköteleződésre – jelentékeny hatást gyakorolhat, ha az adott szakmára, illetve a szakmával kapcsolatos képzésre vonatkozóan megfelelő nemzeti stratégia áll rendelkezésre. Ami az agrárszakképzést illeti, egy számvevőszéki jelentés rámutatott, hogy 2008–2011 között az akkori Vidékfejlesztési Minisztérium nem rendelkezett agrárszakképzési stratégiával (Állami Számvevőszék, 2012). Ez a helyzet 2015-ben változott meg, amikor a kormány a 1248/2015. (IV. 23.) számú Kormányhatározat alapján elfogadta a Tessedik Sámuel Agrárszakképzési Koncepciót, az agrár- és élelmiszer-gazdasági ágazat sajátosságait figyelembe vevő szakképzési rendszer

megújítását megcélzó stratégiát. A koncepció célkitűzései között a következők kerültek megfogalmazásra: a duális képzés erősítése és a szakképzési rendszer fejlesztése; az agrár-felsőoktatás és középfokú szakoktatás, valamint a köznevelés együttműködésének megerősítése; a pályorientáció megújítása azzal, hogy az agrárszakképző iskolák mellett működő termelő tangazdaságok kiemelt szerepet kapnak; az agrárgazdaság fejlesztését támogató agrárszakképzési rendszer létrehozása; a képzés minőségének javítása; az ágazati felelősségvállalás érvényesítése; a képzett mezőgazdasági termelők számának növelése; az agrárágazat megfelelő súllyal történő megjelenítése a hiány-szakképesítések között; korszerű termelési ismeretek átadása; az agrárszakképző intézmények bekapcsolása a tanárképzés rendszerébe; az intézmények becsatlakoztatása az országos pályorientációs rendszerbe; a környezet-tudatosság erősítése a jövő szakembereinek szemléletében, a Kárpát-medence agrárszakképző iskoláival való együttműködések kiszélesítése; az agrárképzések vonzóvá tétele. Ez utóbbi különösen fontos, hiszen az agrárszakmák alacsony presztízse és a kedvezőtlen tanulói összetétel még ma is komoly problémát jelent az agrárszakképzésben.

A tanulói lemorzsolódás és a korai iskolaelhagyás

Oktatáspolitikai szempontból az egész Európai Unióban, így Magyarországon is a kiemelt problémák közé tartozik a korai iskolaelhagyás jelensége. A korai iskolaelhagyás akadályozza a gazdasági növekedést és a foglalkoztatás bővülését (Marope *et al.*, 2015; Európai Bizottság, 2017). A korai iskolaelhagyók arányának mérésére számottevő időbeli késéssel van lehetőség, ezért elterjedt a tendenciákat jóval korábban megvilágító, „egy tanévben lemorzsolódó diákok aránya” elnevezésű indikátor használata (Varga, 2018).

A hazai korai iskolaelhagyással kapcsolatban részletes elemzés olvasható a 2005 és 2014 közötti időszakra vonatkozóan Fehérvári Anikó 2015-ben megjelent tanulmányában, amelyben a szerző összehasonlítja a magyar és az európai korai iskolaelhagyási mutatókat, rávilágítva a nemek szerinti, területi és életkori sajátosságokra, a hullámzó adatok okaira és a területileg szembetűnő különbségekre.

A szakképzésben folyamatosan jelen van a lemorzsolódás jelenségköre (Farkas, 2007; Cedefop 2011a, 2011b; Velkey, 2011; Zsoldos, 2016). Berényi Eszter 2015. évi tanulmánya szerint az iskolák többségében a 9. évfolyamon a legjelentősebb a lemorzsolódás, az iskolák többsége magától értetődőnek tekinti, hogy az

induló évfolyamokban bizonyos mennyiségű lemorzsolódással számolni kell. Berényi (2015) arra is rámutat, hogy sok esetben a legproblémásabbnak, az intézmény számára legkellemetlenebbnek ítélt tanulókat érinti a lemorzsolódás: a sokat hiányzókat, a rossz tanulmányi teljesítményt mutatókat, a magatartási problémákkal küszködőket. Ugyanakkor a szakképző intézményekben a tanulói összetétel-változással összefüggésben egyre inkább szükséges a szemléletváltás, olyan befogadó iskolák kialakítása, ahol hangsúlyt fektetnek a hátránykompenzációra, a potenciális lemorzsolódók támogatására, enélkül egyre kevésbé lehetséges a szakképzés célját, a szakmaszerzést biztosítani.

A 2014 és 2016 közötti időszakban a szakgimnáziumokban nem volt elhanyagolható mértékű a lemorzsolódás (ellentétben az általános iskolával és a gimnáziummal, ahol alapvetően nem jellemző a lemorzsolódás), a szakközépiskolákban pedig kifejezetten nagyarányú volt, 2016-ban 15 százalék (1. táblázat). Ez a 15 százalék magas aránynak tekinthető, hiszen csupán egy tanévre vonatkozik és azt jelenti, hogy a hároméves képzési idő alatt akár a tanulók 35-40 százaléka is érintett lehet.

A végzettség nélküli iskolaelhagyók arányának csökkentésére irányuló EU 2020 stratégia célkitűzéséhez kapcsolódva Magyarország a végzettség nélküli iskolaelhagyók arányának 10 százalékra történő csökkentését vállalta 2020-ig. A köznevelési rendszerben tanulmányokat folytató, lemorzsolódással veszélyeztetett tanulók iskolaelhagyásának kockázatát az érintett tanulók komplex támogatásával, a korai iskolaelhagyással kiemelten érintett nevelési-oktatási intézmények fejlesztésével és a pedagógusai számára nyújtott szakmai szolgáltatásokkal kívánják csökkenteni. A végzettség nélküli iskolaelhagyás megelőzése érdekében tett szakpolitikai intézkedések jogszabályi kereteit a nemzeti köznevelésről szóló 2011. évi CXCV. törvény módosításáról rendelkező 2014. évi CV. törvény jelölte ki, amely rendelkezett a lemorzsolódás megelőzését szolgáló országos korai jelző- és pedagógiai támogató rendszer kiépítéséről is (Oktatási Hivatal, 2017).

1. táblázat: **Az egy tanévben lemorzsolódó diákok aránya programtípus és képzési rend szerint 2014–2016 között**

Képzési rend	Év	Általános iskola	Gimnázium	Szakgimnázium	Szakközépiskola	HÍD program	százalék
Nappali tagozat	2014	1,59	1,36	8,21	17,32	28,05	
	2015	1,07	1,00	7,13	15,86	34,90	
	2016	0,93	1,06	6,52	15,27	36,69	
Felnőttképzés	2014	50,04	33,79	33,23	34,28	28,13	
	2015	71,40	31,87	29,57	31,42	55,00	
	2016	46,68	29,10	31,21	36,09	63,64	

Forrás: Varga, 2018

Az agrárszakképzésben zajló folyamatok

Az agrárszakképzés intézményi háttere

Jelenleg Magyarországon összesen 177 olyan intézmény működik 252 feladatellátási hellyel, amelyben középfokú iskolarendszerű agrárszakképzés folyik. A 177 intézményben a 2018 őszi adatok alapján összesen 14 647 diák tanul valamilyen tág értelemben vett agrárágazati szakterületen.¹ Mind a tanulói létszámban, mind az agrárszakképzést folytató intézmények számában mintegy 17-22 százalékos csökkenés ment végbe az elmúlt hat évben, ami azt jelenti, hogy az iskolák száma 64-gyel csökkent, a tanulók pedig mintegy 3000-rel lettek kevesebben (1. ábra).

A Magyarországon agrárszakképzést folytató szakképzőiskolák 68 különböző intézményfenntartó koordinációjával működnek, amelyek között megtalálhatók minisztériumok, egyházak, tankerületi központok és alapítványok. Az agrárszakképzést folytató iskolák közel fele (48 százalék) állami szervezet fenntartásában, azon belül az Agrárminisztérium (47 db), valamint az Innovációs és Technológiai Minisztérium (33 db) fenntartásában működik. Ezekbe a minisztériumi fenntartású szakképző intézményekbe jár az összes agrárszakképzésben tanuló 82,5 százaléka. Jelentősebb számú (44 db) intézmény tartozik még a tankerületi központokhoz, illetve 30 iskolát valamely

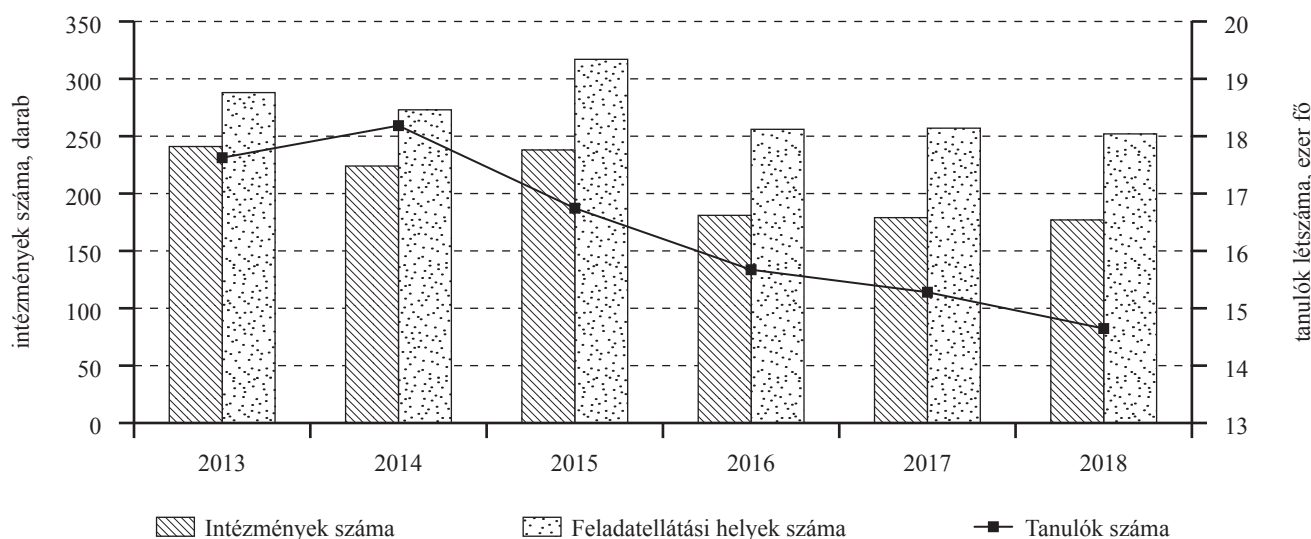
egyház, egyházi szervezet, illetve vallási tevékenységet végző szervezet tart fenn (2. táblázat).

2. táblázat: Az agrárszakképző intézmények és a tanulók száma, illetve aránya a fenntartó típusa szerint, 2018

Intézményfenntartó típusa	Intézmények		Tanulók	
	száma	aránya, %	száma	aránya, %
Alapítvány	6	3,5	237	1,6
Állami felsőoktatási intézmény	1	0,6	35	0,2
Állami szervezet	81	47,6	12 090	82,5
Egyesület	1	0,6	5	0,0
Egyházi felsőoktatási intézmény	1	0,6	86	0,6
Egyházi jogi személy	26	14,7	888	6,1
Korlátolt felelősségű társaság	2	1,2	63	0,4
Közhasznú nonprofit részvénytársaság	1	0,6	26	0,2
Nonprofit korlátolt felelősségű társaság	4	2,4	135	0,9
Országos nemzetiségi önkormányzat	1	0,6	35	0,2
Részvénytársaság	1	0,6	173	1,2
Tankerületi központ	44	25,3	752	5,1
Vallási tevékenységet végző szervezet	3	1,8	122	0,8
Összesen	177	100,0	14 647	100,0

Forrás: Oktatási Hivatal (KIR-adatbázis, 2018) alapján NAIK AKI Humán Erőforrás Kutatási Csoport

1. ábra: Az agrárszakképző intézmények és az agrárszakképzésben tanulók létszámának változása 2013–2018 között

Forrás: Oktatási Hivatal (KIR-adatbázis, 2018) alapján NAIK AKI Humán Erőforrás Kutatási Csoport

¹ Élelmiszeripar, kertészet és parképítés, agrár gépész, földmérés, környezetvédelem, kereskedelem, mezőgazdaság, erdészet és vadgazdálkodás

Az időbeli folyamatokat tekintve az elmúlt években a fenntartói oldalon jelentős profiltisztulás ment végbe: csökkent a nem állami fenntartású intézmények, illetve feladatellátási helyek és értelemszerűen a nem állami fenntartású intézményekben tanuló diákok száma és aránya.

Tanulói háttér

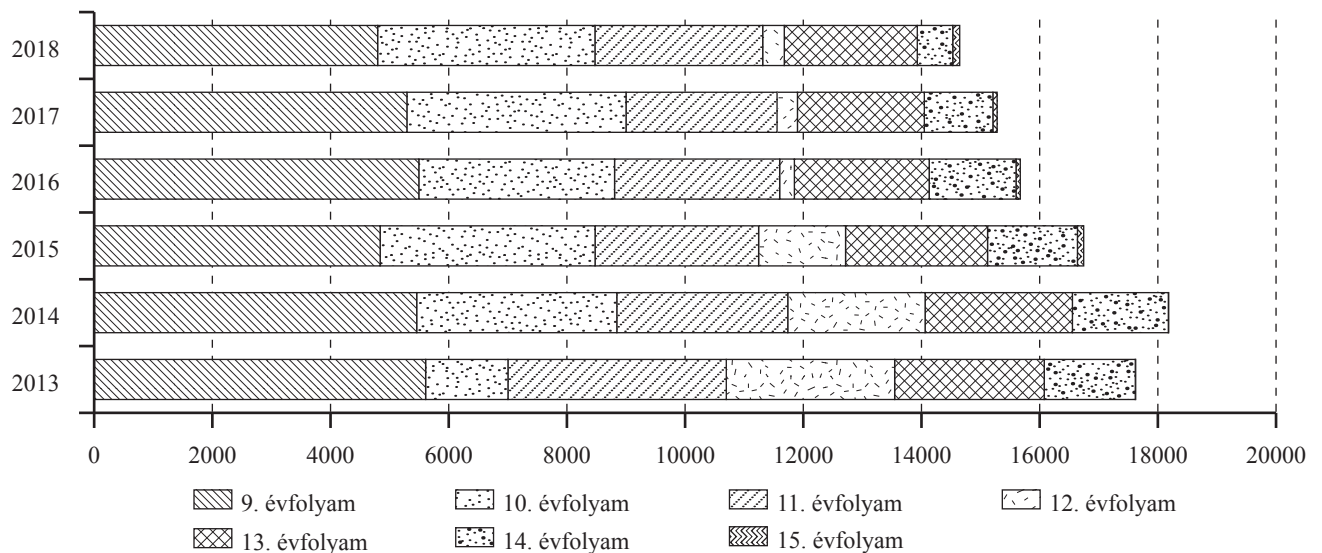
A szakképző intézményekben egyaránt folyik nappali rendszerű, valamint felnőttoktatás. Az agrárszakképzésben tanulók 90 százaléka nappali rendszerű

3. táblázat: Az agrárszakképzésben részt vevő tanulói létszám a nappali rendszerű és a felnőttoktatásban, 2013–2018

Képzési forma	2013	2014	2015	2016	2017	2018	Változás 2013=100%
Nappali rendszerű képzés	16 823	17 157	15 808	14 674	14 105	13 223	78,6
Felnőttoktatás	802	1 027	937	998	1 175	1 424	177,6
Összesen	17 625	18 184	16 745	15 672	15 280	14 647	83,1

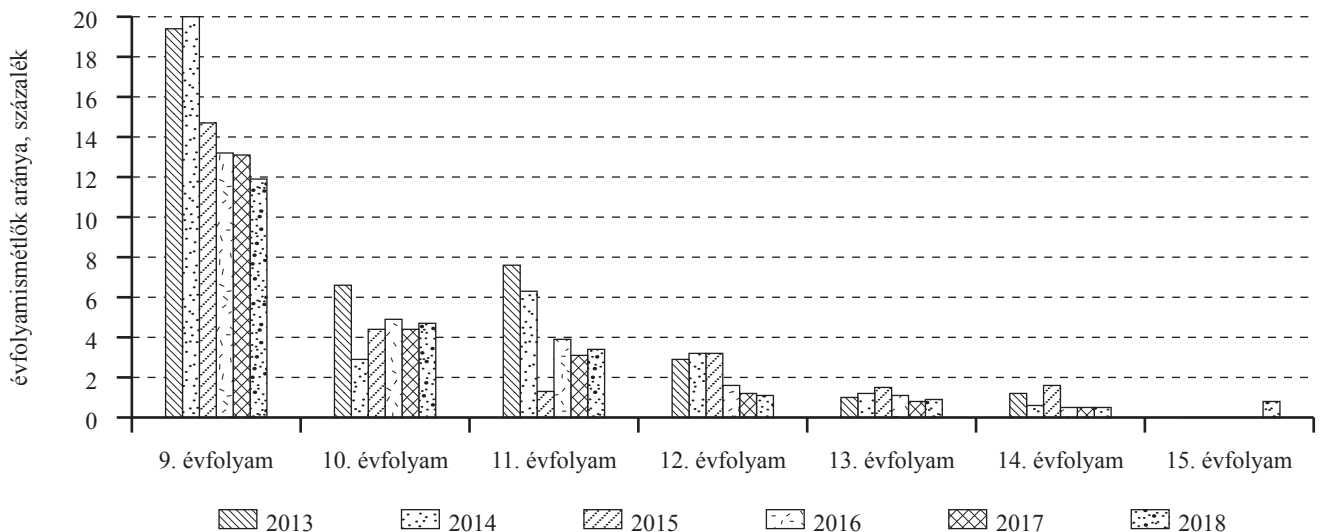
Forrás: Oktatási Hivatal (KIR-adatbázis, 2018) alapján NAIK AKI Humán Erőforrás Kutatási Csoport

2. ábra: Az agrárszakképzésben tanulók létszáma évfolyamok szerint, 2018, fő

Forrás: Oktatási Hivatal (KIR-adatbázis, 2018) alapján NAIK AKI Humán Erőforrás Kutatási Csoport

3. ábra: Az agrárszakképzésben tanuló évismétőlők aránya az egyes évfolyamokban 2013–2018 között

Forrás: Oktatási Hivatal (KIR-adatbázis, 2018) alapján NAIK AKI Humán Erőforrás Kutatási Csoport

képzésben vesz részt. A tanulólétszám a két képzési formában a 2013–2018 közötti időszakban ellentétes irányban változott: míg a nappali rendszerű képzésben tanulók száma 21 százalékkal csökkent, addig a felnőttoktatásban tanulóké 1,4-szeresére emelkedett (3. táblázat).

Az agrárszakképzésben tanulók létszámát az egyes évfolyamokban a 2. ábra szemlélteti. A 2016-os szakképzési rendszert érintő változások óta a tanulók 74-77 százaléka az első három (9., 10. és 11.) évfolyamban tanul, míg 2016-ot megelőzően arányuk 60-65 százalék volt. A 2015-ös évhez képest a legjelentősebb csökkenés a 12. évfolyamban következett be, amelyben 2016-ra a tanulólétszám 1200 fővel lett kevesebb.

Az évismétlők aránya 2018-ban átlagosan 6 százalékos körüli volt, és öröndetes, hogy az arány csökkent, 2013-ban még 9 százalékos volt. Az évismétlés főként a középiskola első évfolyamában, kilencedikben jellemző: körükben az évismétlők aránya 2014-ben elérte a 20 százalékot, de 2018-ban is magas, 12 százalék volt. A magasabb évfolyamokban fokozatosan csökken az évismétlések aránya (3. ábra).

Szakmák és szakmacsoportok szerinti jellemzők

Az Oktatási Hivatal által működtetett Köznevelés Információs Rendszer adatai alapján 2013 és 2018 között együttesen 133 szakmában indult mezőgazdasági és élelmiszeripari szakképzés országsszerte. A képzéstípusok száma jelentősen csökkent a vizsgált időszakban: míg a 2013-as évben 104-féle szakképzés közül lehetett választani, addig ez a szám 2017-re 57 darabra csökkent, 2018-ban pedig alig több, 59 képzéstípus volt elérhető az agrárszakképzésbe belépő tanulók számára.

A legnépszerűbb szakmákat kiemelve 2013–2018 között a pékek képzése történt a legtöbb feladatellátási helyen: 2013-ban 69, 2018-ban 59 iskola indított ebben a szakmában képzést 2063, illetve 1803 tanulóval. A mezőgazdasági gépész szak szintén az átlagosnál több helyen volt elérhető (2013-ban 42, 2018-ban 39 képzési helyen), emellett az utolsó vizsgált évben ebben a képzésben vett részt a legtöbb tanuló 2679 fővel. Szintén magas tanulói létszámmal indultak a gazdaképzések, ahol 2013–2018 között felére csökkent az oktatást vállaló intézmények száma (50 és 24), ugyanakkor a részt vevő tanulók létszáma alig változott, 1202 főről mindössze 1026 főre csökkent. A részletes adatokat a feladatellátási helyek és a tanulók számáról szakmák szerint az 1. melléklet tartalmazza.

Az agrárszakképzés és a részt vevő tanulók számának ágazatok mentén történő idősoros vizsgálata során figyelembe kell venni, hogy a szakmák ágazati besorolása némileg változott 2013 és 2018 között. A jelenleg is alkalmazott besorolás 2016-tól érvényes, ebben a három évben mind a képzések száma, mind pedig a tanulói létszám az élelmiszeripari ágazatban volt a legmagasabb, ezt követték a mezőgazdasági szakok. A harmadik a sorban képzési hely tekintetében a kertészet és parképítés volt, ugyanakkor az oktatásban részt vevő tanulói létszám alapján az agrárgépész képzésben tanult több diák: 2018-ban 73 feladatellátási helyre 3211 tanuló jutott, ami 228 diákkal volt több, mint a 2016-os évben. Az erdőszet és a vadgazdálkodás területén alig történt változás a vizsgálati időszakban, a környezetvédelem szakterületein viszont a gépész képzéshez hasonlóan szintén növekedés volt megfigyelhető mind a képzési helyek számában, mind pedig a tanulói létszámban (4. táblázat).

Megyei szinten a legtöbb képzést Csongrád, Borsod-Abaúj-Zemplén, Bács-Kiskun, Szabolcs-Szatmár-Bereg megyében és Budapesten indították a középfokú agrárszakképző iskolák az elmúlt hat évben. Ezekben a területeken a 2018-as évben 39-49

4. táblázat: Képzési helyek és a tanulók száma szakágazatok szerint, 2013–2018

Ágazatok	2013		2014		2015		2016		2017		2018	
	db	fő	db	fő	db	fő	db	fő	db	fő	db	fő
Élelmiszeripar	213	5 848	118	3 659	137	4 328	138	3 976	167	4 281	187	4 231
Mezőgazdaság	512	11 017	102	2 458	118	3 190	122	3 383	141	3 429	140	3 137
Kertészet és parképítés	0	0	99	1 775	102	1 788	106	1 824	108	1 825	112	1 700
Agrárgépész	0	0	0	0	0	0	70	2 983	68	3 069	73	3 211
Erdészet és vadgazdálkodás	0	0	30	1 010	25	1 142	22	1 173	35	1 214	35	978
Környezetvédelem	0	0	0	0	0	0	24	447	27	502	31	511
Kereskedelem ^{a)}	0	0	28	454	30	561	28	567	30	682	30	758
Földmérés	0	0	2	51	2	48	3	60	8	110	8	121
Környezetvédelem-vízgazdálkodás	48	760	23	481	25	527	0	0	0	0	0	0
Mezőgazdasági gépész	0	0	67	2371	68	2 859	0	0	0	0	0	0
Összesen	773	17 625	469	12 259	507	14 443	513	14 413	584	15 112	616	14 647

^{a)} A KIR-adatbázisban „Kereskedelem” ágazat alatt az agrárszakképzésben oktatott szakmák: Virágkötő és virágkereskedő, valamint virágdekorátor szakmák. Forrás: Oktatási Hivatal (KIR-adatbázis, 2018) alapján NAIK AKI Humán Erőforrás Kutatási Csoport

feladatellátási helyen választhattak az ágazathoz kapcsolódó szakmát a tanulók. Zala, Komárom-Esztergom és Nógrád megyékben adott legkevésbé a lehetőség középfokú agrárszakképzésben való részvételre, ezekben a megyékben 2018-ban mindössze 9-15 intézményben indult oktatás ezen a területen. A tanulói létszám igazodott a lehetőségekhez: míg a legtöbb szakmát indító megyékben közel 1200 tanuló vett részt a képzésben 2018-ban, addig Zala megyében mindössze 115 fő tanult az agrárszakképzésben. Az egy szakmai képzésre jutó tanulók száma 17 (Zala megye) és 30 (Szabolcs-Szatmár-Bereg megye) fő között mozgott 2018-ban, átlagosan pedig 24 tanulója volt egy-egy szakképzésnek. Az egy szakmára jutó tanulói létszám a vizsgált időszakban Szabolcs-Szatmár és Nógrád megyében volt a legnagyobb 2015 és 2016-ban, 35 fővel (4. ábra).

Ágazatok szerint az élelmiszeripari képzésekben a legtöbb tanuló Budapesten vett részt a vizsgált időszak minden évében. Ugyanakkor 2018-ban a főváros mellett Borsod-Abaúj-Zemplén, Somogy és Szabolcs-Szatmár-Bereg megyékben is a többi megyéhez képest nagyobb létszámú diák tudta ezekben a szakmákban a középfokú tanulmányait megkezdeni. A mezőgazdasági ágazathoz kötődő középfokú szakmai oktatás 2013-ban Szabolcs-Szatmár-Bereg megyében volt a leghangsúlyosabb, akkor 46-féle képzésen 1065 diák vett részt ebben a megyében. 2018-ban a Pest megyei agrárszakképző intézményekben oktatták a legtöbb tanulót a mezőgazdasági ágazathoz kapcsolódó 12 feladatellátási helyen (403 fő). Békés megyében pedig 18 feladatellátási helyen 286 tanuló vett részt, ezzel második helyen szerepelve a megyék között a mezőgazdasági képzések terén. A középfokú mezőgazdasági gépész oktatást Bács-Kiskun, Hajdú-Bihar,

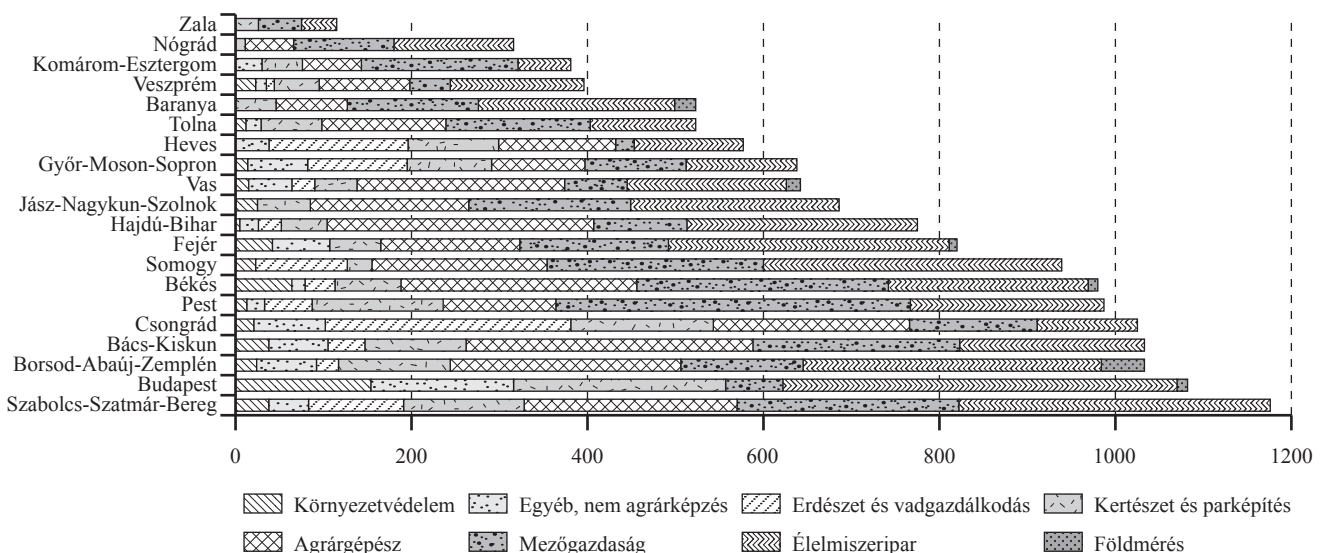
Békés, Borsod, Csongrád és Vas megyében vette igénybe a legtöbb tanuló, megyénként 220 és 320 fő közötti létszámban, a környezetvédelmi szakképzésben résztvevők pedig jellemzően Budapesten folytatják a tanulmányaikat.

Az iskolarendszertől kilépők

A középfokú agrárszakképzésben részt vevő tanulók számán kívül lényeges információ az iskolákból (a munkaerőpiacra) kilépők létszáma is. A 2013–2018 közötti időszak folyamatait tekintve a tanulói létszámcsökkenés ellenére a szakmai vizsgán évről évre több tanuló jelenik meg, és mivel átlagosan a tanulók 90 százaléka sikeres vizsgát tesz, így az eredményes vizsgával munkaerőpiacra belépő tanulók száma is növekedett az elmúlt időszakban. A 2013-as évben még 4103 tanuló tett szakmai vizsgát, 2018-ban 370-nel többen, 4473 tanuló vizsgázott sikeresen a vizsgán megjelent 5041 diákból. A vizsgára jelentkezők 41 százaléka érettségivel rendelkezett és háromnegyede olyan, aki az első szakképesítését szerezte a vizsga alkalmával (5. táblázat). Mintegy 10 százalékot tettek ki azok, akik a második szakképesítésüket szereztek a vizsgán 2018-ban. Az agrárszakképzésben vizsgára jelentkezőknek mintegy 4-4 százaléka hátrányos vagy halmozottan hátrányos helyzetű tanuló volt.

Tanulmányi eredményesség tekintetében a már sokszor munka mellett, felnőttoktatásban tanulók általában jobban teljesítenek a nappali rendszerű képzésben tanuló, jellemzően 14–18 év közötti diákokkal szemben. Míg előbbieket esetében az évfolyamismétlők száma elhanyagolható, a tizenéves tanulóknak átl-

4. ábra: Az agrárszakképzésben részt vevő tanulók létszáma ágazatok és megyék szerint, 2018

Forrás: Oktatási Hivatal (KIR-adatbázis, 2018) alapján NAIK AKI Humán Erőforrás Kutatási Csoport

gosan 7 százaléka ismételt évet. A felnőttoktatásban tanulók a szakmai vizsgákat is valamivel nagyobb arányban teszik le sikeresen, a vizsgán megjelentek 93 százaléka vizsgázott eredményesen 2018-ban, míg a nappalis tanulók esetében ez az arány 88 százalék volt (6. táblázat).

A sikeres vizsgát tett tanulók száma ágazonként az eltérő kategorizálás miatt 2015 és 2018 között volt

összevethető. A mezőgazdasági szakmákban 2016-ban végzett sikerrel a legtöbb diák 1804 fővel, majd visszaesett a szakképzettséget szerző tanulók száma: 2017-ben 1375, 2018-ban pedig 1376 tanuló tett sikeres vizsgát az ágazatban. Az élelmiszeripar területén a 2018-as évben 968 diák végzett, ami 238 fővel volt kevesebb, mint az azt megelőző évben. Az agrárgépészek közül viszont 2018-ban lépett a munkaerőpiacra a legtöbb

5. táblázat: Az agrárszakképzésben szakmai vizsgán megjelent tanulók jellemzői 2013–2018 között

Megnevezés	2013	2014	2015	2016	2017	2018
Szak, db	370	394	421	486	430	431
Vizsgán megjelentek száma, fő	4 425	4 531	4 836	5 692	4 789	5 041
Sikeres szakmai vizsgát tettek száma, fő	4 103	4 273	4 401	5 140	4 384	4 473
Sikeres szakmai vizsgát tettek aránya, %	92,7	94,3	91,0	90,3	91,5	88,7
Érettségivel rendelkezők aránya, %	33,6	33,8	30,6	30,9	31,1	40,9
Első szakképesítést szerzettek aránya, %	86,2	88,2	83,9	85,6	82,9	76,5
Második szakképesítést szerzettek aránya, %	6,5	6,1	7,2	4,4	7,5	10,6
Harmadik vagy további szakképesítést szerzettek aránya, %	0	0	0	0,3	1,1	1,6
Hátrányos helyzetűek aránya, %	0	0	0	5,0	5,6	3,9
Halmazottan hátrányos helyzetűek aránya, %	0	0	0	3,8	4,5	4,0

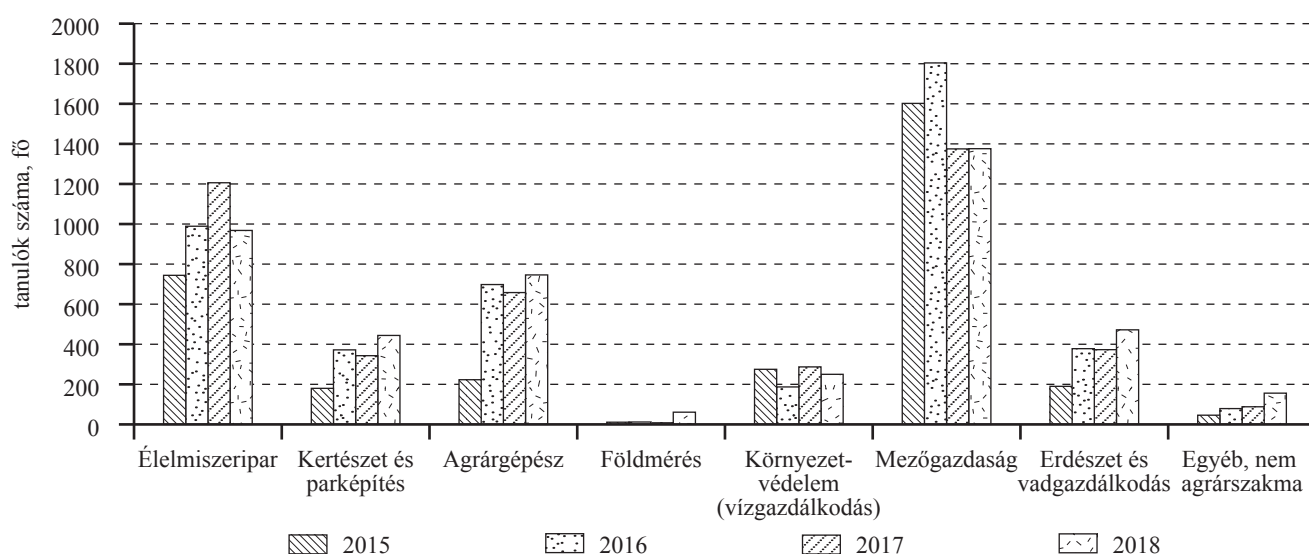
Forrás: Oktatási Hivatal (KIR-adatbázis, 2018) alapján NAIK AKI Humán Erőforrás Kutatási Csoport

6. táblázat: Az évfolyamismétlők és a sikeres szakmai vizsgát tett tanulók száma és aránya az agrárszakképzésben tanuló diákok körében, 2018

Képzési forma	Összes tanuló		Évfolyamismétlő tanulók		Sikeres szakmai vizsgát tettek	
	száma	aránya, %	száma	aránya, %	száma	aránya, %
Nappali rendszerű képzés	13 223	6,5	866	6,5	4 448	88,2
Felnőttoktatás	1 424	0,3	4	0,3	593	92,6
Összesen	14 647	5,9	870	5,9	5 041	88,7

Forrás: Oktatási Hivatal (KIR-adatbázis, 2018) alapján NAIK AKI Humán Erőforrás Kutatási Csoport

5. ábra: Sikeres vizsgát tett tanulók száma ágazatok szerint, 2015–2018

Forrás: Oktatási Hivatal (KIR-adatbázis, 2018) alapján NAIK AKI Humán Erőforrás Kutatási Csoport

diák 746 fővel, ami közel három és félszerese volt a 2015-ös évben sikeresen vizsgázó tanulóknak. A vizsgált négy évben összességében növekedett az erdészet és vadgazdálkodás ágazat szakmaiban, a kertészet és parképítés, valamint a földmérés ágazatban is a végzett hallgatók létszáma, míg a környezetvédelem területén, ugyan kis mértékben, de csökkent az eredményesen vizsgázók száma (5. ábra, 2. melléklet).

A 6. ábra megyei bontásban szemlélteti az egyes ágazatokban eredményesen vizsgázó tanulók számát. A legfrissebb adatok alapján 2018-ban Budapesten végzett a legtöbb tanuló, többnyire kertészet és parképítés (111 fő), az élelmiszeripar (89 fő), illetve a környezetvédelem (79 fő) területén. Csongrád megyében az erdészet és a gépész szakmáké a főszerep, míg a mezőgazdasági ágazatban Bács-Kiskun (172 fő) és Békés megyékben (173 fő) lépett a legtöbb frissen végzett diák a munkaerőpiacra. A földmérés oktatása Baranyában a legsikeresebb, ahol 19 fő vizsgázott eredményesen a legutolsó tanévben. A sereghajtó Zala, Nógrád, Heves, Fejér, Veszprém és Komárom-Esztergom megyék közül Veszprém megyében a legkiegyenlítettőbb az egyes ágazatokban végzetek megoszlása, a többi megyében a mezőgazdaság túlsúlya figyelhető meg.

A középfokú agrárszakképzésben sikeresen vizsgázók aránya összességében a kertészet és parképítés szakmaiban volt a legmagasabb a 2018-ban végzők között. A vizsgán megjelenők 94,7 százaléka eredményesen zárta a középiskolát a 2018-as évben, annak ellenére, hogy az évfolyamismétlők aránya ebben az ágazatban volt a második legmagasabb 7,1 százalékkal.

A mezőgazdaság területén 10 százalék alatti volt azoknak a diákoknak az aránya, akik nem feleltek meg a követelményeknek, ezzel ellentétben a földmérés

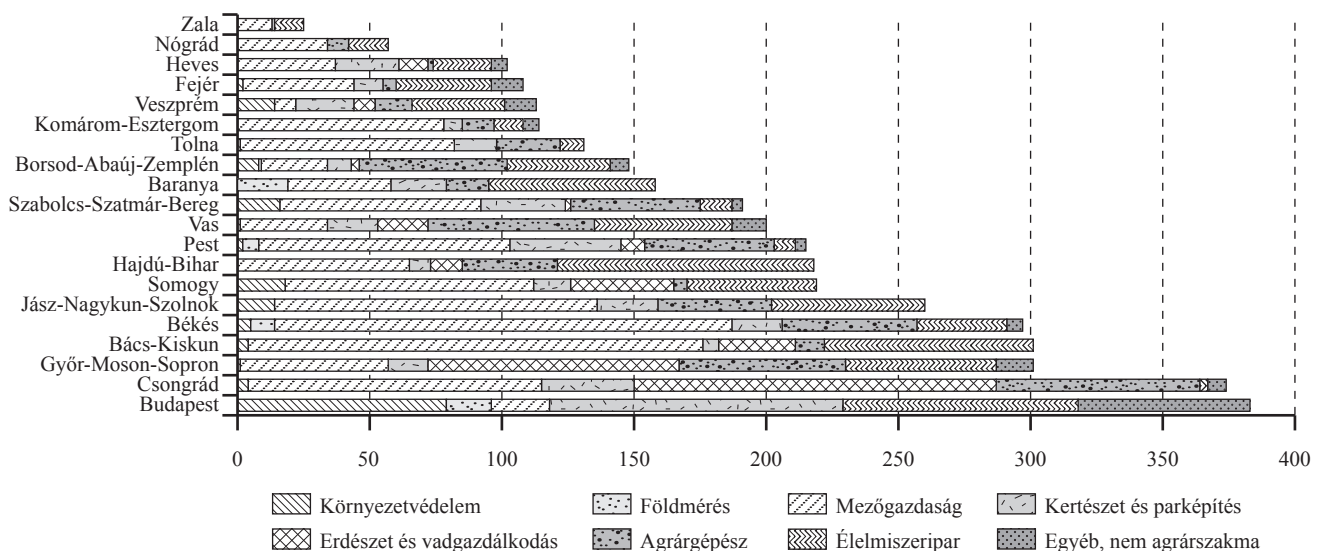
szakmákban vizsgázóknak mindössze 73,5 százaléka zárta sikeresen a tanévet, emellett a környezetvédelem (79,9%), illetve az erdészet és vadgazdálkodás ágazatokban (81,9 százalék) is az átlagosnál alacsonyabb arányban vizsgáztak eredményesen a tanulók 2018-ban (7. ábra).

A szakmák részletes bontásában a sikeresen vizsgázók aránya 2018-ban az erdészeti szakmunkások és a környezetvédelmi technikusok körében volt a legalacsonyabb 65,9, illetve 75,4 százalékkal. Ezzel ellentétben a kistermelői élelmiszer-ellátó és falusi vendéglátó, a parkgondozó, a sütőipari és gyorspékségi munkás, valamint a mezőgazdasági gépjavító szakon végző diákok mindegyike sikeres vizsgát tett 2018-ban (3. melléklet).

Az Oktatási Hivatal arról is gyűjt információt, hogy az eredményesen vizsgázók körében mennyi hátrányos helyzetű diák tanul. A 2018-as adatok szerint ágazati bontásban a kertészet és parképítés szakmákban vizsgázók között volt a hátrányos helyzetű tanulók aránya a legmagasabb, 6,6 százalékuk tartozott ebbe a körbe. Az élelmiszeripari szakmákban 5,6 százalék, a mezőgazdaság ágazatában 4,1 volt ez az érték. Az eredményesen teljesítő agrárgépészek és az erdészek körében már csak 2,7 és 2,6 százalék volt ez az arány, míg a földmérés területén végzők között mindössze 1,2 százalék. A 2018-as év tanulói körében a környezetvédelmi szakmákban jutottak legkisebb arányban végzettséghez hátrányos helyzetű tanulók, arányuk 0,6 százalék volt a vizsgálat időpontjában (8. ábra).

A végzettséget szerzők körében szakmák szerinti bontásban 10-15 százalék volt a kedvezőtlen helyzetű diákok aránya az élelmiszeripari szakmunkás, a sütőipari és gyorspékségi munkás, a kerti munkás, az édesipari termékgyártó, a parkgondozó, a gazda, illetve a

6. ábra: Sikeres vizsgát tett tanulók száma ágazatok és megyék szerint, 2018

Forrás: Oktatási Hivatal (KIR-adatbázis, 2018) alapján NAIK AKI Humán Erőforrás Kutatási Csoport

falusi vendéglátó képzések végzettjei között. A kis-termelői élelmiszer-előállító, falusi vendéglátó szakon pedig messze kimagasló, 33,3 százalék volt ez az érték 2018-ban (3. melléklet).

Végül, de nem utolsósorban azt is megvizsgáltuk, hogy a középfokú agrárszakképzésben résztvevők nemek szerinti megoszlása hogyan alakult a 2018-as évben. Átlagosan az agrárszakképzésben tanulók 36 százaléka lány. A mezőgazdasági és élelmiszeripari szakmákban 50 százalék alatti (47 százalék) a részesedésük, legkisebb arányban az agrárgépész (1,4 százalék), illetve az erdészet és vadgazdálkodás (8,4 százalék) ágazatba tartozó szakmákban tanulnak (9. ábra). A szakmák közül a 100 százalékban női foglalkozások a mézeskalács-készítő és a virágdekoratőr képzések voltak, de ez az érték 80 százalék feletti volt a tejipari szakmunkás, a virágkötő, a lovasz, az édesipari termékgyártó, valamint a sütő- és cukrászipari szaktechnikus szakmákban is. 2018-ban kizárólag fiúk tanultak a csontozó munkás, az élelmiszeripari gépésztechnikus, az erdészeti gépésztechnikus, a hús- és baromfiipari szaktechnikus, a mezőgazdasági gépjavító, a motorfűrész-kezelő, illetve a patkolókovács szakmákban (3. melléklet).

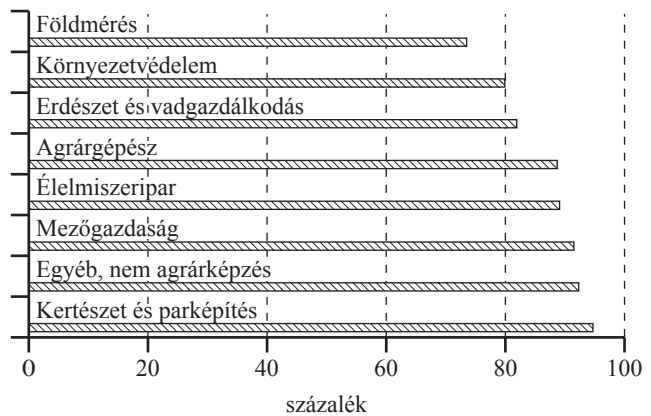
Az Agrárminisztérium fenntartásában működő agrárszakképző intézmények és a tanulók jellemzői

Az alábbi fejezetben az agrárszakképzés főbb adatait az Agrárminisztérium fenntartásában működő intézményekre szűkítve is bemutatjuk, tekintve hogy a tanulói felmérést ebben a körben volt lehetőségünk elvégezni, emellett itt tanul az agrárszakképzésben részt vevő tanulók közel 70 százaléka.

A 2018. őszi adatok alapján az Agrárminisztérium fenntartásában 47 agrárszakképző intézmény 65 feladatellátási hellyel működött. A feladatellátási helyek közül 48 intézményben folyik szakközépiskolai, 58-ban szakközépiskolai és csupán egyben szakiskolai képzés (4. melléklet). Az Agrárminisztérium fenntartásában működő feladatellátási helyek száma 2013-ban még 62 volt, majd 2015-re 68-ra nőtt (10. ábra).

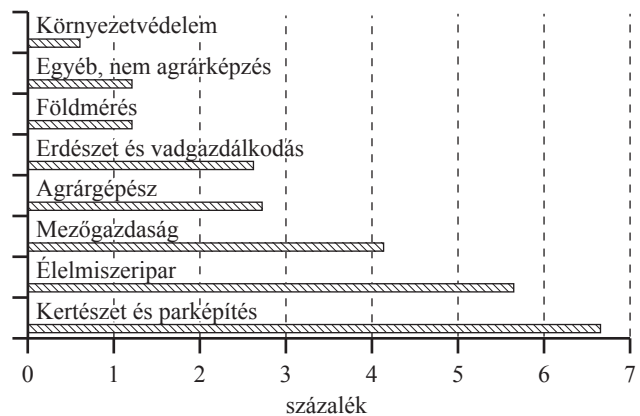
Ezzel párhuzamosan a tanulói létszám is 2015-ben érte el csúcspontját, ekkor 11 158 diák tanult az agrárminisztériumi fenntartású szakképző intézményekben. Azóta mind az iskolák, mind pedig a tanulók száma csökkent: a 2018/2019-es tanévben az agrárminisztériumi fenntartásban működő intézményekben tanulók létszáma a 2015. évi 89 százalékát érte el.

7. ábra: **A sikeresen vizsgázók aránya a vizsgán megjelent agrárszakképzésben tanulók körében ágazatonként, 2018**

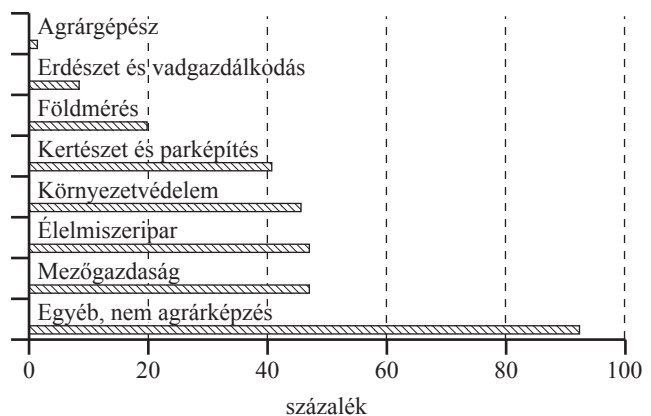
Forrás: Oktatási Hivatal (KIR-adatbázis, 2018) alapján NAIK AKI Humán Erőforrás Kutatási Csoport

8. ábra: **A hátrányos helyzetűek aránya a vizsgán megjelent agrárszakképzésben tanulók körében ágazatonként, 2018**

Forrás: Oktatási Hivatal (KIR-adatbázis, 2018) alapján NAIK AKI Humán Erőforrás Kutatási Csoport

9. ábra: **Lányok aránya a tanulók körében ágazatonként, 2018**

Forrás: Oktatási Hivatal (KIR-adatbázis, 2018) alapján NAIK AKI Humán Erőforrás Kutatási Csoport

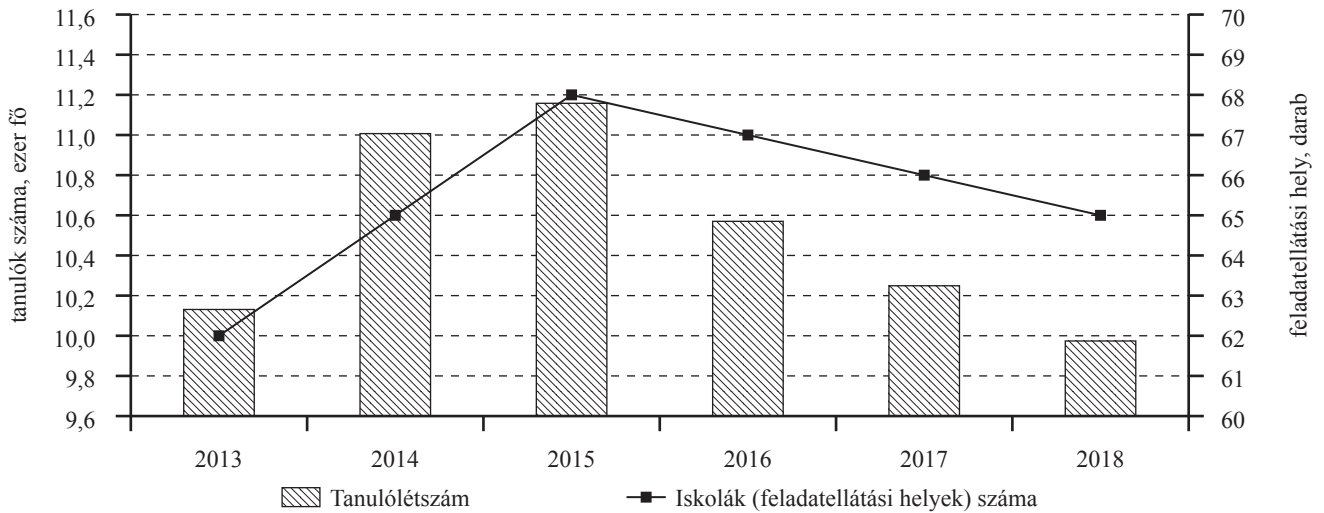
Az agrárszakképzésben tanulók összlétszámát figyelembe véve 2018-ban a tanulók 68 százaléka tanul az agrárminisztériumi fenntartású iskolákban, míg 32 százalék más minisztériumi, illetve egyéb intézmény fenntartása alá tartozó képzőhelyen. Évfolyamonként azonban a fenntartók szerinti arányok eltérnek: a 11. évfolyamban a diákok közel háromnegyede tanul az agrártárcához tartozó intézményekben, míg a 14. évfolyamban, amelyben az összes tanuló 4 százaléka vesz részt, az arányok kiegyenlítettebbek a fenntartók tekintetében (11. ábra).

Az intézményi beszámolók alapján az Agrárminisztérium fenntartásában működő intézményekben országosan a tanulók 14,8 százaléka volt hátrányos vagy hal-

mozottan hátrányos helyzetű 2017-ben. Az arányokban azonban jelentős mértékű szórás mutatkozik az intézmények és a régiók között. A legkedvezőbb mutatókkal jellemezhető iskolában a hátrányos helyzetű tanulók aránya csupán 0,3, illetve 0,5 százalék, míg a legrosszabb mutatókkal rendelkező két iskolában a tanulók fele hátrányos vagy halmozottan hátrányos helyzetű. A regionális különbségeket a 12. ábra szemlélteti. A legtöbb hátrányos helyzetű tanuló az észak-magyarországi és észak-alföldi iskolákban, míg a legkevesebb a nyugat-dunántúli intézményekben koncentrálódik.

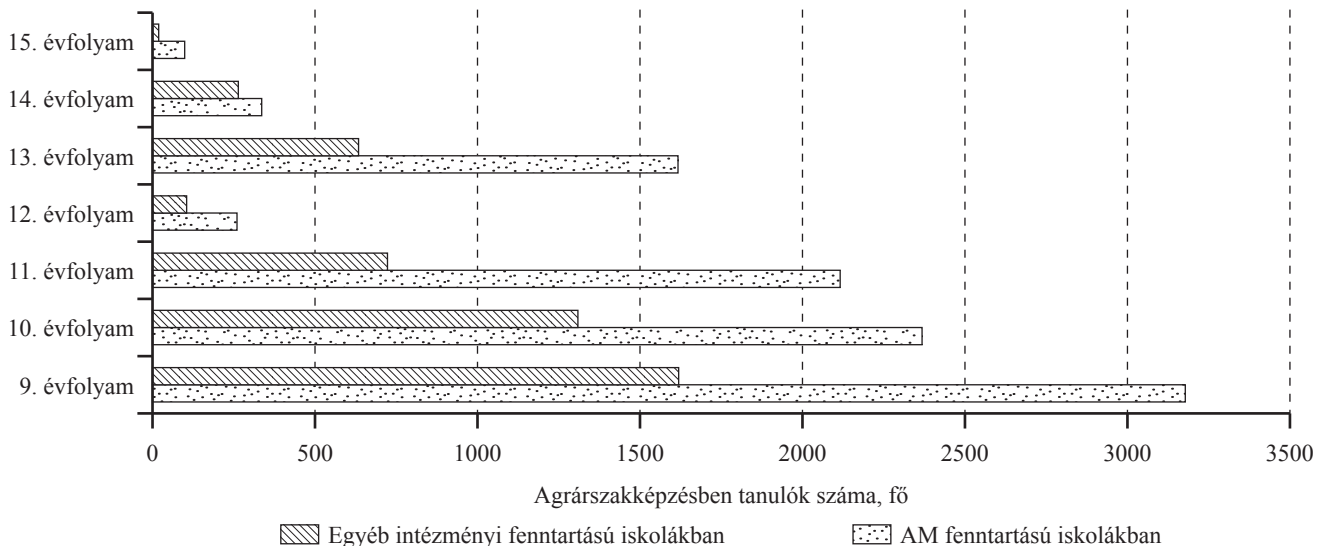
A sajátos nevelési igényű (SNI) és a beilleszkedési, tanulási és magatartási nehézséggel küzdő (BTM) tanulók aránya az agrárminisztériumi fenntartású

10. ábra: Az Agrárminisztérium fenntartásában működő agrárszakképző intézmények és tanulólétszámok 2013–2018 között

Forrás: Oktatási Hivatal (KIR-adatbázis, 2018) alapján NAIK AKI Humán Erőforrás Kutatási Csoport

11. ábra: Az agrárszakképzésben tanulók száma az Agrárminisztérium és egyéb intézményi fenntartás alá tartozó iskolákban évfolyamonként, 2018

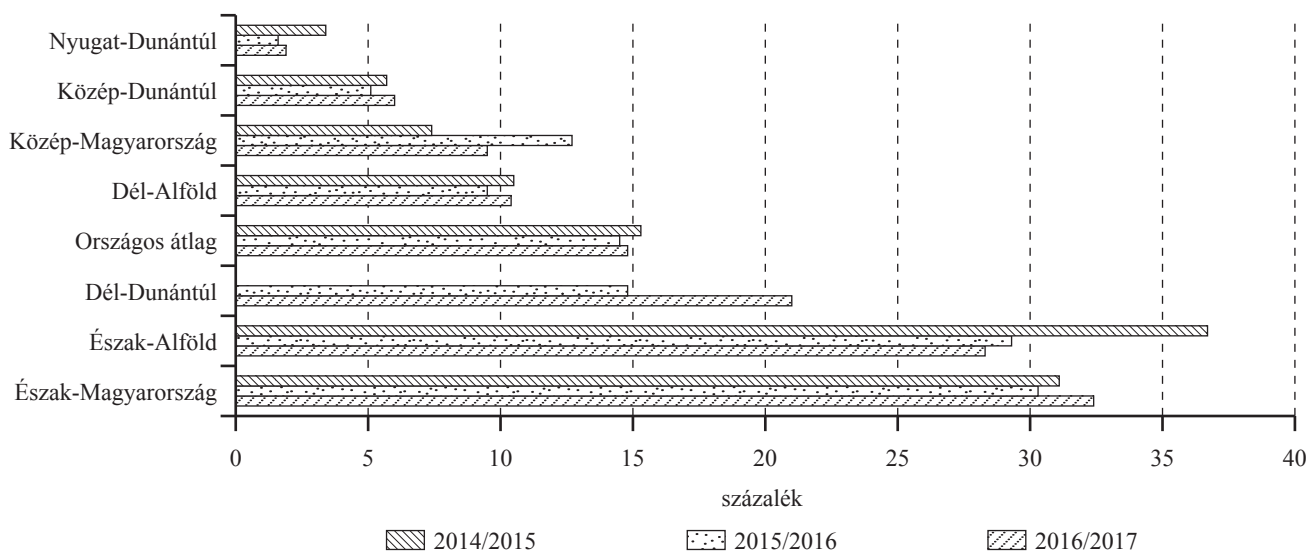

Forrás: Oktatási Hivatal (KIR-adatbázis, 2018) alapján NAIK AKI Humán Erőforrás Kutatási Csoport

szakközépiskolákban átlagosan 18,8 százalék volt a 2016/2017-es tanévben. A 13. ábrán jól látható, hogy a speciális nevelési igényű tanulók száma évről évre növekszik, a 2014/2015-ös tanévben az országos átlag 13,4 százalékot tett ki, ami két évre rá már elérte a 18,8 százalékot. Az elkészült interjúk tapasztalatai szerint a tanulói összetétel változására a probléma súlyától függően az iskolák különböző, helyi szükségletekhez igazított stratégiákkal reagálnak, a főállású fejlesztő pedagógus, pszichológus alkalmazásától a pedagógusok, osztályfőnökök érzékenyítő képzésén át a hátrányos helyzetű tanulók kompetenciáinak, körülményeinek fejlesztéséig terjedően.

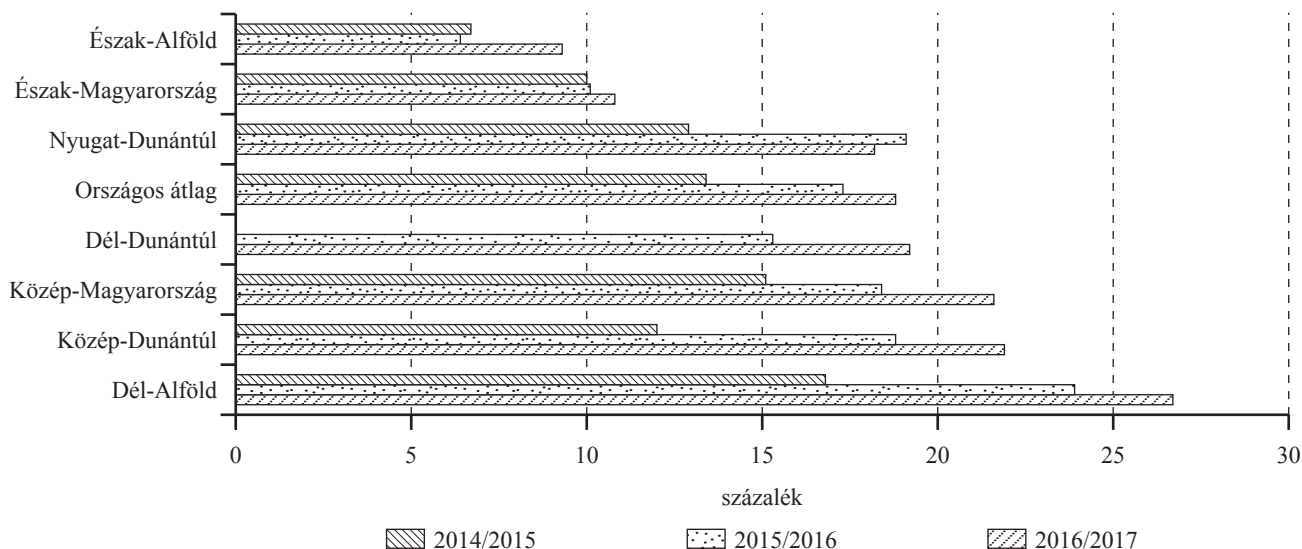
Az Agrárminisztérium fenntartásában működő intézményekben a magatartás, szorgalom és tanulmányi átlagokban nem történt nagy változás a 2014/2015-ös és a 2016/2017-es tanév között. Az iskolai magatartáseredmény az összes iskola átlagában 3,8 volt, a szorgalom átlagosan 3,3 és a tanulmányi átlag is szintén közepes, 3,3-as értéket ért el a 2016/2017-es tanévben. Az iskolák között nincs a tanulmányi eredményekben számottevő különbség, a leggyengébb tanulmányi átlaggal rendelkező iskolában ez 2,8, a legjobb átlagos tanulmányi eredménnyel rendelkező intézményben pedig 3,8 volt. A magatartásátlagok 3,2 és 4,2 között, a szorgalomjegyek átlagai pedig 3,0 és 3,8 között szóródnak.

12. ábra: **Hátrányos vagy halmozottan hátrányos helyzetű tanulók aránya az Agrárminisztérium által fenntartott agrárszakképző iskolákban régióként**

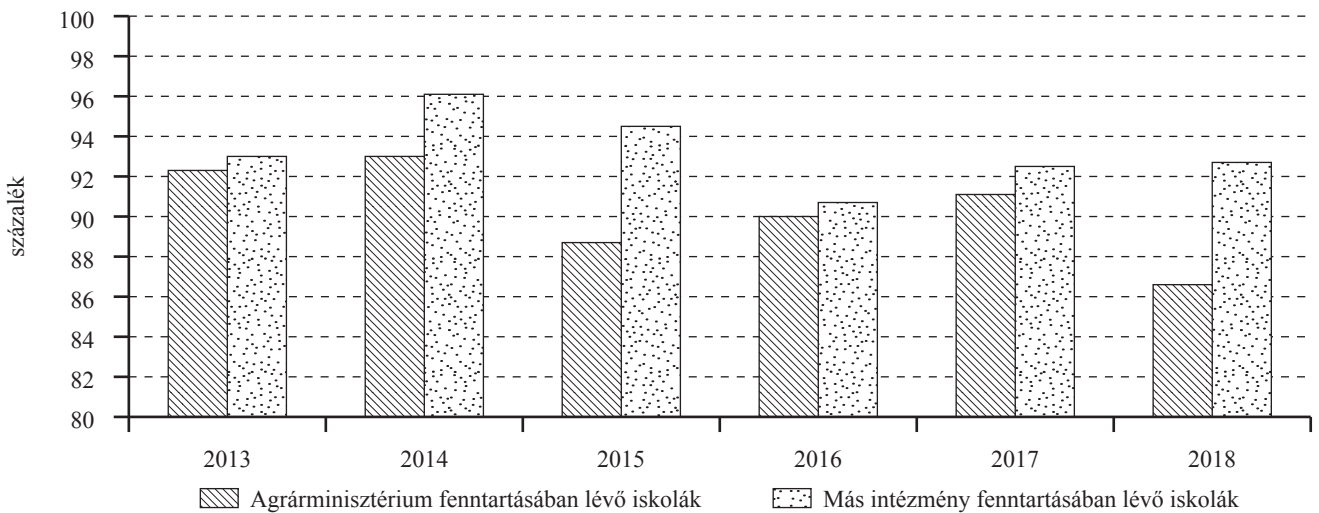
Forrás: AM, Intézményi beszámolók alapján NAIK AKI Humán Erőforrás Kutatási Csoport

13. ábra: **A sajátos nevelési igényű (SNI) vagy beilleszkedési, tanulási és magatartási nehézséggel küzdő (BTM) tanulók aránya az agrárszakképző iskolákban régióként, százalék**

Forrás: AM, Intézményi beszámolók alapján NAIK AKI Humán Erőforrás Kutatási Csoport

14. ábra: Sikeres szakmai vizsgát tettek aránya az agrárszakképzésben tanulók körében az agrártárca és a többi fenntartó alá tartozó intézményekben 2013–2018 között

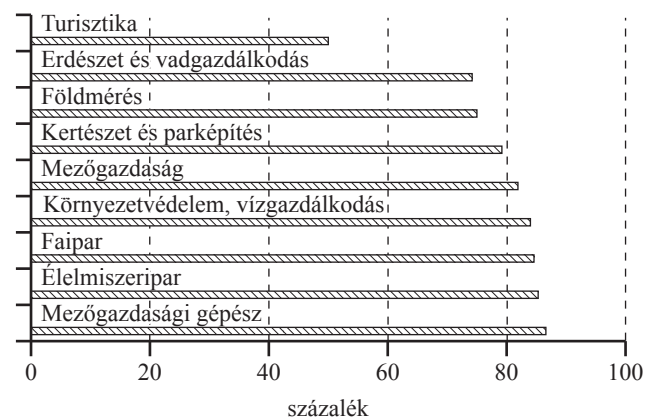

Forrás: Oktatási Hivatal (KIR-adatbázis, 2018) alapján NAIK AKI Humán Erőforrás Kutatási Csoport

A sikeres szakmai vizsgát tett tanulók aránya stagnált az elmúlt években. Az agrártárca fenntartásában működő intézményekben az eredményesen vizsgázók aránya 2018-ban 86,6 százalékot ért el, amely mintegy 6 százalékponttal elmaradt a többi agrárszakképzést folytató iskola átlagos értékétől (14. ábra).

Az intézményi beszámolók alapján a 2017-ben szakmai vizsgát tevők közül a mezőgazdasági gépész (86,6 százalék) és az élelmiszeripari (85,3 százalék) szakmában a legnagyobb a sikeresen vizsgázók aránya, míg a földmérési, az erdészeti (74,2 százalék) és a turisztikai (50 százalék) szakokon a legalacsonyabb, ott a vizsgán megjelentek mindössze háromnegyede, fele teljesítette sikeresen a vizsgát (15. ábra).

15. ábra: A sikeres szakmai vizsgát tevők aránya ágazatonként az Agrárminisztérium által fenntartott szakképző intézményekben, 2017

Forrás: Agrárminisztérium, Intézményi beszámolók alapján NAIK AKI Humán Erőforrás Kutatási Csoport

Az agrárszakképzés trendjei a kertészeti ágazatban

A mezőgazdasági ágazatok közül a kertészet az egyik legnagyobb élőlétszámú szektor, ahol a vállalkozások körében végzett felméréseink alapján az utóbbi években igen jelentős munkaerőigény mutatkozott, ezért a kertészeti szakirányon tanulók jellemzőiről, a főbb trendekről külön fejezetben számolunk be. A hazai agrárszakképzésben kertészeti szakirányon tanulókat jellemző főbb trendek ismertetését az Oktatási Hivatal KIR-adatbázisára alapozzuk. A középfokú agrárszakképzésben oktatott szakmák közül az Oktatási Hivatal KIR-adatbázisában összesen 12-féle megnevezéssel indult a kertészeti ágazathoz

kapcsolódó szakmára² vonatkozó képzés. A tanulói létszám a kertészeti szakmákban az összes iskolafenntartót figyelembe véve 2593 fő volt 2018-ban, amely az összes agrárszakképzésben tanulók 17,7 százalékát jelentette. A kertészeti szakmákban tanulók 56,7 százaléka, 2018-ban 1457 fő az Agrárminisztérium fenntartásában működő agrárszakképző iskolákban tanult, míg a nem kertészeti szakmákban ez az arány 70,7 százalék volt a vizsgált évben. Míg 2016 és 2018 között a kertészeti ágazatban tanulók összlétszáma 3,5 százalékkal csökkent, az AM fenntartású intézményekben kismértékben ugyan (1 százalék), de nőtt a kertészeti szakmákban a tanulói létszám (7. táblázat, 16. ábra).

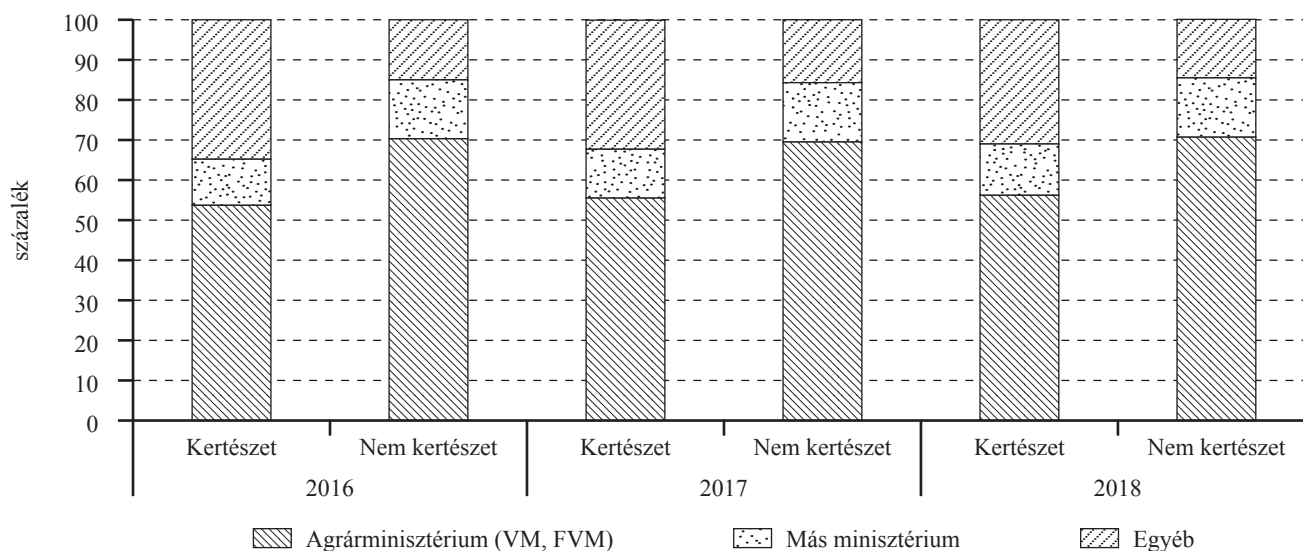
² Dísznövénykertész; Gyógy- és fűszernövény-termesztő; Kertész; Kerti munkás; Növényvédelmi szaktechnikus; Parképítő és fenntartó technikus; Parkgondozó; Szőlész-borász; Virágdekorátor; Virágkötő sh; Virágkötő és virágkereskedő; Zöldség- és gyümölcsstermesztő.

7. táblázat: **Az agrárszakképzésben tanulók száma kertészeti és nem kertészeti szakmákban intézményfenntartók szerinti bontásban 2016–2018 között**

fő

Év	Fenntartó	Kertészet	Nem kertészet
2016	Agrárminisztérium (VM, FVM)	1 444	9 126
	Más minisztérium	308	1 911
	Egyéb	936	1 947
	Összes fenntartó	2 688	12 984
2017	Agrárminisztérium (VM, FVM)	1 497	8 752
	Más minisztérium	330	1 859
	Egyéb	868	1 974
	Összes fenntartó	2 695	12 585
2018	Agrárminisztérium (VM, FVM)	1 457	8 517
	Más minisztérium	333	1 778
	Egyéb	803	1 759
	Összes fenntartó	2 593	12 054

Forrás: Oktatási Hivatal (KIR-adatbázis, 2018) alapján NAIK AKI Humán Erőforrás Kutatási Csoport

16. ábra: **Az agrárszakképzésben tanulók megoszlása kertészeti és nem kertészeti szakmákban intézményfenntartók szerinti bontásban 2016–2018 között**

Forrás: Oktatási Hivatal (KIR-adatbázis, 2018) alapján NAIK AKI Humán Erőforrás Kutatási Csoport

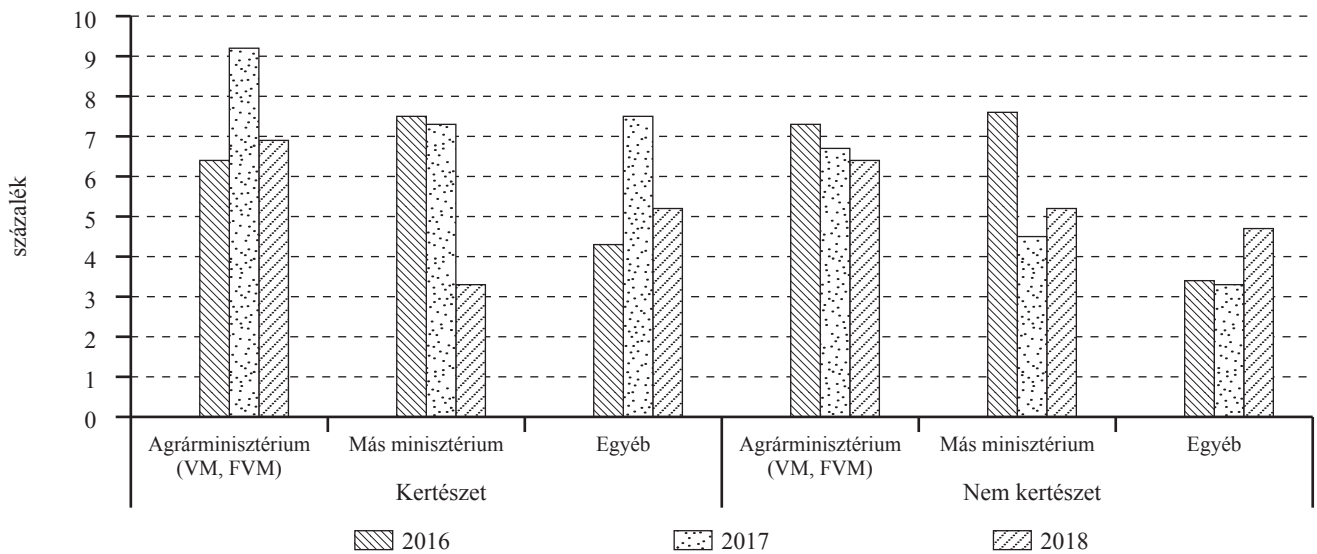
Az összes szakképző intézményt figyelembe véve a kertészeti szakmákban tanuló évfolyamisméltók aránya átlagosan 5,9 százalék volt 2018-ban, akárcsak a nem kertészeti agrárszakképzésekben tanulóké. Az Agrárminisztérium fenntartásában működő szakképző intézményekben a kertészeti szakképzésben 6,9 százalékos, a nem kertészeti képzésben pedig 6,4 volt az évfolyamisméltók aránya 2018-ban (17. ábra).

A 2016–2018 közötti időszakban a kertészeti ágazathoz sorolható képzésekben sikeres vizsgát teljesítők, tehát az ágazat számára potenciálisan elérhető szakképzett pályakezdők összesített létszáma 2255 volt. Az adatokat éves bontásban elemezve az is elmondható, hogy a 2016-os 812 végzettséget szerzőhöz képest mind 2017-ben, mind 2018-ban hozzávetőlegesen 100

fővel kevesebben hagyták el a képzési helyeket ilyen végzettséggel (18. ábra).

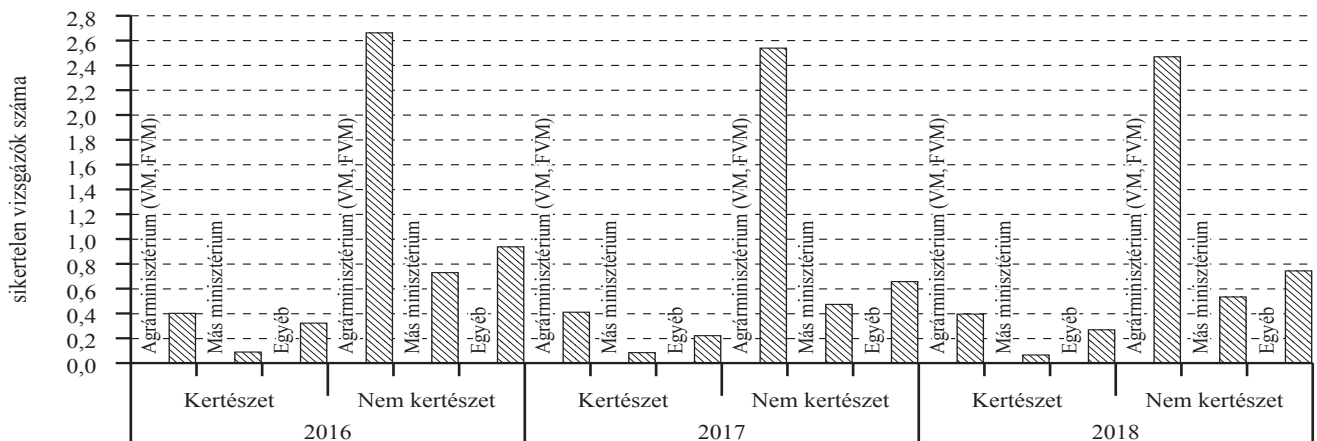
Az Oktatási Hivatal adatai alapján az is elmondható, hogy a létszámvisszaesés csak kismértékben köthető az Agrárminisztériumhoz tartozó szakképző intézményekhez, más minisztériumi vagy egyéb fenntartásban működő iskolák nagyobb létszámcsökkenést könyveltek el. Ennek eredményeképpen 2016-hoz képest 2018-ban az Agrárminisztérium fenntartásában működő iskolákban végzettséget szerzett tanulók aránya már meghaladta az 50 százalékot. Ezzel szemben a tanulók 36,8 százaléka más minisztériumhoz köthető intézményben, 8,9 százaléka pedig egyéb fenntartású intézményben szerzett végzettséget (19. ábra).

17. ábra: Az évfolyamisméltó tanulók aránya a kertészeti és nem kertészeti szakmákban iskolafenntartók szerint 2016–2018 között

Forrás: Oktatási Hivatal (KIR-adatbázis, 2018) alapján NAIK AKI Humán Erőforrás Kutatási Csoport

18. ábra: A kertészeti szakmákban sikeres szakmai vizsgát tevők száma intézményfenntartók szerinti bontásban 2016–2018 között

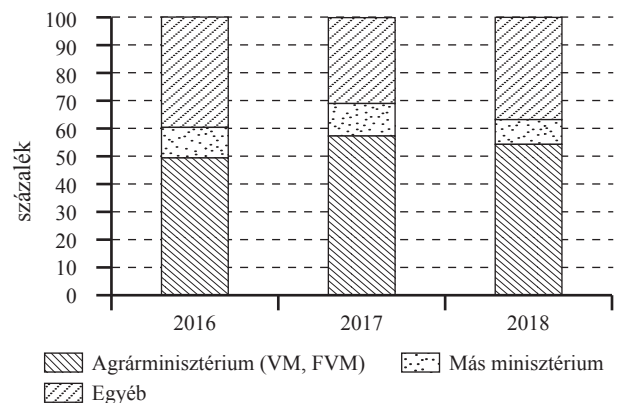

Forrás: Oktatási Hivatal (KIR-adatbázis, 2018) alapján NAIK AKI Humán Erőforrás Kutatási Csoport

Az Oktatási Hivatal adatai szerint 2018-ban összeségében 56 AM fenntartásban működő feladatellátási helyen tanulhattak az agrárszakképzésben részt vevő tanulók kertészethez köthető szakmát (4. melléklet). A kertészeti szakmaterülethez köthető szakmák közül legnagyobb arányban virágkötő és virágkereskedő (36,6 százalék), kertész (26,2 százalék), valamint dísznövénykertész (18,8 százalék) szakmában tanultak az AM fenntartásában működő agrárszakképző intézményekben tanulók (20. ábra).

A 12 kertészeti szakmát figyelembe véve 2018-ban három szakma esetében – a gyógy- és fűszernövénytermesztő, a növényvédelmi szaktechnikus, valamint a virágdekoratőr szakmák – kizárólag AM fenntartású intézményekben folyt szakképzés, emellett a dísznövénykertész, virágkötő és virágkereskedő, kertész,

19. ábra: A kertészeti szakmákban sikeres szakmai vizsgát tevők megoszlása intézményfenntartók szerinti bontásban 2016–2018 között

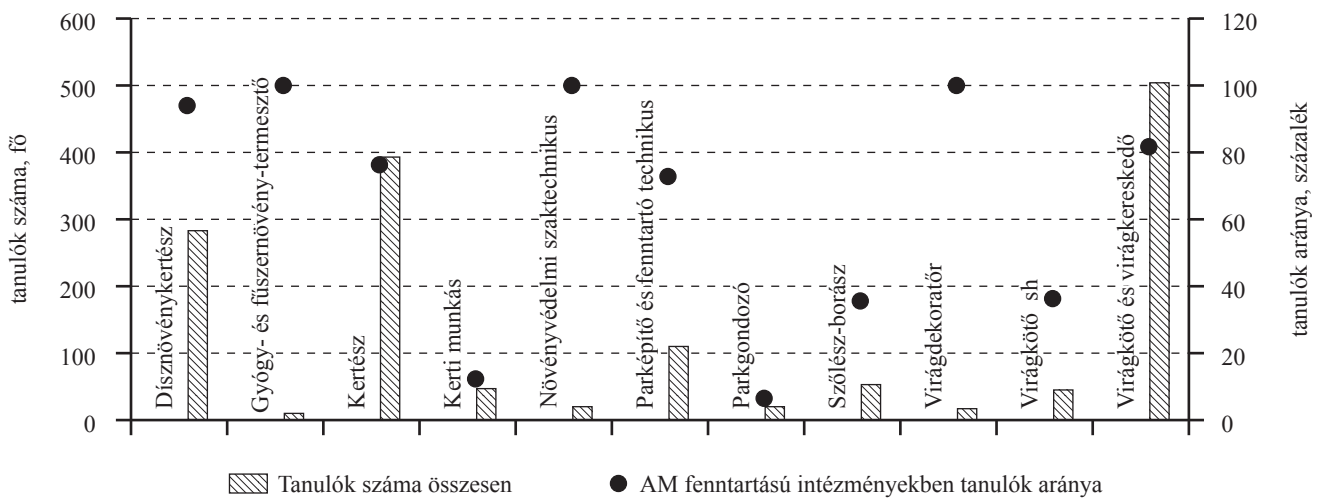

Forrás: Oktatási Hivatal (KIR-adatbázis, 2018) alapján NAIK AKI Humán Erőforrás Kutatási Csoport

valamint a parképítő és fenntartó technikai képzés esetében volt kiemelkedő, 70 százalék fölötti az AM fenntartású intézmények tanulólétszám szerinti részesedése. A legalacsonyabb a szőlész-borász, a kerti munkás, valamint a parkgondozó szakmákban volt az AM fenntartású intézmények tanulólétszám szerinti részesedése. A szőlész-borász képzésben résztvevők bő harmada (35,6 százalék), a kerti munkások bő 10 százaléka (12,3 százalék), a parkgondozók 6,5 százaléka tanult az Agrárminisztérium fenntartásában működő szakképző intézményekben (20. ábra).

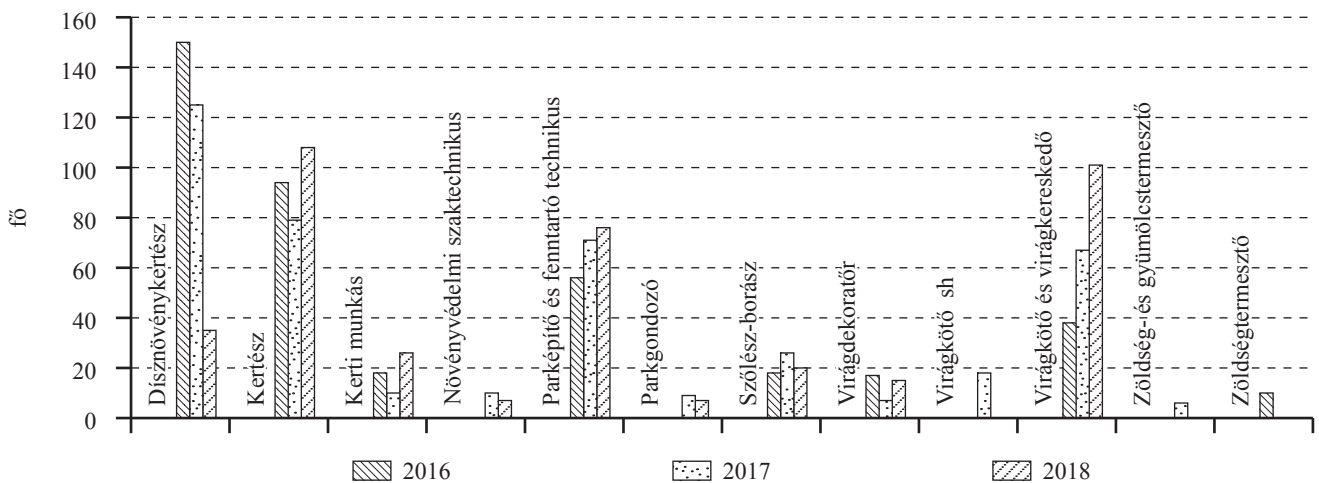
Az AM fenntartású intézményekben kertészeti szakterületen sikeres szakmai vizsgát tevők száma az elmúlt három év tekintetében a tanulólétszámmal arányosan a dísznövénykertész, kertész, parképítő és virágkötő, virágkereskedő szakmákban volt a legnagyobb. Valamennyi kertészeti szakmát figyelembe véve míg a kertész, parképítő és virágkötő képzésekben jelentősen nőtt a sikeres vizsgát tevők száma, addig a dísznövénykertész szakon jelentős csökkenés következett be a vizsgált három évben (21. ábra).

20. ábra: A kertészeti szakmában tanulók száma és részesedése az AM fenntartású intézményekben, 2018

Forrás: Oktatási Hivatal (KIR-adatbázis, 2018) alapján NAIK AKI Humán Erőforrás Kutatási Csoport

21. ábra: Az AM fenntartású intézményekben kertészeti szakmában végzettséget szerzők száma, 2016–2018

Forrás: Oktatási Hivatal (KIR-adatbázis, 2018) alapján NAIK AKI Humán Erőforrás Kutatási Csoport

Az agrárszakképzés és a munkaerőpiac összefüggései az élelmiszer-gazdaságban

A fejezetben az elmúlt hat évre visszatekintve vizsgáljuk a munkaerőigények alakulásából meghatározott hiányszakképesítéseket, azok területi sajátosságait. A hiányszakképesítések az alapján kerülnek meghatározásra, hogy a foglalkoztatásban érintett gazdálkodó szervezetek részéről várhatóan hogyan alakul az adott évben a szakképzett munkaerő iránti igény az érintett megyében. A hiányszakképesítésekre a Megyei Fejlesztési és Képzési Bizottságok³ tesznek javaslatot minden év március 31-ig és évente kormányrendeletben jelentetik azt meg. Az iskolai rendszerű nappali szakképzésben részt vevő hiányszakképesítésekre jelentkező tanulók ösztöndíjra jogosultak. A mezőgazdaság és élelmiszeripar területéről az elmúlt 4-5 évre visszatekintve jelentősen bővült a hiányszakképesítésként nyilvántartott szakmák köre. A 2013/2014-es tanévben

még csupán négy mezőgazdasági és három élelmiszerfeldolgozóhoz köthető hiányszakképesítést tartottak nyilván valamely megyében, a 2018/2019-es tanévre a mezőgazdasági hiányszakképesítések száma tízre bővült és ezen kívül még három élelmiszeripari, egy erdészeti és egy környezetvédelemhez kötődő szakképesítés megszerzéséhez kötődik ösztöndíj (8. táblázat).

Az elmúlt hat évre visszatekintve minden évben megjelenő mezőgazdasághoz kötődő hiányszakképesítés volt a mezőgazdasági gépész, a gazda, valamint a kertész képzés. Jellemző, hogy évről évre egyre nőtt azon megyék száma, amelyekben ezeket a szakmákat hiányszakmákká nyilvánították. A kertész szakképesítések néhány megyét érintően jelentek meg hiányszakmaként, elsősorban Csongrád, Baranya és Heves megyében. A gazda képzést a 2013/2014-es tanévben még csak

8. táblázat: A mezőgazdasági és élelmiszeripari hiány-szakképesítések köre

2013/2014	2014/2015	2015/2016	2016/2017	2017/2018	2018/2019
Gazda	Gazda	Gazda	Gazda	Gazda	Gazda
Húsipari termékgyártó	Húsipari termékgyártó	Húsipari termékgyártó	Húsipari termékgyártó	Húsipari termékgyártó	Húsipari termékgyártó
Kertész	Kertész	Kertész	Kertész	Kertész	Kertész
Mezőgazdasági gépész	Mezőgazdasági gépész	Mezőgazdasági gépész	Mezőgazdasági gépész	Mezőgazdasági gépész	Mezőgazdasági gépész
Pék	Pék	Pék	Pék	Pék	Pék
Mezőgazdasági gépjavító	Mezőgazdasági gépjavító	Dísznövénykertész	Dísznövénykertész	Dísznövénykertész	Dísznövénykertész
	Dísznövénykertész	Édesipari termékgyártó	Édesipari termékgyártó	Családi gazdálkodó	Családi gazdálkodó
	Mezőgazdasági gazdaasszony, falusi vendéglátó	Mezőgazdasági gazdaasszony, falusi vendéglátó	Mezőgazdasági gépésztechnikus	Mezőgazdasági gépésztechnikus	Mezőgazdasági gépésztechnikus
	Zöldség- és gyümölcsstermesztő	Cukrász	Cukrász	Cukrász	Cukrász
		Lovász	Lovász	Lovász	Lovász
			Szőlész-borász	Szőlész-borász	Szőlész-borász
				Kistermelői élelmiszer-előállító, falusi vendéglátó	Kistermelői élelmiszer-előállító, falusi vendéglátó
				Állattartó szakmunkás	Állattartó szakmunkás
				Mezőgazdasági technikus	Környezetvédelmi technikus
				Tartósítóiipari szakmunkás	Erdészeti szakmunkás
				Tejipari szakmunkás	

Forrás: A 331/2012. (XI. 28.); az 562/2013. (XII. 31.); a 13/2015. (II. 10.); a 297/2015. (X. 13.); a 317/2016., valamint a 353/2017. (XI. 29.) Kormányrendeletek

³ Megyei Fejlesztési és Képzési Bizottságok (továbbiakban: MFKB) a szakképzésért és felnőttképzésért felelős miniszter által hároméves időtartamra felkért tagokból álló, az adott megye illetékességi területén működő testületek, amelyek a szakképzésről szóló 2011. évi CLXXXVI. törvény 49. bekezdésének 81., 82. és 83. §-ban foglaltak figyelembevételével végzik tevékenységüket.

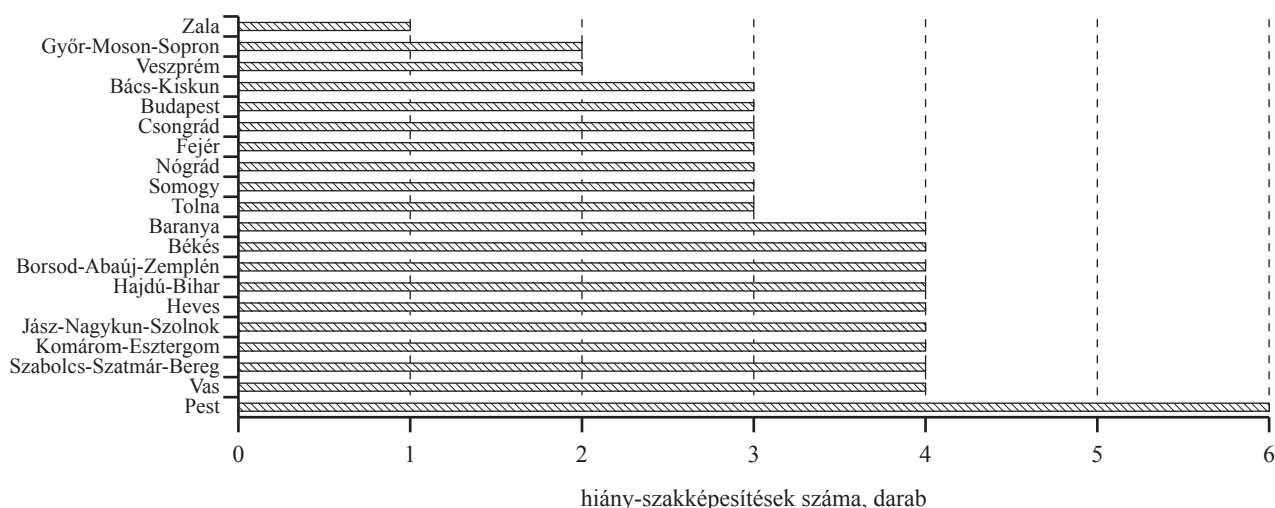
négy megyében, a 2016/2017-es évben már 13, jelenleg 9 megyében nyilvánították hiányszakképesítésnek. A mezőgazdasági gépészek iránt mutatkozik a legnagyobb igény: míg a 2014/2015-ös tanévben kilenc megyében, két évre rá már Zala- és Győr-Moson-Sopron megye kivételével az ország egészében hiányszakmaként nevesítették, jelenleg csak Zala megyében nincs a listán. A lovász képzés 2015/2016-os évtől kezdődően (2 megyét érintve), a szőlész-borász szakképzés és a mezőgazdasági gépésztechnikus szakképzés a 2016/2017-es tanévtől kezdődően került a hiányszakképzések közé. Előbbi egy-egy (Borsod-Abaúj-Zemplén, jelenleg pedig Baranya) megyében, utóbbi Jász-Nagykun-Szolnok megyében.

Az élelmiszeripari képzések közül a 2013/2014-es évtől kezdődően minden évben – évről évre növekvő számú megyét érintően – a húsupari termékgyártó és a pék szakmákat nyilvánították hiányszakmáknak. A pék szakmában jelenleg az ország felét (10 megyét)

érintő igény mutatkozik képzett munkaerőre, míg a húsupari termékgyártó a 2017/2018-as tanévben még 10, jelenleg 5 megyében hiányszakma. A cukrász szakma a 2015–2016-os tanévtől kezdődően került fel két-három megyében a hiányszakképzések listájára, míg a tejipari szakmunkás, valamint a tartósítóiipari szakmunkás képzés csak a 2017/2018-as tanévben nyilvánult hiányszakképzésnek, előbbi Tolna, Somogy és Békés megyékben, utóbbi Budapesten.

Az agrár- és élelmiszeripari szakképzések közül jellemzően a nyugat-magyarországi, dunántúli megyékben található kevesebb hiányszakma, Zala megyében a 2018/2019-es tanévben csak egy (húsupari termékgyártó), Veszprém és Győr-Moson-Sopron megyékben kettő hiányszakképzést jelöltek meg, míg az Észak-Alföld régióban, valamint Észak-Magyarországon Heves és Borsod-Abaúj-Zemplén megyékben négy, Pest megyében hat hiányszakképzést találunk az élelmiszer-gazdaság területéről (22. ábra).

22. ábra: A mezőgazdasági és élelmiszeripari hiány-szakképzések száma megyénként a 2018/2019-es tanévben

Forrás: A 331/2012. (XI. 28.); az 562/2013. (XII. 31.); a 13/2015. (II. 10.); a 297/2015. (X. 13.); a 317/2016., valamint a 353/2017. (XI. 29.) Kormányrendeletek

Tanulói felmérések eredményei

Az általános iskolások pályaválasztási felmérése

A felmérés keretei

A Magyar Kereskedelmi és Iparkamara Gazdaság- és Vállalkozáskutató Intézet (a továbbiakban MKIK GVI) 2014 óta minden évben pályaválasztási vizsgálatot végez a pályaválasztás előtt álló hetedik osztályos általános iskolások körében, amelyben a tanulókat továbbtanulással és szakmaválasztással kapcsolatos elképzeléseikről kérdezik. A kérdőíves vizsgálatba több mint 9 ezer diákot vonnak be a kamara területi hálózata segítségével, az adatfelvétel mintája országosan reprezentatívnak tekinthető. A minta súlyozásánál figyelembe veszik az iskola regionális elhelyezkedését, kompetenciamérésen elért átlagos eredményét, valamint a hetedikes tanulók létszámát. A felmérések eredményei mellett az MKIK GVI honlapján közzéteszik a felmérések alapadatbázisát (Hajdu *et al.*, 2017). A fejezetben a hivatalosan publikált legfrissebb, 2017. évi felmérés alapadatainak másodelemzése lehetőséget ad számunkra, hogy rálátást kapjunk a leendő középiskolások agráriumot célzó irányultságaira is, vizsgáljuk az élelmiszer-gazdaság, valamint a gépészet iránt érdeklődő tanulók szociodemográfiai jellemzőit, pályaválasztási motivációit, a pályaválasztásuk hátterében álló tényezőket.

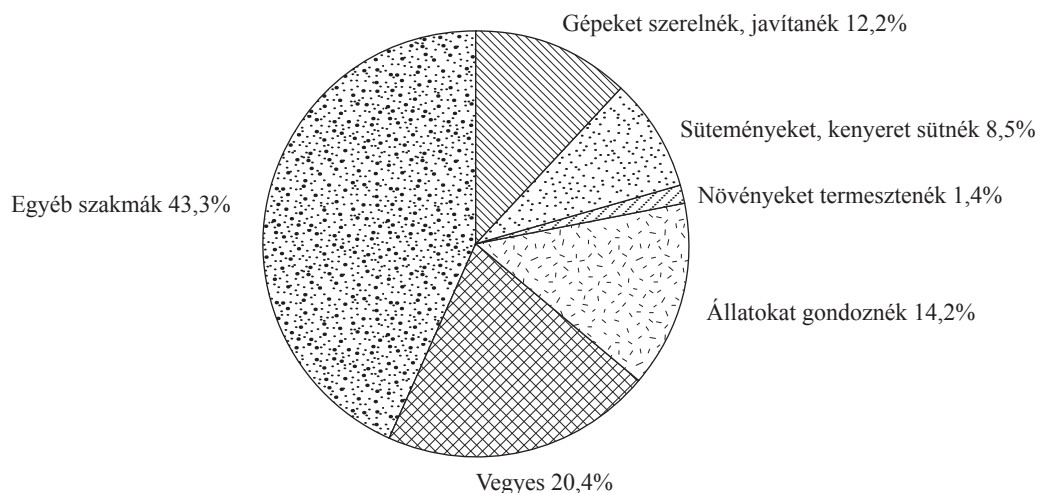
A tanulók jellemzői, háttere a szakmaválasztás szerint

Az MKIK GVI pályaválasztási kérdőívének egyik kérdése arra vonatkozott, hogy a válaszadó tanulók felnőttként milyen munkákat végeznének szívesen. A 22-féle válaszlehetőség közül kiválasztottuk azokat, melyek részben vagy egészben mezőgazdasági és/vagy élelmiszeripari tevékenységekhez kapcsolódnak. Kiemeltük a „növényeket termesztének” és a „süteményeket, kenyeret sütnének” válaszokat, melyek közvetlenül kapcsolódnak a mezőgazdasághoz és az élelmiszeriparhoz, illetve az „állatokat gondoznák” és a „gépeket szerelnék, javítanák” tevékenységek kerültek még a listánkba, melyek a tágabb értelemben vett agráriumhoz kapcsolható tevékenységek (5. melléklet).

A felmérésben részt vevő diákok 66,7 százaléka jelölt meg egy vagy több olyan, a mezőgazdasághoz és/vagy az élelmiszeriparhoz köthető foglalkozást, amit szívesen végezne felnőttként. Ezen belül a válaszadók 20,4 százaléka egyidejűleg több lehetőséget is választott ezek közül. A válaszkombinációkat és a jelölések számát az 5. melléklet tartalmazza. Ezen felül a felmérésben részt vevő tanulók 14,2 százaléka jelölte meg az állatgondozást, 12,2 százaléka a gépszerelést, 8,5 százaléka a pék és cukrász foglalkozást, végül a diákok 1,4 százaléka választotta a növénytermesztést jövőbeni foglalkozásként (23. ábra).

A válaszlehetőségek jelöléseit külön-külön vizsgálva a tanulók harmada (32,3 százaléka) jelölte meg az

23. ábra: A tanulók által megjelölt foglalkozások megoszlása a mezőgazdasághoz és/vagy az élelmiszeriparhoz köthető szakmák kategóriái szerint

állatgondozást (is), 20,5 százalékkal a pék és cukrász szakmát, alig kevesebben (20,0 százalék) a gépszere-
lést, végül 10,7 százalékkal a növénytermesztést. Az állatgondozás mind a 22 foglalkozástípus közül a leg-
népszerűbb volt a diákok körében, legrosszabb helye-
zést pedig a növénytermesztés ért el, ami a 18. helyen
szerepelt. Ennél csak a betegápoláshoz fűződő mun-
kák, a fém munkák és a bútorkészítés voltak kevésbé
vonzóak a felmérésben részt vevő tanulók számára.

A nemeket tekintve a sütemény- és kenyérsütést (14,3 százalék), valamint az állatgondozást (20,7 száza-
lék) a lányok közül nagyobb arányban érezték testhez-
álló foglalkozásnak, mint a fiúk (3,0 és 8,1 százalék),
akik viszont a gépészeti szakmák iránt érdeklődtek
nagyobb mértékben: 23,0 százalékkal jelölték meg ezt a
foglalkozást, míg a lányok körében ez az arány mind-
össze 0,7 százalék volt. Összességében mezőgazdaság-
hoz és/vagy az élelmiszeriparhoz köthető foglalkozást
vagy foglalkozásokat a lányok 58,9 százaléka, míg a
fiúk 54,4 százaléka jelölték meg a válaszadás során
(24. ábra).

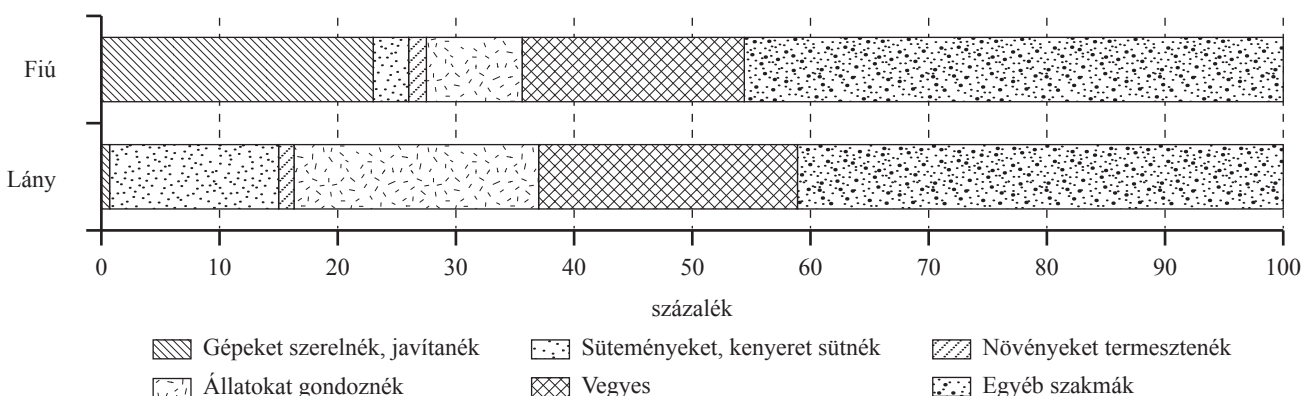
Területi bontásban markáns különbségeket talál-
tunk a tanulók lakóhelyének megyéje között a válasz-
tott szakmák alapján történt megoszlás szerint.
A legnagyobb arányban (67 százalék) Nógrád megyé-
ben választottak a diákok olyan szakmát, amely az
agrárium területén (is) végezhető, emellett Bács-
Kiskun megyében volt még 60 százalék fölötti ez az
érték (62,4 százalék). A sorrend másik végén Heves
megye szerepelt, ahol a válaszadó tanulók 51,0 száza-
léka jelölték meg a kiemelt foglalkozások valamelyikét,
de ide tartozik Komárom-Esztergom megye (52,5 szá-
zalék) és Budapest is (52,7 százalék). Az egyes szakmá-
kat tekintve a gépészethez köthető foglalkozást Békés
(14,8 százalék) és Bács-Kiskun (14,4 százalék) megyé-
ben választotta a legtöbb diák, míg Veszprém megyé-
ben és Budapesten mindössze 9,1 százalék volt ez az
érték. A pék és cukrász szakma Nógrád megyében volt
a legnépszerűbb 14,1 százalékkal, ezzel ellentétben a

Fejér és Békés megyei tanulóknak csak 6,6 százaléka
gondolja vonzónak ezeket a szakmákat a jövőre nézve.
A növénytermesztés összességében nem tartozott a
népszerű szakmák közé, de az egyes megyék között
ebben az esetben is markáns különbségeket találtunk.
A gépész szakma mellett a növénytermesztést is Békés
megyében jelölték meg a legnagyobb arányban, a
kérdőívet kitöltő diákok 3,3 százaléka választotta azt
a foglalkozást. Ugyanezt Csongrád és Jász-Nagykun-
Szolnok megyében a tanulók 0,7 százaléka jelölte csak
meg. Egyszerre több, a mezőgazdasághoz és/vagy az
élelmiszeriparhoz köthető foglalkozást is megjelölő
válaszadók aránya Nógrád és Csongrád megyében volt
a legmagasabb 24,0 százalékkal, míg Heves megyében
a diákoknak csupán 13,3 százaléka gondolta úgy, hogy
felnőttként többféle, az agráriumhoz köthető munkát is
szívesen végezne (25. ábra).

Az édesapa vagy a tanulóval egy háztartásban élő
szülő, gondviselő legmagasabb iskolai végzettségének
szerepét tekintve elmondható, hogy minél magasabb
a gondviselő iskolai végzettsége, annál kevésbé nép-
szerű a mezőgazdasághoz és/vagy az élelmiszeripar-
hoz köthető szakmák választása a diákok körében. Míg
a 8 általánosnál alacsonyabb iskolai végzettséggel ren-
delkező apa/gondviselő esetében a tanulóknak mind-
össze 29,2 százaléka választott a mezőgazdaságon
vagy élelmiszeriparon kívüli foglalkozást, addig ez
az arány a felsőfokú iskolai végzettséggel rendelkező
szülő esetében 53,8 százalék volt. Emellett a sütőipari
és a növénytermesztési szakmák voltak azok, melye-
ket az alacsonyabb iskolai végzettséggel rendelkező
apák/gondviselők gyermekei tartottak nagyobb arány-
ban lehetséges jövőbeni munkának, ezzel szemben az
állatgondozás és a gépészeti szakmák az iskolázottabb
családi háttérrel rendelkező tanulók körében voltak
népszerűbbek (26. ábra).

A vizsgálatok eredményei alapján az édesapa, illetve
a gondviselő foglalkozása is szoros kapcsolatban áll a
tanulók szakmaválasztással kapcsolatos elképzelései-

24. ábra: A mezőgazdasághoz és/vagy az élelmiszeriparhoz köthető szakmák kategóriáinak megoszlása nemek szerint

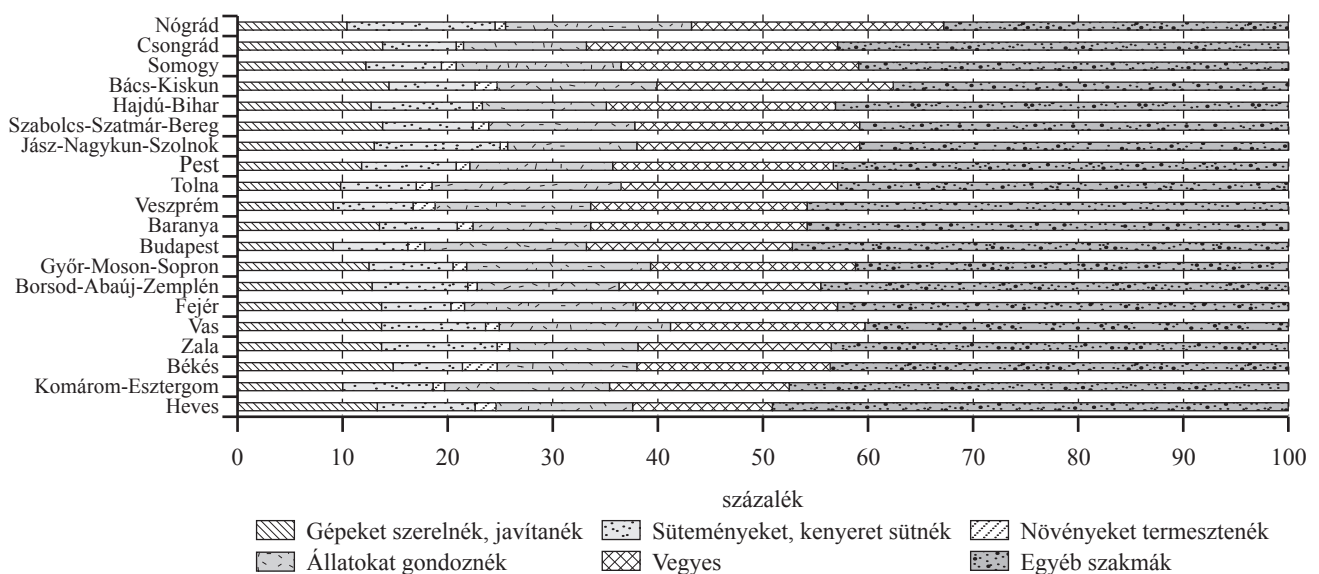
Forrás: GVI, Általános iskolások pályaválasztása 2017 adatai alapján szerkesztette a NAIK AKI Humán Erőforrás Kutatási Csoport

vel. Az agrár- vagy élelmiszeripari vonatkozású szakmát legnagyobb arányban azok a diákok választották, akiknek az édesapjuk/gondviselőjük állandó munkahellyel nem rendelkező vagy munkanélküli, legkisebb arányban pedig azok, akiknek szülei szellemi foglalkozásúak (51,7 százalék) és irodai alkalmazottként (48,0 százalék) dolgoznak (27. ábra). Az östermelőként dolgozó szülő is láthatóan példaként szolgál a gyermekei számára, elsősorban az ilyen szülői háttérű tanulók gondolkoznak azon, hogy növénytermesztéssel foglalkozzanak, illetve ők jelölték meg a legnagyobb

arányban egyszerre többféle agrárvonatkozású szakmát (32,5 százalék). A gépészet a szakmunkás, a pék és cukrász szakma pedig a munkanélküli szülő esetében volt népszerű a válaszadók körében. Az állatok gondozását a szellemi munkát végző gondviselők gyermekei választották legnagyobb arányban (19,0 százalék).

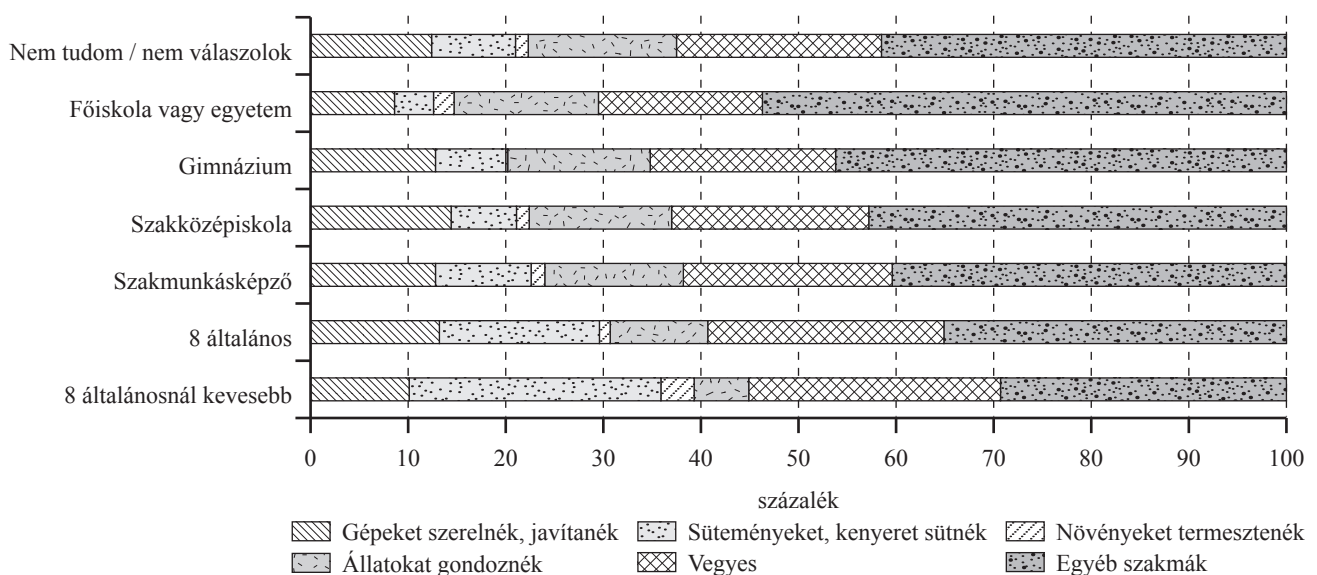
A matematika és magyar érdemjegyek átlaga is szignifikáns eltérést mutatott az egyes szakmakategóriák mentén (F-próba szignifikanciaszint mértéke=0,000). Mindkét tantárgy esetében a pék és cukrász szakmát megjelölő válaszadók átlaga volt a legalacsonyabb, a

25. ábra: A mezőgazdasághoz és/vagy az élelmiszeriparhoz köthető szakmák kategóriáinak megoszlása a tanulók lakhelyének megyéje szerint

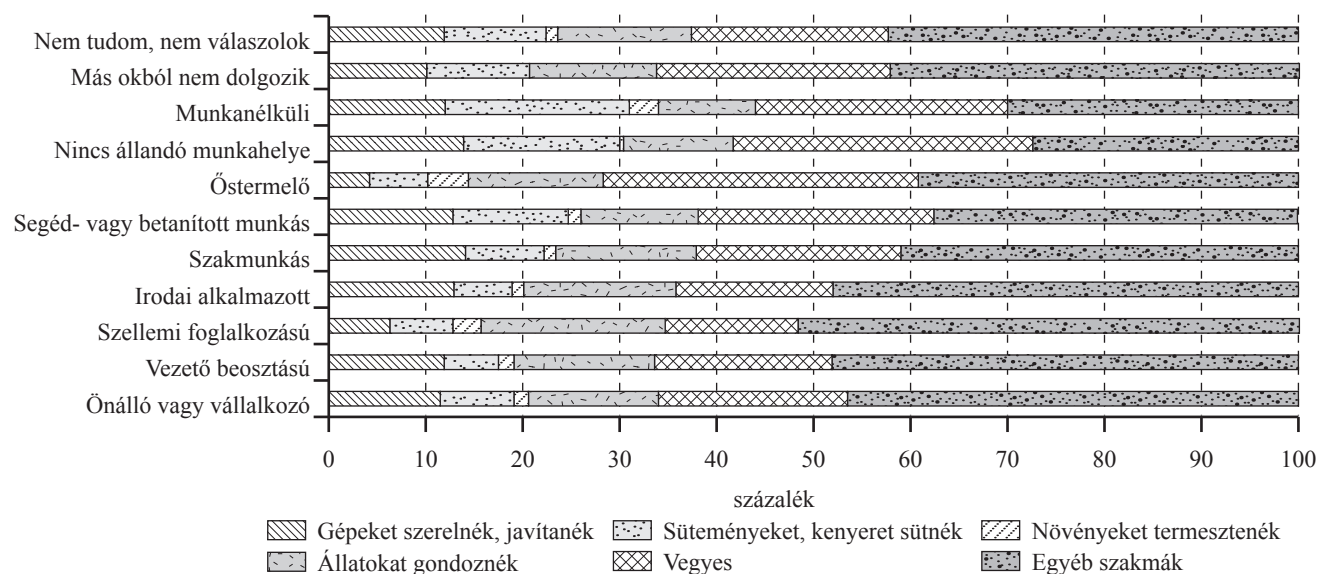
Forrás: MKIK GVI, Általános iskolások pályaválasztása 2017 adatai alapján szerkesztette a NAIK AKI Humán Erőforrás Kutatási Csoport

26. ábra: A mezőgazdasághoz és/vagy az élelmiszeriparhoz köthető szakmák kategóriáinak megoszlása a tanulók édesapjának/gondviselőjének legmagasabb iskolai végzettsége szerint

Forrás: MKIK GVI, Általános iskolások pályaválasztása 2017 adatai alapján szerkesztette a NAIK AKI Humán Erőforrás Kutatási Csoport

27. ábra: A mezőgazdasághoz és/vagy az élelmiszeriparhoz köthető szakmák kategóriáinak megoszlása a tanulók édesapjának/gondviselőjének foglalkozása szerint

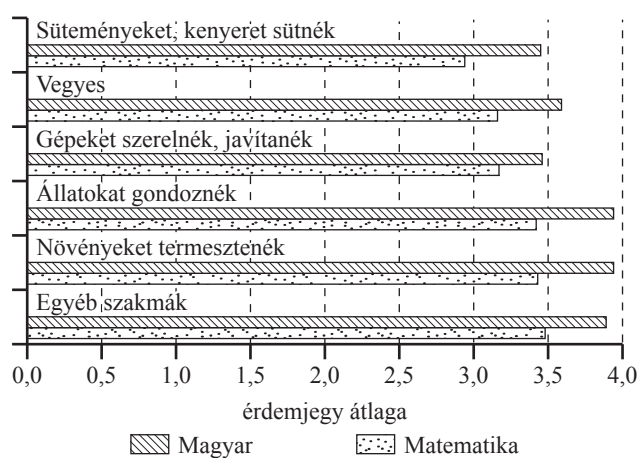
Forrás: MKIK GVI, Általános iskolások pályaválasztása 2017 adatai alapján szerkesztette a NAIK AKI Humán Erőforrás Kutatási Csoport

matematikát illetően 2,94-dal, a magyar esetében pedig 3,45-dal. Matematikából a mezőgazdasághoz és/vagy az élelmiszeriparhoz köthető szakmákat nem preferáló tanulók átlaga volt a legmagasabb (3,48), magyarból pedig a növénytermesztést és az állatgondozást választóké, akiknek 3,94 volt az átlagos érdemjegye a megkérdezést megelőző félévben. A gépszerelest, javítást választó diákok a pék és cukrász szakmához hasonlóan szintén mindkét tantárgy esetében a kevésbé jól teljesítő tanulókhoz tartoztak (28. ábra).

A felmérésben szereplő tanulók érdeklődési köre, tehetsége

A felmérésben megkérdezték a tanulókat arról, hogy milyen forrásokból szerzik az őket érintő információkat. A GVI elemzése megállapítja, hogy a legnépszerűbb információszerzési csatorna az internet, a tanulók 87,3 százaléka innen tájékozódik, legkevesebben (6,7 százalék) pedig a rádióból történő tájékozódást jelölték meg. A kutatás rámutatott arra, hogy különböző iskolai végzettségű szülők gyerekei bizonyos információforrásokat különböző arányokban használnak, így a legalacsonyabb iskolai végzettségű szülők gyermekeinek kisebb része használja az internetet és a rádiót tájékozódásra, mint a magasabb iskolai végzettségű szülők gyermekei (Hajdu *et al.*, 2017). A szakmai érdeklődés szerint jelentős eltérés nincs a tanulók között, de az kitűnik, hogy az összes diákhoz viszonyítva a mezőgazdasághoz és/vagy az élelmiszeriparhoz (növénytermesztés, állatgondozás, sütőipar) köthető szakmai érdeklődésű diákok esetében 3-4 százalékponttal gyakoribb a családi, baráti információszerzés, míg a

28. ábra: A tanulók matematika és magyar érdemjegyeinek átlaga a preferált mezőgazdasághoz és/vagy az élelmiszeriparhoz köthető szakmák kategóriái szerint

Forrás: MKIK GVI, Általános iskolások pályaválasztása 2017 adatai alapján szerkesztette a NAIK AKI Humán Erőforrás Kutatási Csoport

gépészet iránt érdeklődőknél ez a forma az átlagosnál 7 százalékponttal alacsonyabb. A növénytermesztés iránt érdeklődő tanulók a többieknél nagyobb arányban választották a televíziót (38,8 százalék) és az újságokat (14,0 százalék) mint fő információforrást.

A tanulók érdeklődési körére, szabadidős elfoglaltságukra is rákérdezett a felmérés, ami általában szoros összefüggésben van a szakma iránti érdeklődéssel. Míg a teljes mintában az érdeklődési kör/szabadidős elfoglaltság tekintetében a zenehallgatás (62,7 százalék) és a filmnézés (53,4 százalék), addig a pék és cukrász szakma iránt érdeklődő tanulónál a sütés-főzés (73

százalék), a gépész, gépszerelő szakma iránt érdeklődőknél pedig az autók, motorok érdeklődési kategória áll az első helyen (69,7 százalék). A növénytermesztés vagy az állatgondozással kapcsolatos szakmák iránt érdeklődő tanulók esetében pedig a természettudományos ismeretek iránti érdeklődés az, amit az átlagosnál (15,6 százalék) jóval nagyobb arányban (28,7 és 21,3 százalék) jelöltek meg.

A felmérés arra is rákérdezett, hogy a tanulók miben érzik tehetségesnek, ügyesnek magukat, miben motiváltak. Az összes tanulót tekintve legtöbben a csapatjátékokban (49,0 százalék), az egyéni sportágakban (45,0 százalék), a számítógép-kezelésben (43,9 százalék) és a házi és ház körüli munkák végzésében (43,8 százalék) mondták magukat tehetségesnek. A gépészet, gépszerelés szakma iránt érdeklődők legnagyobb arányban (68,1 százalék) a számítógép-kezelésben, valamint a barkácsolásban (61,8 százalék), a növénytermesztési és a pék, cukrász szakmák iránt érdeklődő tanulók legnagyobb arányban (52,7 és 51,2 százalék) a ház körüli és házimunkákban érzik leginkább ügyesnek magukat, az állatgondozás iránt érdeklődők pedig „mások segítségével” (43,8 százalék) érzik magukat jónak, 8 százalékponttal magasabb arányban választották ezt a területet, mint az összes válaszadó tanuló.

A tanulóktól azt is megkérdezték, hogy milyen feladatokat végeznek szívesen otthon, miben szoktak segíteni, illetve mire fordítják szabadidejüket. A tanulók túlnyomó többsége (95 százalék) szokott otthon segíteni. A felmérés eredményei alapján kiderül, hogy a tanulók által szívesen végzett otthoni házimunkák típusa és a szakmák iránti érdeklődése szorosan összefügg. Az összes tanulót tekintve az otthon segítő tanulók közül legtöbben a háziállatok gondozásában (87,2 százalék), a sütés-főzésben (84,4 százalék) és a bevásárlásban (83,3 százalék) segítenek szívesen, legkisebb arányban a mosogatást (46,9 százalék) és a vasalást (45,8 százalék) választották. Az állatgondozáshoz kapcsolódó foglalkozást választó tanulók 96 százaléka jelölte meg a háziállatok gondozásában való segítséget, a pék és cukrász szakma iránt érdeklődők 97,5 százaléka a sütés-főzésben segít otthon szívesen, míg a gépészet iránt érdeklődők 91,0 százaléka a barkácsolási, szerelési munkákban segédkezik. A növénytermesztés iránt érdeklődő gyerekek esetében az arányok az összes tanulókéhoz közelítenek, de például ők a kerti munkákban az átlagosnál (64,2 százalék) jóval nagyobb arányban (76,4 százalék) segédkeznek.

Továbbtanulással, jövőbeli munkával kapcsolatos tervek

A felmérés rákérdezett a tanulók továbbtanulási terveire is. Az összes tanulót tekintve csupán 1,2 százalékuk nyilatkozott úgy, hogy egyáltalán nem szeretne

továbbtanulni, 15,7 százalékuk hároméves szakiskolai képzésben venne részt. A tanulók közel negyede (23,9 százalék) szakképzettséget és érettségit is szeretne szerezni, ami az általános iskola után még 5-6 éves képzést jelent. A diákok 11,8 százaléka szakgimnáziumban, 9,2 százaléka gimnáziumban, 5,1 százaléka technikai képzésben venne részt és a megkérdezett tanulók harmada (33,1 százalék) főiskolai vagy egyetemi diplomát szeretne szerezni, ami 7-10 éves továbbtanulást jelent.

A pályaválasztási érdeklődés és a továbbtanulási szándék együttes vizsgálata alapján az látszik, hogy a diákok többnyire tisztában vannak a szakmához kapcsolódó szükséges képzettségi szinttel. A pék és cukrász szakma iránt érdeklődők elsősorban a szakiskolai, illetőleg szakközépiskolai képzésben való továbbtanulást preferálják, az összes válaszadóhoz mérten jóval kisebb arányban gondolják úgy, hogy felsőfokú vagy technikus képzettséget szereznek majd. Hasonló a gépészet, gépszerelési szakma iránt érdeklődő diákok elképzelése, ugyanakkor közöttük jelentősen (az átlaghoz képest kétszeresen) felülreprezentált a technikai végzettséget megcélzó tanulók aránya. Ugyanakkor a növénytermesztéssel és az állatgondozással kapcsolatos szakmák iránt érdeklődő tanulók körében a felsőfokú képzettség megszerzését az átlagosnál (33,1 százalék) valamivel nagyobb arányban tervezik.

A felmérésben 5 fokozatú Likert-skálán értékelték a tanulók, hogy a jövőbeni munkájukkal kapcsolatban mennyire fontosak az egyes szempontok. Az összes válaszadó esetében a legfontosabbnak azt értékelték a diákok (4,7 átlagérték), hogy biztos megélhetésük legyen, és ezzel összefüggésben 4,5 átlagértéket adtak arra a szempontra, hogy ne szoruljanak segélyre. A legkevésbé fontos az, hogy szüleik és családjuk számára elismert munkájuk legyen (3,7), valamint hogy sok szabadidejük legyen a munka mellett, amit átlagosan 4-esre értékelték. A jövőbeni munkával kapcsolatos szempontok értékelése nem mutat lényegi eltérést aszerint, hogy milyen szakma iránt érdeklődnek a gyerekek. Az a szempont, hogy sok pénzt keressenek, a gépészet, gépszerelés iránt érdeklődők számára a legfontosabb (4,4), míg a pék és cukrász szakma iránt érdeklődők esetében a legkevésbé fontos (4,2). Azt pedig, hogy érdekes legyen a végzett munka, éppen a gépészet iránt érdeklődők tartják legkevésbé (4,3), míg a növénytermesztés iránt érdeklődők a leginkább fontosnak (4,5).

A pályaválasztással kapcsolatos információk

Az MKIK GVI vizsgálata arra is kitért, hogy milyen körülmények között került szóba a tanulók pályaválasztása. A felmérés szerint a diákok 93 százaléka válaszolt úgy, hogy már szóba került a pályavá-

lasztása, mindössze 6 százalékuk esetében nem került elő ez a téma, és 2 százalékuk nem válaszolt a kérdésre (Hajdu *et al.*, 2017). A felmért diákok közül legtöbben (80,4 százalék) szüleikkel beszélgettek a pályaválasztásról és a válaszadók több mint kétharmada (67,3 százalék) már osztályfőnöki órán is foglalkozott a továbbtanulással. Ugyanakkor a diákoknak csupán ötöde (21,8 százalék) jelölte meg azt, hogy iskolai pályaválasztási rendezvényen, 15,3 százaléka, hogy kamarai pályaválasztási rendezvényen beszélgetett a témáról. A gyerekek 15,1 százaléka a médiából vagy az internetről tájékozódott. A pályaválasztásról való beszélgetés helye, módja nem mutatott erős összefüggést a szakmaválasztással.

A tanulóknak azt is ki kellett választaniuk a felsorolt állítások közül, hogy szüleik mit tanácsolnak, hogyan válasszanak szakmát. A diákok közel 60 százaléka úgy gondolta, hogy a szüleik azt szeretnék, hogy olyan szakmát szerezzenek, amivel szívesen foglalkoznának. A második leggyakoribb válasz (45,9 százalék) arról szólt, hogy szüleik rájuk bízják a választást. A szakmaválasztás alapján kitűnik, hogy az „állatokkal foglalkoznék” választ megjelölő diákokon kívül a vizsgált szakmaterületeket („gépeket szerelnék”, „süteményeket, kenyeret sütnék” „növényeket termesztenék”) megjelölő tanulók esetében az átlagosnál nagyobb arányban vélik úgy, hogy szüleik azt szeretnék, hogy szakmát tanuljanak akár érettségi mellett, akár anélkül. Az „azt szeretnék, ha apukám foglalkozását követném” választ az átlagosnál (5,5 százalék) jóval magasabb arányban választották a gépészet (9,3 százalék) és a növénytermesztési (10,1 százalék) szakmák iránt érdeklődők, a „szüleim azt szeretnék, hogy családom vállalkozásában dolgozzam” választ a növénytermesztéssel foglalkozni akaró tanulók választották az átlagosnál (4,2 százalék) magasabb arányban (8,5 százalék).

Tanulói profilok jellemzői a szakmaválasztás szerint

Az MKIK GVI elemzésében úgynevezett tanulói profilokat alakítottak ki a szerzők (Hajdu *et al.*, 2017), amelyek olyan tágabb kategóriákat jelentenek, amelyeket az érdeklődési kör, a pszichológiai alapjellemzők, a tanulással vagy a munkával kapcsolatos attitűd, valamint a jövőről alkotott elképzelések alapján állítottak össze. A profilok indexek⁴ segítségével kerültek számszerűsítésre, melyek közül az alábbi, az agrárszakmák

⁴ Az indexek olyan összetett mutatószámok, melyek egy-egy tanuló esetében több különböző, egymástól független kérdésre adott válaszokból jönnek létre. Az egyes indexek létrehozásakor a válaszok úgy kerültek kódolásra, hogy az adott tanuló 1-es értéket kapott, ha kiválasztotta az adott válaszlehetőséget és 0 értéket, ha nem. Ezután a kérdőív adott témakörbe tartozó válaszlehetőségeinek értékei tanulónként összeadásra kerültek és az így kapott összeget 100-as skálára vetítették. Az így létrehozott indexszámok azt mutatják, hogy a lehetséges válaszlehetőségekből keveset vagy sokat jelölt-e meg az adott tanuló: minél több odavágó válaszlehetőséget jelölt meg a tanuló, annál nagyobb értéket vesz fel az index (Hajdu *et al.*, 2017)

aspektusából releváns indexeket képeztük: Műszaki beállítottság index, Önállósági index, Kreativitási index. Ezen indexekbe bevont válaszok tartalma némileg eltér az MKIK GVI által képzett hasonló indexek tartalmától.

A Műszaki beállítottság indexet az alábbi műszaki érdeklődésre utaló válaszok alapján hoztuk létre:

- autókkal, motorokkal kapcsolatos témák érdekelnek;
- lakóhelyem építése, szépítése érdekel;
- ügyes vagyok barkácsolásban, szerelésben;
- szívesen segítek otthon a barkácsolásban, szerelésben;
- szívesen segítek otthon az autónk tisztításában.

Az index értéke a gépészet, gépszerelés szakma iránt érdeklődő tanulók esetében az átlagos értéknek (31,4) több mint másfélszerese volt (55,25). A műszaki dolgok iránt az átlagosnál fogékonyabbnak bizonyulnak még azok a tanulók, akik a mezőgazdasághoz és gépészethez kapcsolódó szakmákat együttesen jelölték meg, ugyanakkor a pék és cukrász szakma iránt érdeklődők műszaki index értéke (17,3) jóval az átlag alatt alakult (9. táblázat).

Az Önállósági index a gyermek szüleitől való önállóságát és az önálló feladatvégzéshez kapcsolódó képességeit és preferenciáit mutatja. Tartalma a következő:

- egyedül szeretek tanulni, a munkámat elvégezni;
- a csoportos feladatok megoldásánál irányítani szeretek;
- a legtöbb kérdésről önálló véleményem van;
- ügyes vagyok a szervezésben;
- szívesen lagnék kollégiumban, mert így függetlenebb lehetek a szüleimtől;
- szüleim rám bízják a választást a továbbtanulásról.

9. táblázat: A műszaki beállítottság index értéke a mezőgazdasági/élelmiszeripari szakmák iránti érdeklődés szerint

Szakmák iránti érdeklődés	Műszaki beállítottság index	
	Átlag	Elemsszám
Nincs élelmiszer-gazdasági szakmák iránti érdeklődés	25,11	3 992
Gépeket szerelnék, javítanék	55,25	1 123
Süteményeket, kenyeret sütnék	17,29	785
Növényeket termesztenék	33,72	129
Állatokat gondoznék	23,30	1 312
Élelmiszer-gazdasági szakmák iránti érdeklődés vegyesen	40,30	1 876
Összes válaszadó	31,07	9 217

Forrás: MKIK GVI, Általános iskolások pályaválasztása 2017 adatai alapján készítette a NAIK AKI Humán Erőforrás Kutatási Csoport

Az Önállósági index értéke legmagasabb azoknál a diákoknál, akik állatok gondozásával foglalkoznának (37,4), illetve akik az élelmiszer-gazdaság szakmákat vegyesen kombináltan választották (39,0), míg a gépészet iránt érdeklődő diákok esetében vett fel átlag (35,9) alatti értéket (31,9) (10. táblázat).

Végül a Kreativitási indexet olyan válaszokból állítottuk össze, amelyek arra utalnak, hogy a tanulónak nagy a képzelőereje, fogékony az új, a szokásostól eltérő ötletek megvalósítására. Ezek az alábbiak:

- szeretek a saját ötleteim alapján tervezni, dolgozni;
- érdekelnek a művészetek;
- szeretek különórára, iskolai szakkörbe járni;
- szeretek új dolgokat kipróbálni;
- ügyes vagyok a rajzolásban;
- ügyes vagyok a rejtvényfejtésben, logikai feladatokban;
- ügyes vagyok a modellezésben.

10. táblázat: **Az Önállósági index értéke a mezőgazdasági/élelmiszeripari szakmák iránti érdeklődés szerint**

Szakmák iránti érdeklődés	Önállósági index	
	Átlag	Elemzés
Nincs élelmiszer-gazdasági szakmák iránti érdeklődés	35,83	3 992
Gépeket szerelnék, javítanék	31,89	1 123
Süteményeket, kenyeret sütnék	33,43	785
Növényeket termeszténék	32,16	129
Állatokat gondoznák	37,37	1 312
Élelmiszer-gazdasági szakmák iránti érdeklődés vegyesen	38,95	1 876
Összes válaszadó	35,95	9 217

Forrás: GVI, Általános iskolások pályaválasztása 2017 adatai alapján készítette a NAIK AKI Humán Erőforrás Kutatási Csoport

11. táblázat: **A Kreativitási index értéke a mezőgazdasági/élelmiszeripari szakmák iránti érdeklődés szerint**

Szakmák iránti érdeklődés	Kreativitás index	
	átlag	elemszám
Nincs élelmiszer-gazdasági szakmák iránti érdeklődés	29,93	3 992
Gépeket szerelnék, javítanék	24,80	1 123
Süteményeket, kenyeret sütnék	31,63	785
Növényeket termeszténék	32,88	129
Állatokat gondoznák	34,49	1 312
Élelmiszer-gazdasági szakmák iránti érdeklődés vegyesen	38,63	1 876
Összes válaszadó	31,91	9 217

Forrás: GVI, Általános iskolások pályaválasztása 2017 adatai alapján készítette a NAIK AKI Humán Erőforrás Kutatási Csoport

A kreativitás az önállóságra való hajlamhoz hasonlóan a gépész, gépszerelői szakma iránt fogékony tanulóknál a legkevésbé jellemző, az ő esetükben az index értéke 24,8, az átlag (31,9) alatti (11. táblázat). Legkreatívabbnak azok a diákok bizonyulnak, akik lehetséges jövőbeni foglalkozásuként az élelmiszer-gazdasággal kapcsolatos szakmákat kombináltan jelölték meg.

Összességében az MKIK GVI pályaelemzést vizsgáló felméréseinek másodelemzése alapján megállapítható, hogy a jövőben a mezőgazdasághoz és/vagy az élelmiszeriparhoz köthető foglalkozások választását tervező tanulók jellemzően az alacsony minőségű családi háttérrel rendelkező és gyengébb teljesítményt nyújtó gyerekek közül kerülnek ki, különösen igaz ez a pék és cukrász szakmákat tekintve. Egyrészt tehát az látható, hogy a családi háttér nagyban befolyásolja a gyerekek szakmai irányultságát, másrészt a mezőgazdasági és élelmiszeripari szakmák már általános iskolás korban rögzült alacsony presztízse is megmutatkozik, mivel azok a gyerekek látnak ezen a pályán alternatívát, akiknek nem kiemelkedő a teljesítménye. A pályaválasztási érdeklődés és a továbbtanulási szándék, valamint a továbbtanulással kapcsolatos szülői tanácsok együttes vizsgálata alapján az látszik, hogy mind a diákok, mind a szüleik többnyire tisztában vannak a megjelölt foglalkozáshoz, szakmához kapcsolódó szükséges képzettségi szinttel, ilyen értelemben a pék és cukrász szakma iránt érdeklődők elsősorban a szakiskolai, szakközépiskolai képzésben való továbbtanulást, a gépészet, gépszerelési szakmát megcélzó diákok a szakiskolai és szakközépiskolai képzés mellett a technikus végzettséget célozzák meg.

Az agrárszakképzésben tanuló diákok felmérése

A felmérés keretei

A pályaválasztással, pályaelemzést eszközrendszerrel kapcsolatos tanulói tapasztalatok, vélemények, az iskolaválasztást befolyásoló tényezők azonosítása, valamint az agrárszakképzésben résztvevők jövőbeni továbbtanulási, munkavállalási terveinek feltárása érdekében 2018 decemberében kérdőívvel felmérést végeztünk a nappali rendszerű agrárszakképzésben részt vevő 9. évfolyamos tanulók körében az Agrárminisztérium mint intézményfenntartó, valamint a Nemzeti Agrárgazdasági Kamara Képzési Igazgatósága közreműködésével.⁵ Az együttműködés keretében

⁵ Az anonim kérdőív online felületen volt elérhető a tanulók számára, kitöltésére informatika vagy osztályfőnöki órák keretében került sor. A felmérésben való részvételre az Agrárminisztérium Agrárszakképzésért Felelős Helyettes Államtitkársága mint fenntartó kérte fel az intézményvezetőket.

kialakított, mintegy harminc kérdésből álló kérdőív négy nagyobb tématerületet ölelt fel: (1) a pályaválasztás okait, körülményeit, (2) a választott szakmával, illetve a szakképző intézménnyel kapcsolatos tapasztalatokat, a továbbtanulással, munkavállalással kapcsolatos jövőbeni terveket (3), a digitális kompetenciákra, eszközhasználatra irányuló kérdéseket, (4) valamint a tanulók főbb szociodemográfiai jellemzőit érintő kérdéseket (6. melléklet). Az alábbiakban a pályaválasztással és a pályorientációval kapcsolatos kérdéskör feldolgozására fektetünk hangsúlyt, a leíró statisztika módszere alapján.

A felmérésben részt vevő tanulók jellemzői

Az Agrárminisztérium fenntartásában működő szakképző intézmények 9. évfolyamában végzett felmérés keretében összesen 2360 diák töltötte ki a kérdőívet.⁶ A válaszadók közül legtöbben (521 fő) a gépészethez kapcsolódó szakképzésben vesznek részt. Ezt követték az állattenyésztéshez kapcsolódó tanulmányokat folytató tanulók 251 fővel, illetve a sütőipari (241 fő), valamint más élelmiszeripari (231 fő) tanulmányokat folytató diákok. Az erdészeket 230 fő képviselte, a gazdaképzésben résztvevők közül pedig 212 tanuló válaszolta meg a kérdéseket. 150 fölötti létszámmal vettek még részt a felmérésben a kertészek, parképítők, valamint a növénytermesztéshez kapcsolódó szakmákat tanulók is. A környezetvédelem, a virágkötés, a földmérés a kistermelői élelmiszer-előállító, falusi vendéglátó, a szőlész-borász és egyéb szakmák képviselőiben 60 fő alatti diák válaszolt a feltett kérdésekre (12. táblázat).

A területi jellemzők leírásához a válaszadók által megjelölt képzőintézmény címét vettük alapul. Az iskola kiválasztását 2276 diák tette meg a válaszadás során, 82 tanuló intézményéről nem rendelkezünk információval. Az eredmények szerint a legtöbb válaszadó (361 fő) Pest megyei intézményben végzi a tanulmányait, 299 diák pedig Bács-Kiskun megyében tanul. Tolna megyében 266 válaszadó töltötte ki a kérdőívet, 214 fő pedig Szabolcs-Szatmár-Bereg megyei intézményt képviselt. A Győr-Moson-Sopron (153 fő), Somogy (150 fő) és Hajdú-Bihar (102 fő) megyei agrárszakképző intézmények tanulói vettek részt a felmérésben 100 fő fölötti létszámmal, a többi megyéből 100 főnél kevesebb tanuló válaszolt a kérdésekre. Veszprém megyei iskolát egy diák sem jelölt meg, Zala megyében pedig nincs az Agrárminisztérium fenntartása alatt működő szakképző intézmény (29. ábra).

Annak érdekében, hogy rálátást kapjunk a családi háttér pályaválasztást befolyásoló szerepére, rákérdeztünk a válaszadók szüleinek/nevelőszü-

leinek képzettségére és jelenlegi foglalkozására, illetve arra, hogy a család folytat-e otthon valamilyen mezőgazdasági tevékenységet.

A felmérésben részt vevő tanulók 32,6 százaléka nyilatkozott úgy, hogy a szülei vagy nevelőszülei agrárképzéssel rendelkeznek, de emellett meglehetősen magas, 15,6 százalék volt azok aránya is, akiknek nem volt információjuk szüleik pontos végzettségéről.

Magabiztosabb volt a tudás a szülők jelenlegi foglalkozását illetően, ebben az esetben már csupán a válaszadók 6,8 százaléka nem tudott választ adni a kérdésre. A felmérésben részt vevő tanulók 33,0 százaléka esetében az egyik vagy mindkét szülő jelenleg a mezőgazdaság, az élelmiszeripar vagy az erdészet területén dolgozik. A tanulók több mint felének (52,2 százalékának) családja folytat valamilyen mezőgazdasági tevékenységet otthon, azaz a gyerekek nagyobb részének közvetlen tapasztalatai vannak a mezőgazdasággal kapcsolatban (30. ábra).

A gépész, a mezőgazdasági vagy az erdészeti szakmákban tanuló diákok között jóval nagyobb azoknak az aránya (37-45 százalék), akiknek szülei szintén az ágazatban dolgoznak, mint a környezetvédelmi, élelmiszeripari vagy kertészeti szakmákban tanulók körében (30. ábra).

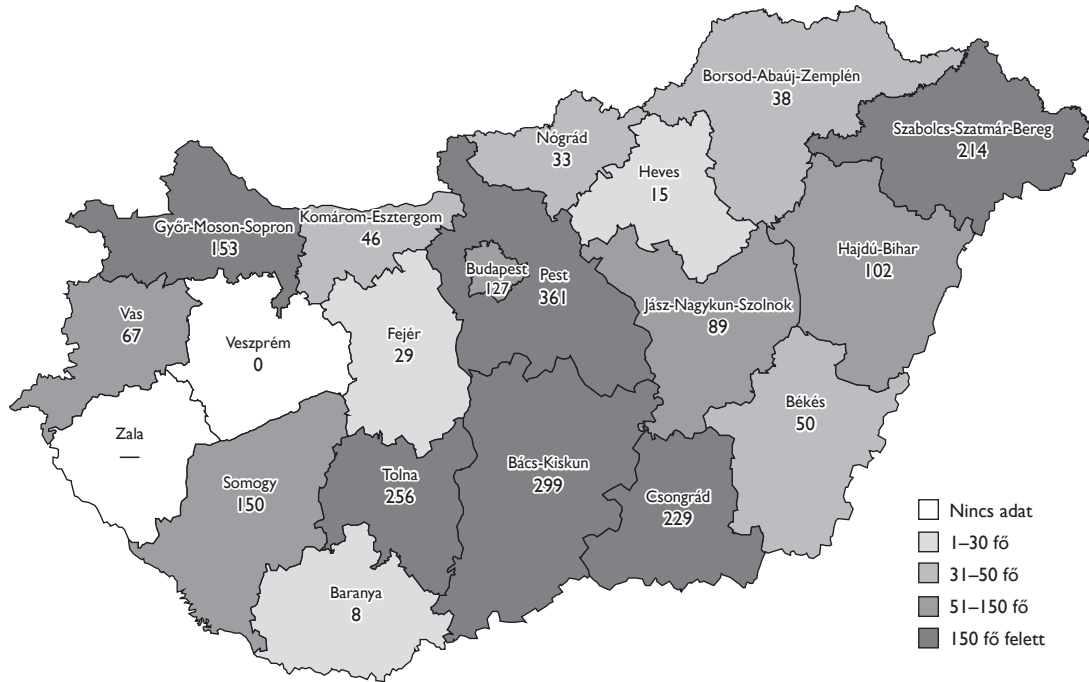
12. táblázat: A felmérésben részt vevő tanulók száma szakmák szerint

Tanult szakma	Tanulók száma, fő	Tanulók megoszlása, %	Válaszadó tanulók megoszlása, %
Gépész	521	22,1	22,8
Mezőgazdaság (állattenyésztés, állattartás)	251	10,6	11,0
Élelmiszeripar (sütőipar)	241	10,2	10,5
Élelmiszeripar	231	9,8	10,1
Erdészet	230	9,7	10,0
Gazdálkodó	212	9,0	9,3
Kertész, parképítő	163	6,9	7,1
Mezőgazdaság (növénytermesztés)	160	6,8	7,0
Környezetvédelem	58	2,5	2,5
Virágkötő és virágkereskedő	51	2,2	2,2
Földmérés	50	2,1	2,2
Kistermelői élelmiszerelőállító, falusi vendéglátó	31	1,3	1,4
Szőlész-borász	18	0,8	0,8
Egyéb	73	3,1	3,2
Összes válaszadó	2 290	97,0	100,0
Nem válaszolt	70	3,0	
Összesen	2360	100,0	

Forrás: NAIK AKI Humán Erőforrás Kutatási Csoport (Tanulói felmérés, 2018)

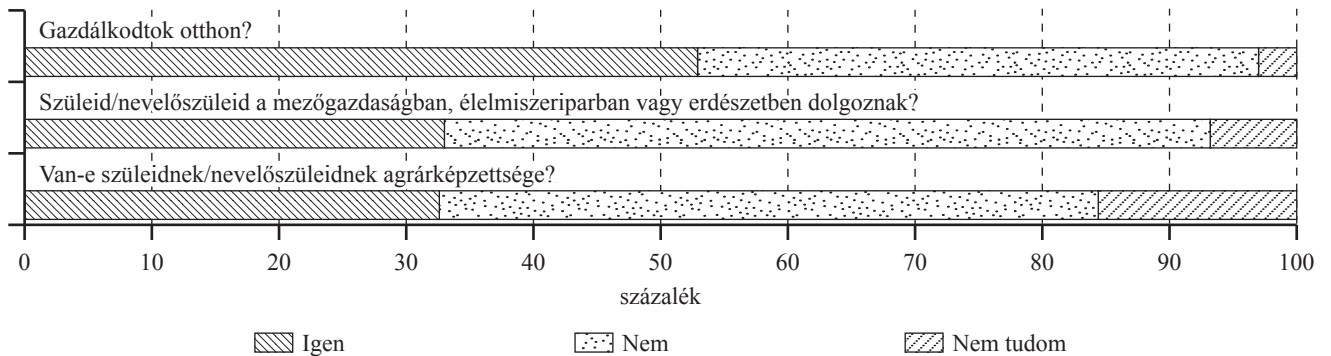
⁶ Az elemzésbe azokat a válaszadókat is bevontuk, akik nem válaszoltak teljeskörűen minden kérdésre.

29. ábra: A felmérésben részt vevő tanulók száma a feladatellátási hely megyéje szerint

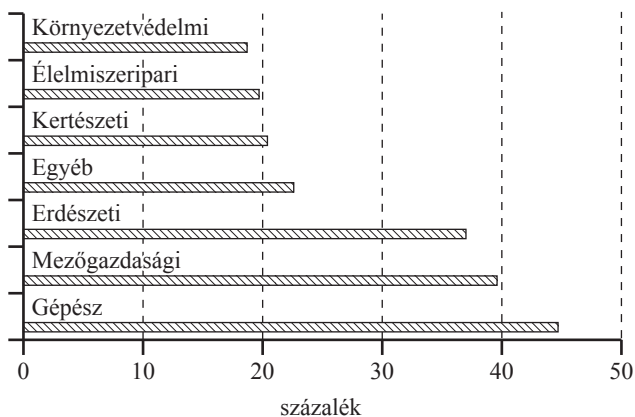
Forrás: NAIK AKI Humán Erőforrás Kutatási Csoport (Tanulói felmérés, 2018)

30. ábra: A felmérésben részt vevő tanulók megoszlása agrárgazdasági érintettség szerint

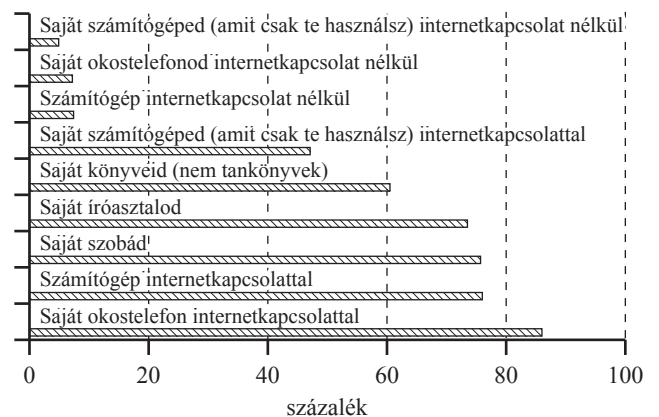
Forrás: NAIK AKI Humán Erőforrás Kutatási Csoport (Tanulói felmérés, 2018)

31. ábra: Azon tanulók aránya, akiknek szülei az élelmiszer-gazdasági ágazatban dolgoznak, a tanult szakmák szerint

Forrás: NAIK AKI Humán Erőforrás Kutatási Csoport (Tanulói felmérés, 2018)

32. ábra: A felmérésben részt vevő tanulók birtokában/otthonában megtalálható vagyontárgyak jelöléseinek gyakorisága

Forrás: NAIK AKI Humán Erőforrás Kutatási Csoport (Tanulói felmérés, 2018)

A tanulók szociodemográfiai háttérének feltárásánál – a GDPR-szabályokra tekintettel – néhány olyan vagyontárgy meglétére kérdeztünk rá, amelyek rálátást engednek a felmérésben részt vevő tanulók helyzetére. A 32. ábra adatai arra engednek következtetni, hogy a felmérésben részt vevő tanulók zöme nem kedvezőtlen gazdasági háttérrel rendelkezik.

A tanulók 86,0 százaléka rendelkezik internetkapcsolattal ellátott okostelefonnal, de az internethez kapcsolt számítógép is a diákok 76,0 százalékának otthonában megtalálható. A saját szobát és íróasztalt birtoklók aránya 75,7, valamint 73,5 százalék volt a felmérésben. Saját könyvei a válaszadók 60,5 százalékának vannak, ami a fent leírtak viszonylatában inkább a könyvek jelentőségének csökkenését jelzi, mint a gazdasági státusz szintjét. Saját, internetkapcsolattal ellátott számítógépe a tanulók közel felének van (47,1 százalék) (32. ábra).

Az iskolai teljesítményt kifejező tanulmányi eredményt tekintve a válaszadó tanulók többsége (52,9 százalék) közepes, harmaduk (36,9 százalék) jó vagy kitűnő tanulónak értékeli magát. Az iskolai lemorzsolódás szempontjából jelzésértékű, hogy az agrárszakképzésben részt vevő válaszadó tanulók 8,1 százaléka iskolai teljesítményét kifejezetten gyengének ítéli, 5,7 százaléka pedig ezt nem tudja megítélni, vagy erről nem kívánt nyilatkozni (33. ábra).

Az iskolai teljesítményüket az erdészeti és gépészeti képzésben tanulók értékelték legjobbnak, míg az élelmiszeripari szakokon tanulók között volt a legnagyobb azon tanulók aránya (13,6 százalék), akik gyenge tanulónak ítélték magukat. Hozzá kell tennünk, hogy az eredmények értékelésénél a tanulók vélhetően nem a szakképzésben elért teljesítményüket, mint inkább az általános iskolai eredményeiket vették alapul, hiszen

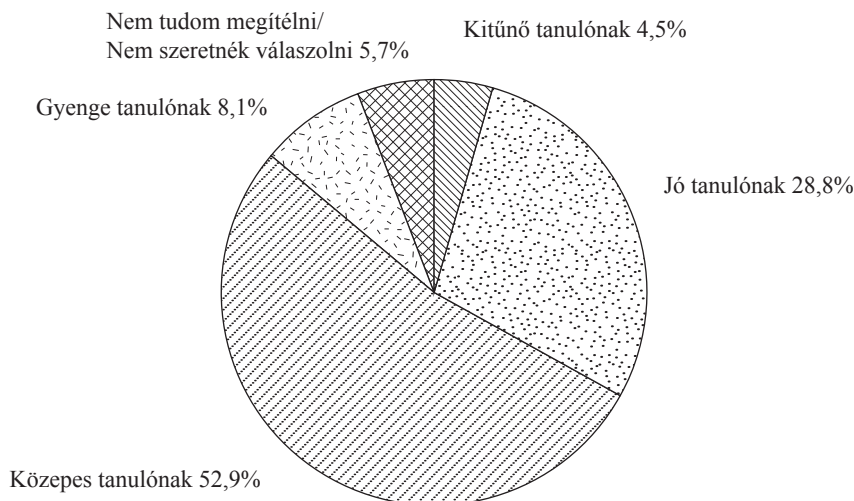
a kérdés időpontjában mindössze néhány hónapot töltöttek el a szakképző intézményükben és nem rendelkeztek lezárt félévvel.

Az iskolaválasztás szempontjai

A tanulói felmérés egyik kulcskérdése volt, hogy az agrárszakképzésbe belépő tanulók az iskola- és szakmaválasztásnál milyen szempontokat, tényezőket mérlegelnek. A kérdésre adott válaszok meglepő tudatosságról tanúskodnak: a válaszadók többsége (69,8 százalék) személyes érdeklődése alapján választott középiskolát, emellett az iskola elvégzése utáni elhelyezkedési lehetőségek (46,9 százalék), valamint a képességek (32,3 százalék) határozták meg leginkább a továbbtanulással kapcsolatos döntéshozást. A pályaválasztási döntésekben emellett markáns szempontként jelenik meg (a válaszok 17,5 százalékát érintően), hogy a középiskola a lakóhely közelében helyezkedjen el. A szülők, hozzátartozók, illetve a kortárs csoportok (osztálytársak, barátok) szakmaválasztást befolyásoló szerepe a felmérés eredményei szerint csak mérsékelt jelentőséggel bír. Miközben a tanulók szüleinek harmada mezőgazdaságban dolgozik és fele otthon gazdálkodik, csak alig ötödük (17,3 százalék) esetében befolyásolta a pályaválasztást szülei tanácsa és 10 százalék alatt maradt azok aránya is, akiket szülei példája sarkallt mezőgazdasági szakma választására (34. ábra).

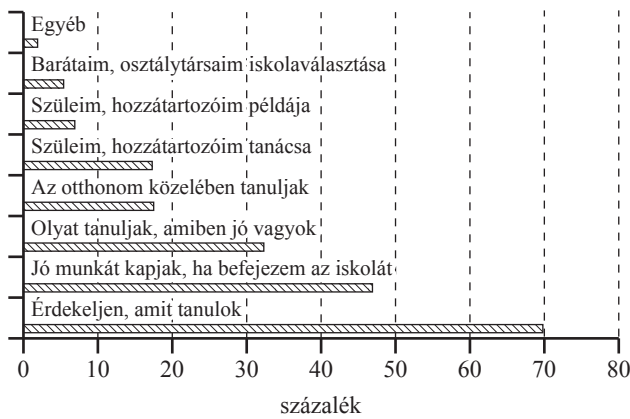
Az iskolaválasztást befolyásoló tényezők fontossága a tanult szakma szerint eltérő. A személyes érdeklődés az erdészeti és a mezőgazdasági szakmát tanulók körében a legmeghatározóbb, 81 és 75 százalékuk jelölte meg ezt a választ. A legkevésbé érdeklődő tanulók az élelmiszeripari és kertészeti szakmákban tanulnak. Az iskola befejezése utáni jó munkalehetőség reménye

33. ábra: A saját tanulmányi eredmény megítélése a válaszadó tanulók körében

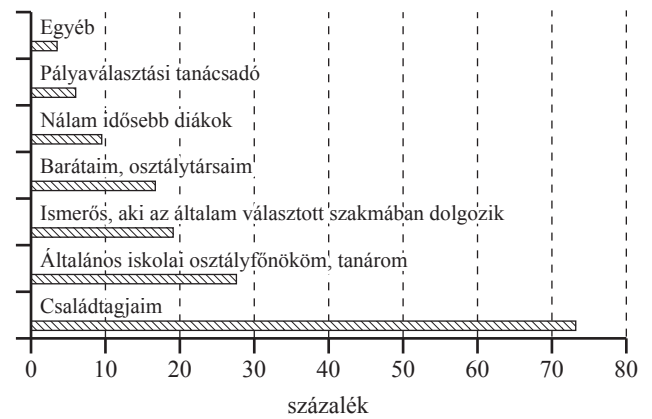
Forrás: NAIK AKI Humán Erőforrás Kutatási Csoport (Tanulói felmérés, 2018)

34. ábra: A középiskola-választás szempontjai a válaszadó tanulók körében

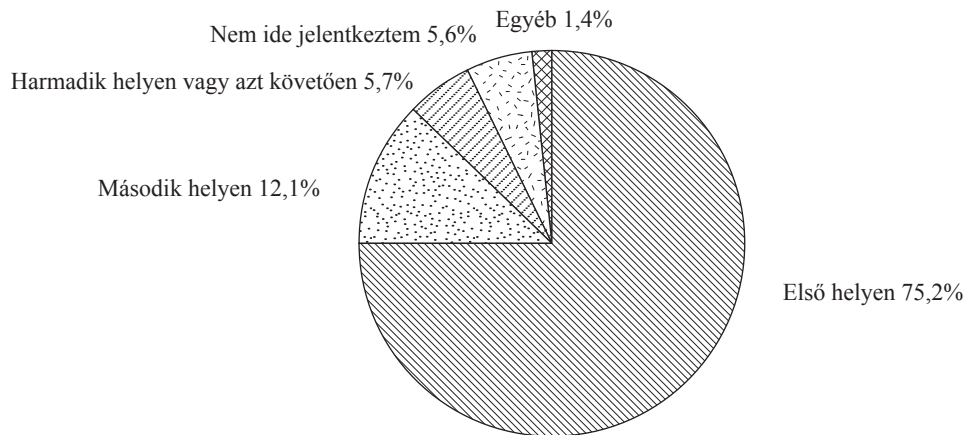
Forrás: NAIK AKI Humán Erőforrás Kutatási Csoport (Tanulói felmérés, 2018)

35. ábra: Személyes kapcsolatok szerepe a középiskola-választásban a válaszadó tanulók körében

Forrás: NAIK AKI Humán Erőforrás Kutatási Csoport (Tanulói felmérés, 2018)

36. ábra: A jelenlegi középiskola megjelölése a továbbtanulásnál a válaszadó tanulók körében

Forrás: NAIK AKI Humán Erőforrás Kutatási Csoport (Tanulói felmérés, 2018)

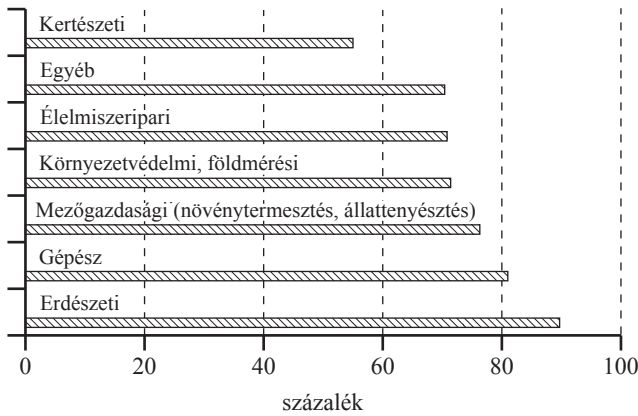
leginkább a környezetvédelmi vagy földmérési szakmákat, az erdészeti, valamint a gépész tanulókat motíválta az iskolaválasztásban (7. melléklet).

Az iskolaválasztással kapcsolatos döntéshozásban ugyanakkor láthatóan kiemelkedő jelentőségű a közvetlen családtagok támogató szerepe. A válaszadó tanulók közel háromnegyede (73,2 százalék) nyilatkozott úgy, hogy a középiskola-választás során szülei, családtagjai segítségére támaszkodott. Meglepő ugyanakkor, hogy a tanulók általános iskolai karrierútját végigkísérő osztályfőnök, illetve más általános iskolai pedagógus szerepe nem meghatározó a pályaválasztásban: a tanulók mindössze 27,6 százaléka jelölte meg valamely általános iskolai tanárát a középiskola-választást segítő személyként. A kortárs kapcsolatok szerepe szintén kisebb jelentőségű, és meglepően alacsony (6,0 százalék) a pályaválasztást professzionálisan támogatni hivatott tanácsadók pálya- és szakmaválasztást befolyásoló szerepe is (35. ábra).

A korábban más vonatkozásban már említett tanulói tudatosságra utal, hogy az agrárszakképzésben részt vevő 9. évfolyamos válaszadók döntő többsége, mintegy 75,2 százaléka a középiskola-választás során jelenlegi iskoláját jelölte meg első helyen. A jelenlegi iskolát másodikként megjelölő tanulók aránya 12,1 százalék, és együttesen további bő 10 százalékot tesz ki azok aránya, akik az iskolát csak harmadikként jelölték meg, vagy egyáltalán nem az adott intézménybe, szakmára készültek (36. ábra).

A tanult szakmák közül az erdészeti és gépész szakmát tanulók a legtudatosabbak az iskolaválasztásban, hiszen az erdészeti képzésben lévők 90 százaléka, a gépész szakon tanulók 81 százaléka első helyen jelölte meg iskoláját. Velük szemben a kertészeti szakokra jelentkezőknek csupán alig több mint fele jelentkezett első helyen az adott iskolába, ötödük második, további 15 százalékuk harmadik helyen jelölte csak meg az iskolát (37. ábra).

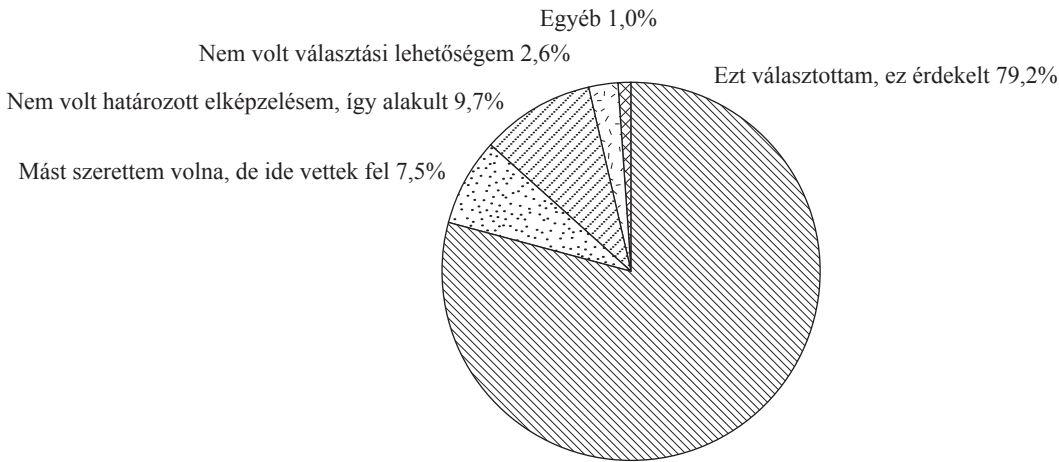
37. ábra: Az iskolába történő jelentkezés során az iskolát az első helyen megjelölő tanulók aránya képzési szakterületenként

Forrás: NAIK AKI Humán Erőforrás Kutatási Csoport (Tanulói felmérés, 2018)

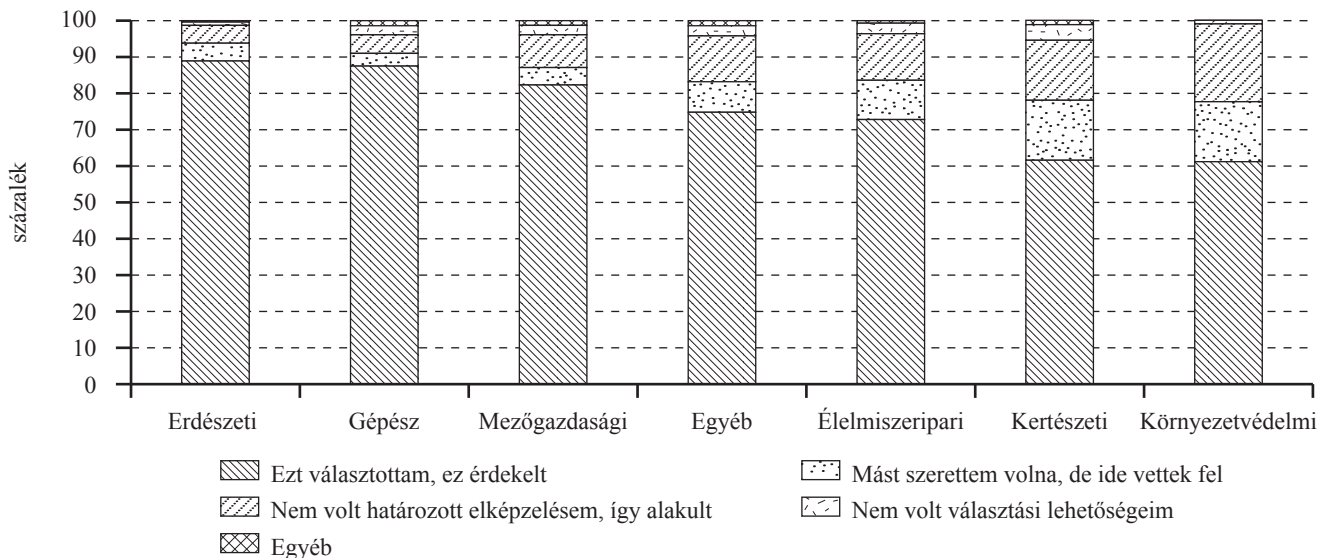
A szakmaválasztás tudatosságára utal az is, hogy a felmérés keretében választ adó tanulók döntő többsége (79,2 százalék) szakközépiskolai tanulmányai megkezdésének okaként az adott szakma iránti érdeklődést jelölte meg. A lemorzsolódók potenciális célcsoportját jelenthetik azok a tanulók (válaszadók 7,5 százaléka), akik más szakmát vagy más középfokú intézményt céloztak meg a középiskolai jelentkezés során, de végül a felmért agrárszakképző intézmények valamelyikébe nyertek felvételt. A tanulók bő tizede esetében célzottabb, személyre szabottabb pályaorientáció iránti igény mutatkozik, a tanulók ezen csoportja ugyanis úgy lépett be az agrárszakképzésbe, hogy nem volt határozott elképzelése a pálya- és szakmaválasztásról, illetve az iskolaválasztásnál úgy érzékelt, hogy nincs választási lehetősége (38. ábra).

38. ábra: A szakközépiskolai tanulmányok megkezdésének oka a válaszadó tanulók körében

Forrás: NAIK AKI Humán Erőforrás Kutatási Csoport (Tanulói felmérés, 2018)

39. ábra: A szakközépiskolai tanulmányok megkezdésének oka a válaszadó tanulók körében, a tanult szakmák szerint

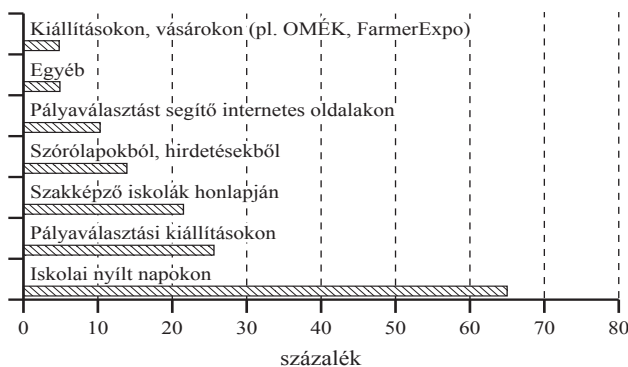
Forrás: NAIK AKI Humán Erőforrás Kutatási Csoport (Tanulói felmérés, 2018)

A pályaeorientációs tudatosság az erdészeti és gépész képzésekre járó tanulók körében a legerősebb, hiszen a „Miért éppen ebben az iskolában kezdted meg a középfokú tanulmányaidat?” kérdésre az erdészeti szakon tanulók 89, a gépész tanulók 88 százaléka az „ezt választottam, ez érdekelt” választ adta. A kertészeti és környezetvédelmi képzésre járóknál ennek a válasznak az aránya csupán 61-62 százalék, miközben kiderül, hogy az ezekre a szakokra járók 16 százaléka máshol szeretett volna tanulni, de ide vették fel. A pályaválasztást illetően legkevesbé határozott elképzeléssel a környezetvédelmi és a földmérési szakon tanulók rendelkeznek (39. ábra).

Pályaeorientációs eszközök szerepe

A vizsgálat során kiemelt hangsúlyt fektettünk a pályaeorientációs eszközök szakmaválasztást befolyásoló szerepének azonosítására. A válaszadó tanulók hatféle, a középiskola-választást befolyásoló tényezőt jelölhettek meg, illetve „egyéb” tényezőket is megadhattak. A felsorolt lehetőségek közül kiemelkedő jelentőséggel az iskolai nyílt napok bírnak, a tanulók 65,0 százaléka számára ez a tényező bizonyult a szakmaválasztásban a legnagyobb jelentőségűnek (40. ábra). A kutatást kiegészítő mélyinterjúk, fókuszcsoportos interjúk arra is felhívják a figyelmet, hogy a pályaeorientációban különösen a több szakképző intézmény részvételével megvalósuló, interaktív, a tevékenységek, technológiák kipróbálására lehetőséget adó rendezvények népszerűek. Több szakképző intézményben megemlézték az interjúk során, hogy a frissen végzett, szakmában elhelyezkedett tanulókat is bevonják a nyílt napok, szakmaválasztó rendezvények lebonyolításába, tekintve hogy a pályaválasztás előtt álló tanulók számára hitelesebben tudják közvetíteni az adott szakma választása mellett szóló érveket.

40. ábra: A jelenlegi középiskola kiválasztását segítő pályaeorientációs tényezők szerepe a válaszadó tanulók körében

Forrás: NAIK AKI Humán Erőforrás Kutatási Csoport (Tanulói felmérés, 2018)

A fentiek mellett a válaszadók mintegy 21,5 százaléka említette, hogy a pályaválasztás során a középiskolák honlapjain közölt információkra támaszkodott. Az elkészült tanulói interjúk szerint különösen népszerűek az intézmények honlapjain elhelyezett bemutatkozó kisfilmek, videók, amelyeket gyakorta a már középiskolában tanuló diákok részvételével/bevonásával készítenek az intézmények.

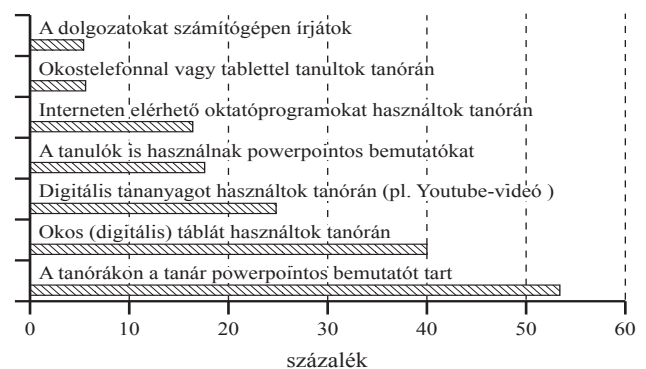
A szórólapok, illetve a kifejezetten a pályaválasztást segítő honlapok ugyanakkor a felmérés eredményei szerint csak mérsékelt jelentőséggel bírnak a pályaeorientációban (13,9 százalék), hasonlóan az olyan országos szakmai kiállításokhoz, rendezvényekhez (4,8 százalék), mint az Országos Mezőgazdasági és Élelmiszeripari kiállítás vagy a zömmel megyei szintű, illetve nagyobb városokra korlátozódó Farmer Expók, gazdarendezvények (40. ábra).

Digitális kompetenciák és eszközhasználat

A digitális kompetenciát és eszközhasználatot három kérdéskör mentén vizsgáltuk a felmérés során. Felmértük, hogy a tanórák keretében mennyire jellemző a hétköznapi infokommunikációs eszközök használata. Emellett arra kerestük a választ, hogy melyek azok a tantárgyak, ahol az ismeretátadás digitális eszközökkel történik. Végül az agráriumot érintő digitalizációval kapcsolatos fogalmak ismertségét tártuk fel a válaszadó diákok körében.

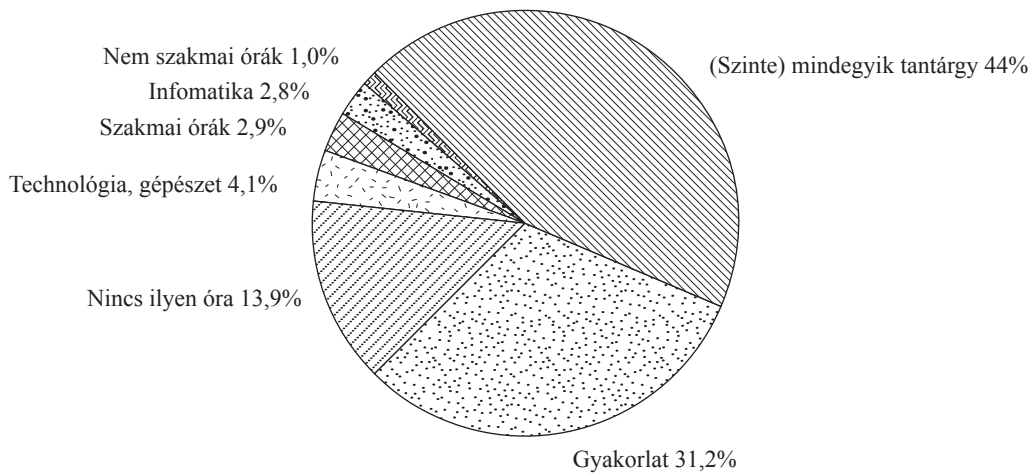
Előjáróban fontos megemlíteni, hogy a felmérésben részt vevő diákok saját infokommunikációs eszközökkel való ellátottsága kifejezetten jónak mondható, 86,0 százalékuk rendelkezik internetkapcsolattal ellátott okostelefonnal, de a világhálóhoz kapcsolt számítógép is megtalálható a diákok 76,0 százalékának otthonában, azaz nem idegen számukra a digitális világ.

41. ábra: Mennyire jellemző, hogy a jelenlegi iskolában...” kérdésre a „gyakran előfordul” válaszok gyakorisága

Forrás: NAIK AKI Humán Erőforrás Kutatási Csoport (Tanulói felmérés, 2018)

42. ábra: „Sorold fel azokat a tantárgyakat, ahol használtok informatikai eszközöket, beleértve a szakmai gyakorlatot is!” kérdésre adott csoportosított válaszok megoszlása

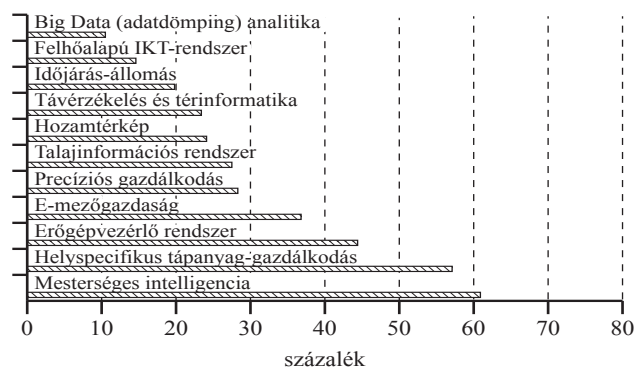
Forrás: NAIK AKI Humán Erőforrás Kutatási Csoport (Tanulói felmérés, 2018)

Az általános infokommunikációs eszközöket tekintve azt találtuk, hogy a legegyszerűbb módszerek (PowerPoint-bemutató) alkalmazása sem elterjedt a szakképzésben, a diákok alig több mint fele nyilatkozott úgy, hogy a tanáraik gyakran tartanak ennek segítségével órákat, emellett a digitális táblákkal való felszereltség is alacsony arányú az iskolákban (41. ábra). A digitális tananyagok rendszeres alkalmazását is kevés tanuló tapasztalja, illetve figyelemreméltóan alacsony azoknak a válaszadóknak az aránya, akik a tanuláshoz, felkészüléshez maguk használnak valamilyen infokommunikációs eszközt.

Az egyes tantárgyakat vizsgálva azt látjuk, hogy a legtöbb esetben nem szakmai órákon (általános humán, reáltárgyak) használnak valamilyen digitális eszközt a tudásátadás támogatásához. A felmérésben részt vevő tanulók által felsorolt tantárgyak (összesen 4474 válasz) háromnegyede nem kapcsolódik közvetlenül a tanult szakmához, ezen belül 31 százalékot tett ki az informatika óra (42. ábra). A megjelölt tanórák alig ötöde volt szakmai tantárgy, ezen belül pedig az informatikával megtámogatott tárgyaknak csupán 4 százalékát tették ki a különböző élelmiszer-előállítási technológiákhoz és gépkezeléshez tartozó tantárgyak, a gyakorlati órák részesedése pedig 2,8 százalék volt a felmérés eredményei szerint. Akadtak olyan iskolák is, ahol a tanulói válaszok alapján teljesen hiányzik a képzésből az informatikai eszközök használata, emellett a megadott válaszok mindössze 1 százalékában állították azt a diákok, hogy szinte minden órán találkoznak modern technológiákkal.

A szakiskolák technológiai felszereltségében tapasztalt hiányosságok ellenére a 9. osztályos tanulók körében nem ismeretlen fogalmak a mezőgazdaságban

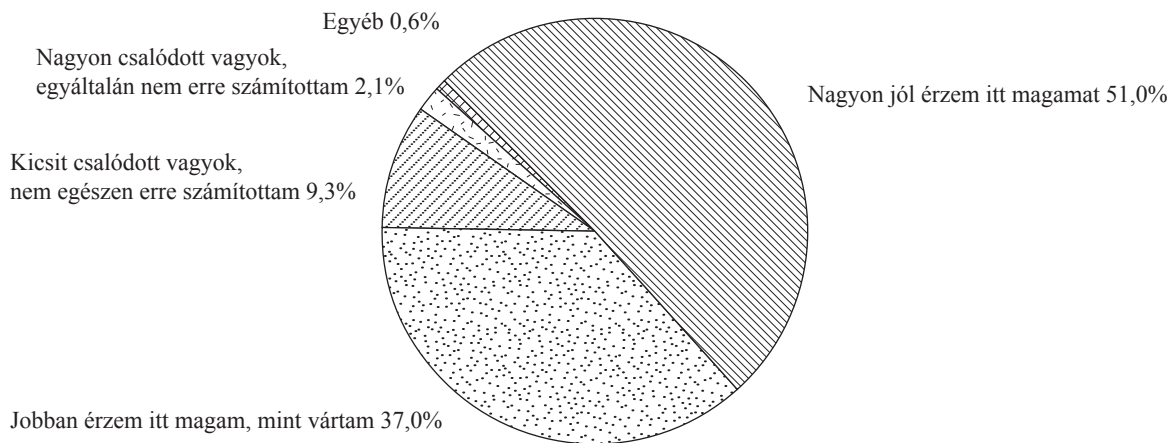
43. ábra: „Hallottál-e már a következő fogalmakról?” kérdésre „Igen és tudom mit jelent” válasz adók aránya

Forrás: NAIK AKI Humán Erőforrás Kutatási Csoport (Tanulói felmérés, 2018)

használatos digitális technológiák. A legismertebbek a mesterséges intelligencia (60,9 százalékuk tudja, hogy mit jelent) és a helyspecifikus tápanyag-gazdálkodás (57,1 százalékuk tudja, hogy mit jelent) fogalmi voltak (43. ábra). Ez utóbbi párhuzamba állítható a fentiekben tett megállapítással, miszerint ez a technológia elterjedtebb Magyarországon, mint a precíziós gazdálkodás, melyről a tanulók jóval kisebb aránya (28,3 százalék) rendelkezik ismeretekkel. Meglepő ugyanakkor, hogy a mindennapi szóhasználatban gyakrabban megforduló fogalmak, mint a Big Data analitika vagy a felhőalapú IKT rendszerek kapcsán rendelkezik a legkevesebb diák tudással.

Az Agrárgazdasági Kutatóintézet által elvégzett tanulói felmérés eredményei rávilágítanak, hogy jelenleg az agrárszakképző intézmények digitális eszközök-

44. ábra: **Tapasztalatok a jelenlegi iskoláról a válaszadó tanulók körében**

Forrás: NAIK AKI Humán Erőforrás Kutatási Csoport (Tanulói felmérés, 2018)

kel való ellátottsága nem kielégítő, különösen a gyakorlati foglalkozások terén. A felmérés részeként készített intézményvezetői interjúk szerint a digitális eszközök és ismeretek tanórán történő használatának a szakképző intézmények korszerű informatikai eszközökkel való korlátozott felszereltsége, valamint a szaktanárok moderált informatikai ismeretei képezik a legfőbb gátját. Digitális tudás nélkül a precíziós gazdálkodás, de a helyspecifikus növénytermesztés szélesebb körű használata és a benne rejlő lehetőségek kiaknázása is sokkal több időt vesz igénybe, mint abban az esetben, ha ezeket a készségeket és ismereteket a leendő gazdák már a szakképzés során teljeskörűen elsajátítják. Ez a késlekedés pedig minden bizonnyal a magyar mezőgazdaság eredményességének növekedését is lassítja.

Középiszkolai tapasztalatok, jövőre vonatkozó tervek

Mind a sikeres középiszkolai karrierút, mind pedig a későbbi pályán maradás szempontjából alapvető jelentőséggel bír, hogy az agrárszakképzésbe belépett tanulók milyen tapasztalatokat szereznek iskolájukban. A válaszadó tanulók fele (51,0 százalék) jelenlegi iskolájában megtalálta számításait, további közel 40 százalékuk annál lényegesen kedvezőbb benyomásokat szerzett, mint az előzetes várakozásai voltak. A lemorzsolódás kockázata elsősorban a tanulók azon bő 10 százalékát érintheti, akik úgy értékelik, hogy eddigi tapasztalataik előzetes várakozásaikkal ellentétesek. A tanulók szűkebb köre (2,1 százalék) kifejezetten csalódottnak érzi magát, tekintve hogy egyáltalán nem azt tapasztalta jelenlegi iskolájában, mint amire a középiszkola kiválasztásakor számított (44. ábra). E tanulói csoport esetében a lemorzsolódást, iskolael-

13. táblázat: **A különböző iskolai szolgáltatások és juttatások megléte a tanulók válaszai alapján**

Iskolai szolgáltatások, juttatások	A tanulók válaszainak megoszlása			Válaszadók száma, fő
	van	nincs	nem tudom	
	százalék			
Tanulmányi ösztöndíj	74,6	14,2	11,1	2 347
Tanulói szerződéses juttatás	59,2	7,4	33,4	2 326
Korrepetálás, felzárkóztatás	81,3	5,7	13,0	2 336
Tehetséggondozás	48,4	9,0	42,6	2 344

Forrás: NAIK AKI Humán Erőforrás Kutatási Csoport (Tanulói felmérés, 2018)

hagyást megelőzendő, indokolt lehet az intézményen belüli szakmaváltás megfontolása, támogatása.

A tanulókat megkérdeztük az iskolájukban meglévő szolgáltatásokról és juttatásokról is. A válaszadók háromnegyede tud arról, hogy van az iskolájában tanulmányi ösztöndíj, 14 százalékuk szerint nincs és a diákok 11 százaléka nem tud róla. A válaszadó diákok harmada nem tudott arról, hogy az iskolájában van-e arra lehetőség, hogy tanulószervezővel gyakorlati helyen szakmát tanulva juttatásban részesüljön. Közel hatvan százalékuk válaszolt úgy, hogy van erre mód. Az iskolákban a gyengébb tanulókat egyes tantárgyakból korrepetálják a tanárok, amit a tanulók túlnyomó többsége meg is erősített válaszában, 81 százalékuk szerint van lehetőség felzárkóztató foglalkozásra vagy korrepetálásra és csupán 6 százalékuk válaszolta azt, hogy nincs erre mód, illetve a válaszadók 13 százaléka nem tudott erről. Az iskolai tehetséggondozásról ugyanakkor a tanulók 43 száza-

léka nem hallott, elképzelhető, hogy nem tudták, mit is értsenek a fogalom alatt, viszont a válaszadók közel fele nyilatkozott úgy, hogy van az iskolájában ilyen foglalkozás (13. táblázat).

Az iskolában elérhető fizikai és humán kapacitásokról már egy korábbi, 2017-es felmérésünkben megkérdeztük az iskolaigazgatókat, tanárokat. Az intézményvezetők többsége elégedett volt iskolájuk tanárainak, oktatóinak munkájával és elismerték, hogy nincsenek könnyű helyzetben, hiszen a folyamatosan változó intézményi, szabályozási környezet, az új feltételeknek való megfelelés követelménye, illetve az iskolákban egyre növekvő számú gyenge képességű, nehezen kezelhető tanuló elfásulttá, érdektelenné teheti őket. A tanulók többsége is hasonlóan vélekedett, kétharmaduk jelölte meg, hogy jó tanárok vannak az iskolájukban. A diákok közel fele (45 százalék) szerint az iskolában jó gyakorlatszerzési lehetőség is van, és ugyanennyien említették a szakma iránt érdeklődő tanulók és osztálytársak jelenlétét.

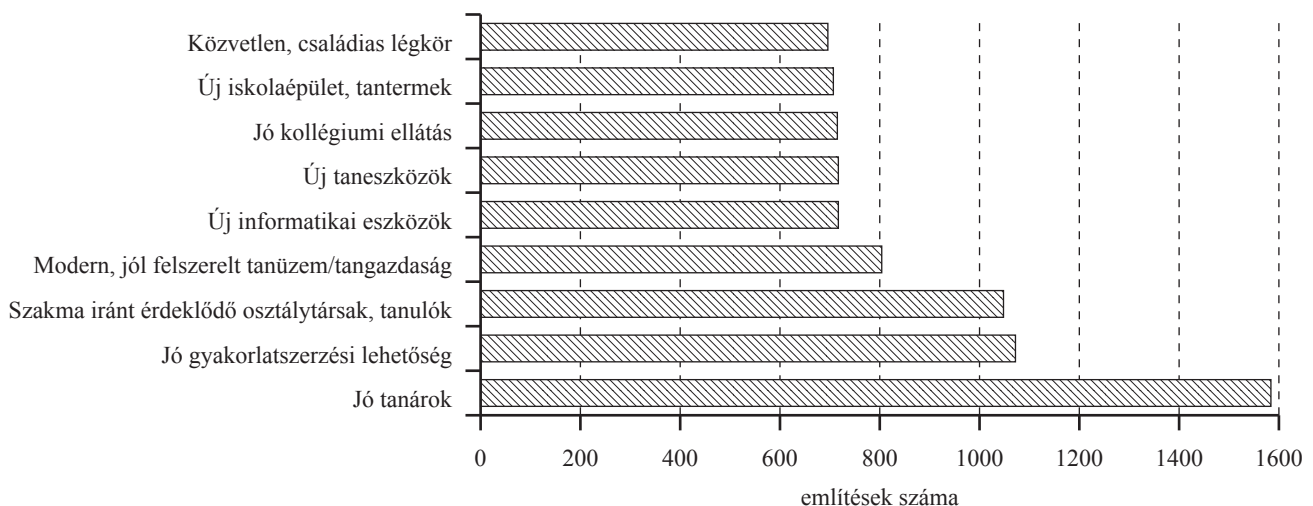
Az iskolaigazgatók két évvel ezelőtti (2017-es) véleménye szerint ugyan az iskolák többségében az elmúlt években történtek fejlesztések, amelyek zömmel európai uniós forrásokból finanszírozott épületfelújítások, korszerűsítések voltak, azonban a gyakorlati képzést biztosító tanüzemek, tangazdaságok felszereltsége még mindenhol fejlesztésre szorul. Az iskolák többségében a gép- és eszközállomány 20-25 éves, korszerű, modern gépekkel csak kevés intézmény rendelkezik. Ehhez a véleményhez képest a tanulók valamivel pozitívabban ítélik meg a helyzetet, hiszen kicsit több mint egyharmaduk gondolja úgy, hogy az iskolája rendelkezik modern, jól felszerelt tangazdasággal vagy tanüzemmel és közel ennyien említették az új informatikai eszközök és új taneszközök meglétét is az intézményben.

A korábbi felmérésekből, adatokból ismert, hogy évről évre egyre kevesebb diák kér kollégiumi ellátást, mivel a szülők egyre kevésbé engedik el 14 év körüli gyermeküket távol az otthontól, inkább a lakóhelyhez közeli iskolaválasztást preferálják. Sok intézmény ezért már nem is tart fenn saját kollégiumot, hanem egy-egy városban a középiskolák közös intézményt üzemeltetnek. Az elmúlt évek épület- és kollégiumfelújításainak köszönhetően sok intézmény korszerűsödött, ezzel is magyarázható, hogy a felmérésben szereplő mintegy 2360 diákból 715-en megjelölték a jó kollégiumi ellátást. A korábbi felmérésünkben a tanárok, intézményigazgatók kiemelték az iskolájukra jellemző közvetlen és személyes tanár-diák viszonyt, a családias légkört, amit a tanulók közel egyharmada is visszaigazolt (45. ábra).

A szakmaválasztás preferenciáinak megismerése céljából a felmérés keretében arra kértük az agrárszakképzésben részt vevő tanulókat, hogy különböző dimenziók (ismeretszerzés lehetősége, elérhető jövedelem mértéke, elhelyezkedési lehetőségek stb.) mentén értékeljék választott szakmájukat. A felsorolt szempontok közül a legtöbb tanuló (55,0 százalék) a választott szakma személyes képességek, kompetenciák hasznosítását lehetővé tevő szerepét emelte ki, ezt követte lényegében azonos súllyal (46 százalék) az új dolgok, területek megismerése, a változatos munkavégzési lehetőség és a biztos elhelyezkedés.

A válaszadó tanulók mindössze harmada (34,7 százalék) véli úgy, hogy a szakma megszerzését követően kedvező fizetésre tehet szert és közel ugyanennyien (29,6 százalék) gondolják úgy, hogy az agrárszakképzés megszerzése új, modern gépek, technológiák használatát teszi majd számukra lehetővé. A kérdésre választ adó tanulók negyede (25,8 százalék) véli úgy, hogy az agrárszakma megszerzésével a maga ura lehet, és mindössze 10 százalékuk van

45. ábra: A tanulók válaszai „A felsoroltak közül mi van az iskolában?” kérdésre (N=2358)

Forrás: NAIK AKI Humán Erőforrás Kutatási Csoport (Tanulói felmérés, 2018)

azon az állásponton, hogy az agrárszakmában történő elhelyezkedéssel a legújabb informatikai eszközök használatára nyílik módja (46. ábra).

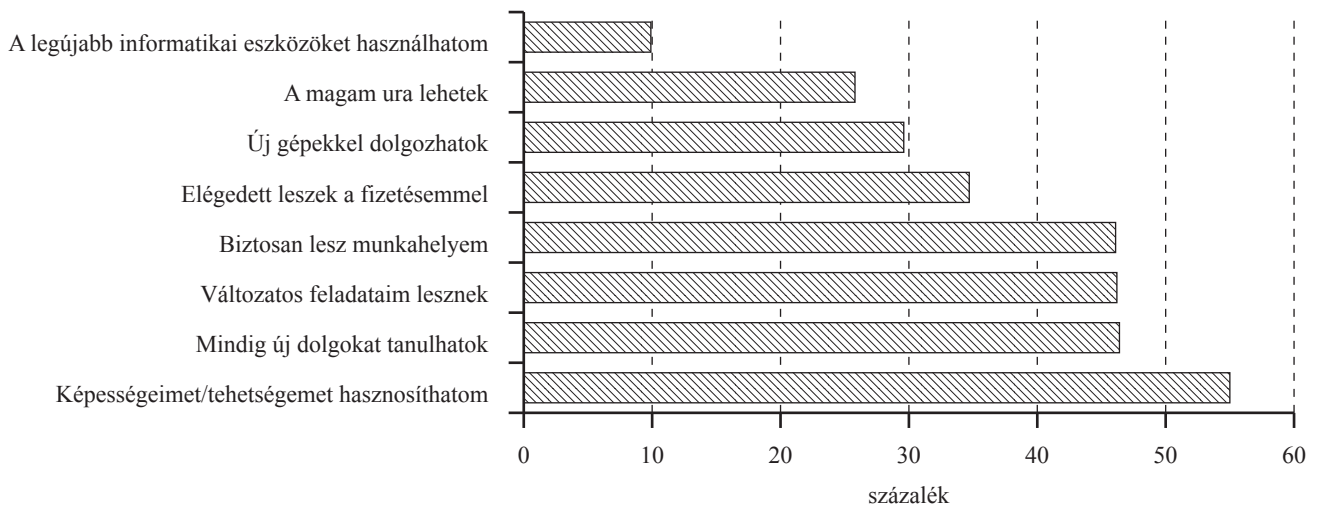
A szakmával kapcsolatos várakozások mellett hangsúlyos kérdésként merült fel, hogy a tanulók hogyan képzelik el a jövőjüket a középiskola befejezését, a szakmai végzettség megszerzését követően. A jelenleg tanult szakmában a válaszadó tanulók 40,5 százaléka képzei el a jövőjét. Az interjú információk és statisztikák alapján ismert rendkívül alacsony továbbtanulási arányokat tekintve meglepő, hogy a megkérdezett kilencedikesek ötöde (19,4 százalék) jelenlegi szakmájában/szakterületén tovább szeretne tanulni.

Emellett meghatározó (15,4 százalék) azon tanulók aránya, akik számára a középiskola befejezése olyan távolinak tűnik, hogy terveket jelenleg még nem tud

megfogalmazni. A tanulók fennmaradó negyedrésze más szakmában, illetve más ágazatban tervezi a munkavállalást, továbbtanulást. Külföldi munkavállalást a válaszadó tanulók mindössze 5,2 százaléka tervez (47. ábra).

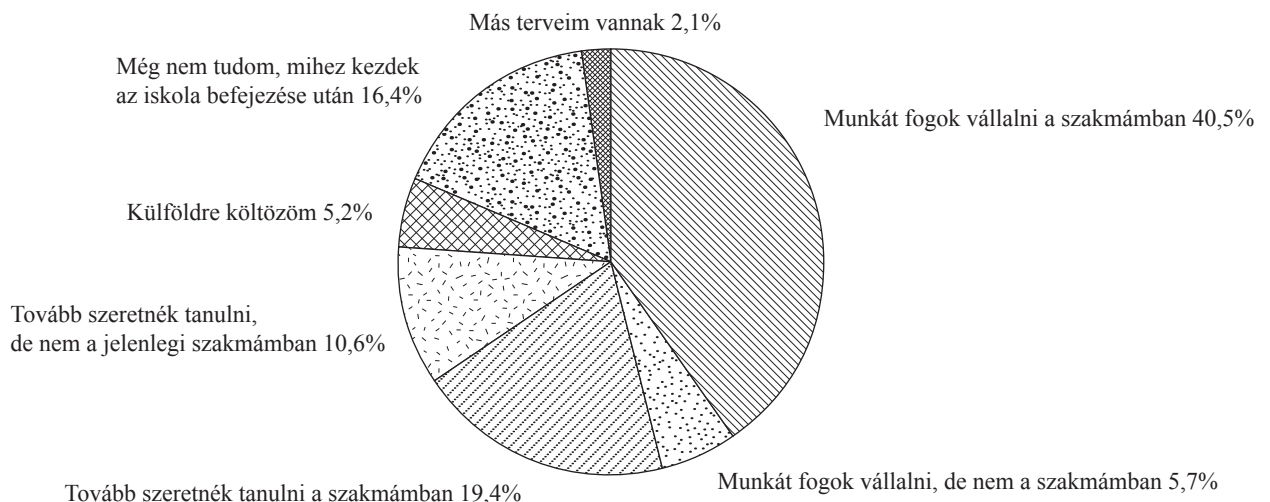
A szakmában való elhelyezkedést legnagyobb arányban a gépész szakmát tanulók tervezik, 61 százalékuk tervei szerint az iskola befejezése után munkába is áll a szakmában (48. ábra). A szakmai elhivatottság tervei alapján a kertészeti szakmákat tanulók körében mutatkozik legkevésbé, körükben a szakmában való elhelyezkedést és továbbtanulást is csak kevesen képzei el. A szakmában való továbbtanulást legnagyobb arányban a környezetvédelmi és erdészeti szakterületen tanuló diákok tervezik, míg az élelmiszeripari szakmát tanulóknál a legalacsonyabb ez az arány.

46. ábra: Vélemények a jelenlegi szakmáról a válaszadó tanulók körében

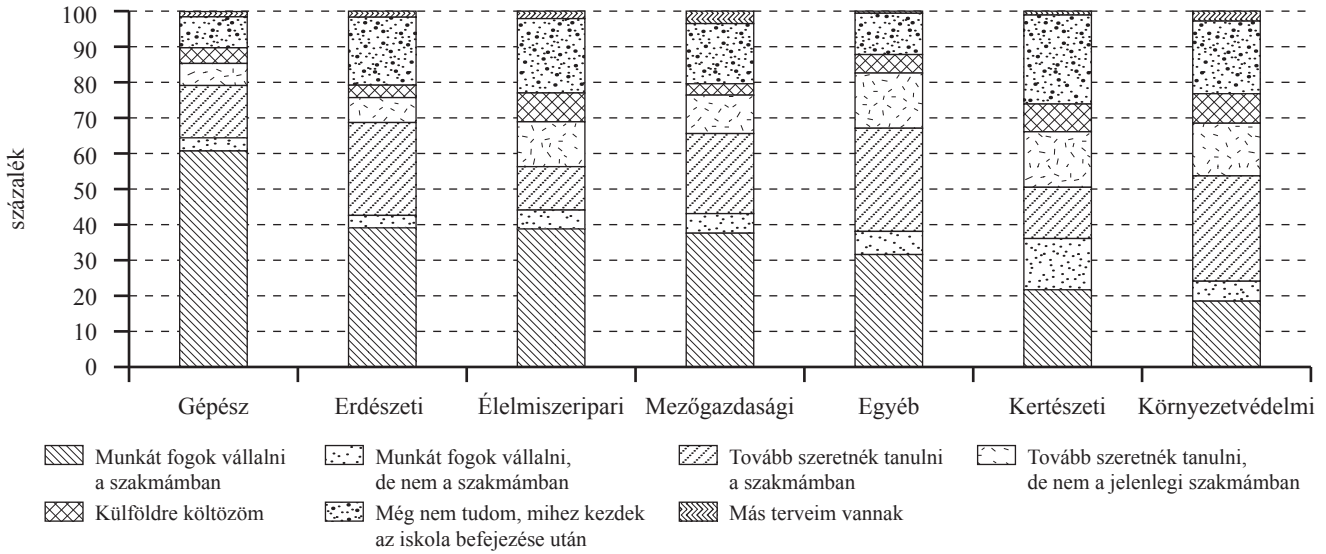
Forrás: NAIK AKI Humán Erőforrás Kutatási Csoport (Tanulói felmérés, 2018)

47. ábra: Tervek a középiskola befejezését követően a válaszadó tanulók körében

Forrás: NAIK AKI Humán Erőforrás Kutatási Csoport (Tanulói felmérés, 2018)

48. ábra: Tervek a középiskola befejezését követően a válaszadó tanulók körében, tanult szakma szerint

Forrás: NAIK AKI Humán Erőforrás Kutatási Csoport (Tanulói felmérés, 2018)

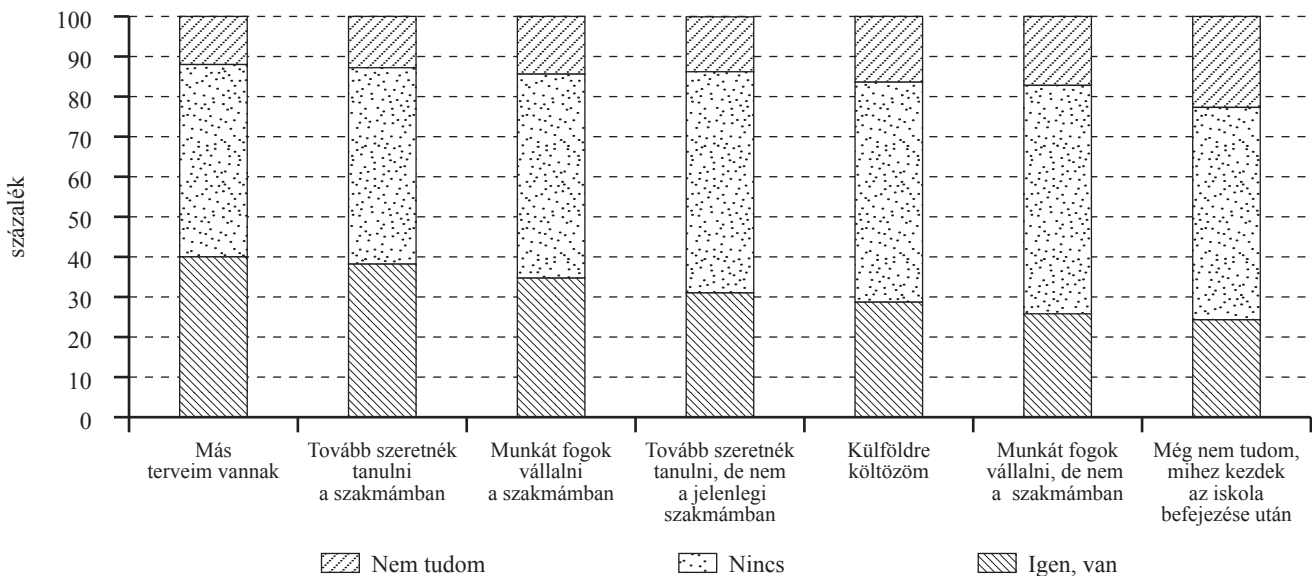
A tanulók jövőbeni terveit befolyásoló tényezők

Az elemzés során megvizsgáltuk, hogy van-e összefüggés a tanulók középiskola befejezését követő, jövőbeni terveit, valamint az agráriumban való kötődés, az iskola- és pályaválasztással kapcsolatos motivációk, valamint az iskolában szerzett eddigi tapasztalatok között. A kapcsolatok vizsgálatát keresztábra-elemzésekkel végeztük. Minden elemzésbe bevont változó szignifikáns összefüggést mutatott a jövőbeni elképzelések mikéntjével (Pearson-féle khi-négyzet próba szignifikanciaszint mértéke=0,000). Elsőként a szülők/

nevelőszülők agrárirányultságának a tanulók terveire gyakorolt hatását vizsgáltuk, melyen belül a szülők agrárvégzettsége, illetve az agráriumban való foglalkoztatottsága szinte azonos képet mutatott a terveket illetően.

Az agrárvégzettséggel rendelkező és/vagy az agráriumban foglalkoztatott szülők gyermekei magasabb arányban képviseltetik magukat azokban a csoportokban, akik a tanult szakmában akarnak elhelyezkedni vagy továbbtanulni az iskola befejezése után. Ebben a két csoportban 34 és 38 százalék között mozog azoknak a válaszadó tanulóknak az aránya, akiknek a szülei valamilyen kötődéssel rendelkeznek az agráriumban,

49. ábra: A felmérésben részt vevő tanulók jövőbeni terveit aszerint, hogy a szülőknek/nevelőszülőknek van-e agrárvégzettsége

Forrás: NAIK AKI Humán Erőforrás Kutatási Csoport (Tanulói felmérés, 2018)

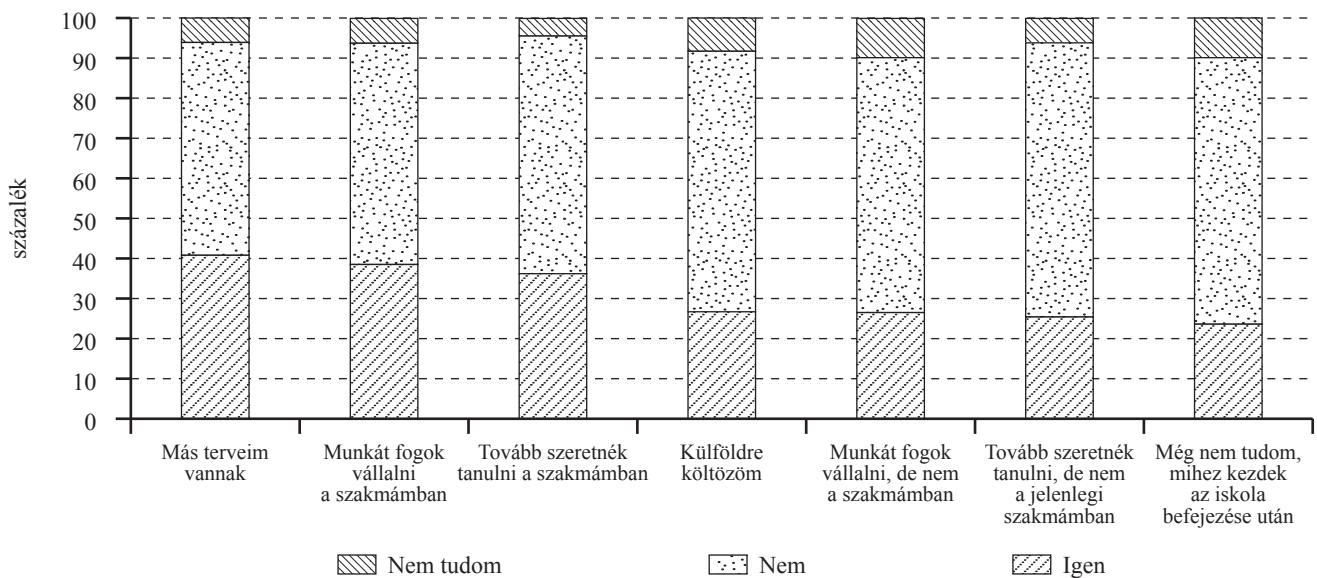
míg a magukat más pályán elképzelő diákok körében ez az arány 25 százalék körüli. Kivételt képez a „Más terveim vannak” kategória, ahol 40 százalék volt az agrárvégzettségű/szakmájú szülőkkel rendelkező tanulók aránya, de a szabadszavas válaszok alapján ebben a csoportban is többségben voltak azok a tanulók, akik valamilyen formában mezőgazdasági tevékenységet/képzést képzelnek el a jövőben (49. és 50. ábra).

A felmérésben részt vevő 9. évfolyamos tanulók terveit a vizsgálat eredményei szerint leginkább az befolyásolta, hogy része-e az életének a gazdálkodás

valamilyen formája, vagyis a család otthon végez-e valamilyen mezőgazdasági tevékenységet. Azoknak a tanulóknak, akik azt tervezik, hogy az iskola befejezése után munkát vállalnak a tanult szakmában, 58,5 százaléka otthon is részese a gazdálkodásnak, de hasonló volt az arányuk (56,1 százalék) azon válaszadók körében is, akik a továbbtanulást tervezik szakmán belül.

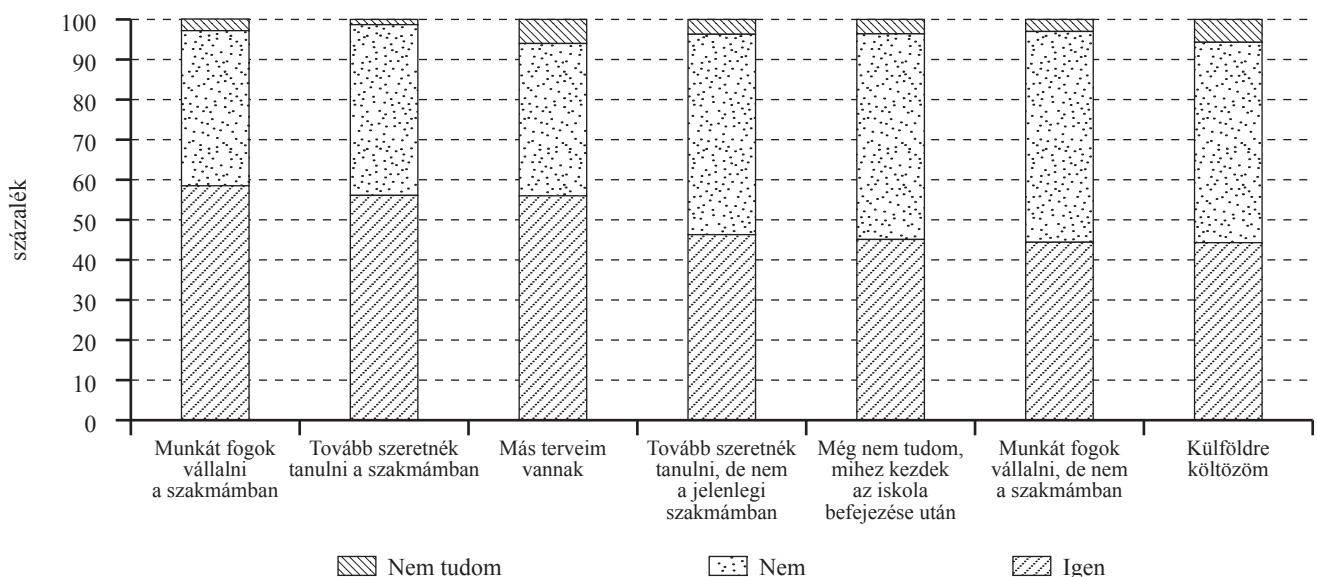
Hasonlóan a fent vizsgált szempontokhoz, ebben a kérdéskörben is a felsoroltaktól eltérő tervekkel rendelkezők körében jelenik meg markánsan az agrárérintettségű tanulók csoportja (56,0 százalék).

50. ábra: A felmérésben részt vevő tanulók jövőbeni tervei aszerint, hogy a szülők/nevelőszülők az agráriumban foglalkoztatottak-e

Forrás: NAIK AKI Humán Erőforrás Kutatási Csoport (Tanulói felmérés, 2018)

51. ábra: A felmérésben részt vevő tanulók jövőbeni tervei aszerint, hogy a folytatnak-e valamilyen mezőgazdasági tevékenységet otthon

Forrás: NAIK AKI Humán Erőforrás Kutatási Csoport (Tanulói felmérés, 2018)

Azon tanulók körében, akik nem a jelenleg tanult szakmában képzelik el a jövőjüket, 45 százalék azoknak az aránya, akik otthon is mezőgazdasággal foglalkoznak (51. ábra). Annak ellenére, hogy a jövőbeni tervekre hatást gyakorol a család mezőgazdasági érintettsége, mégis figyelemreméltó eredmény, hogy az otthon is gazdálkodással foglalkozó családok gyermekeinek 40 százaléka nem szándékozik folytatni a gazdálkodást (legalábbis a vizsgált életkorban).

Az 52. ábra azt szemlélteti, hogy a tanulók jövőbeni elképzelései milyen kapcsolatban állnak az iskolaválasztás okával. Az eredmények alapján megállapítható, hogy azok a tanulók, akik az adott agrárszakképzést az érdeklődésüknek megfelelően választották, ezt az irányt képzelik el a jövőjüket tekintve is, hiszen a terveik szerint a szakmájukban munkát vállalni akarók körében 91,1 százalék, a szakmában tovább tanulni akarók között pedig 89,2 százalék volt azoknak az aránya, akik céltudatosan választották az adott agrárszakképző intézményt. Ezzel szemben azon válaszadó tanulók között, akik nem a tanult szakmában tervezik a munkavállalást vagy továbbtanulást, ez az érték mindössze 47,6, illetve 53,4 százalék volt.

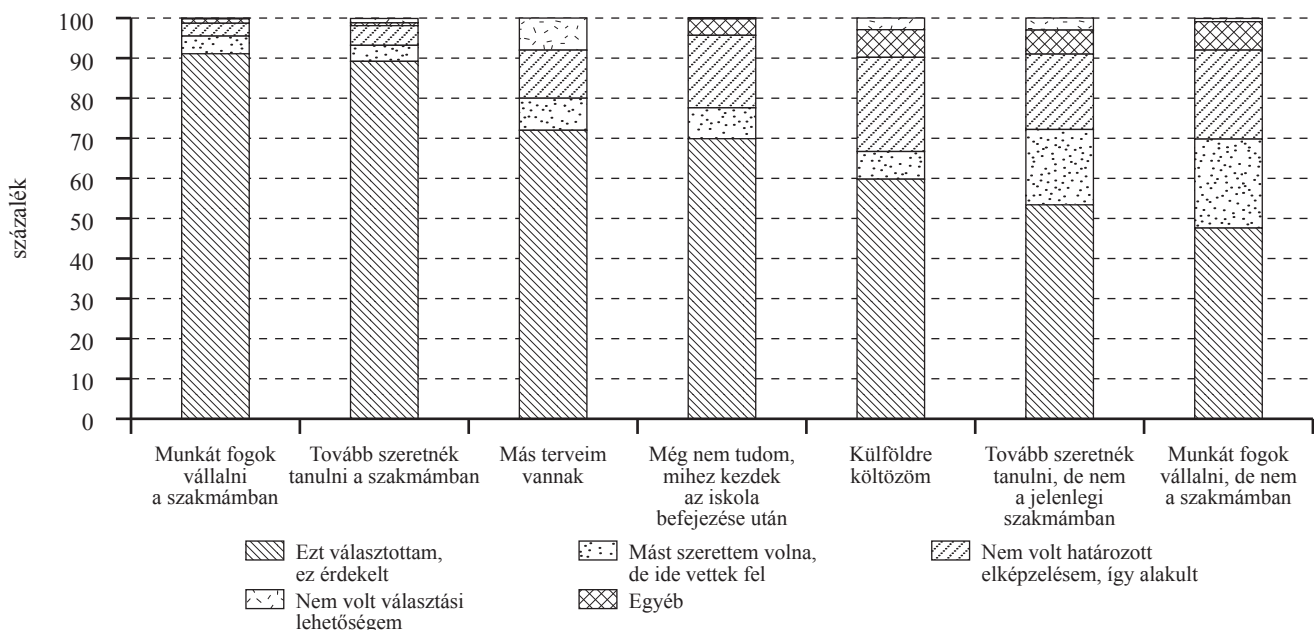
Ebben a két csoportban volt a legmagasabb a „kényszer” iskolaválasztók aránya is, akik vagy mást szerettek volna, de az adott intézménybe sikerült csak bejutniuk, vagy nem volt határozott elképzelésük a jövőt illetően. Szintén a tanulók ezen csoportjában, illetve a külföldre költözést fontolgató diákok között volt mind közül a legmagasabb azoknak a válaszadóknak az aránya (6-7 százalék), akik számára nem volt más választási lehetőség a középiskolai tanulmányokat illetően.

A fenti megállapítást támasztja alá az is, hogy a szakma iránt elkötelezett válaszadó tanulók zöme (több mint 80 százaléka) első helyen jelölte meg azt az intézményt, ahol jelenleg tanul. A más szakmák iránt érdeklődő, illetve a bizonytalan tanulók körében sok esetben a harmadik vagy azt követő helyen lett megjelölve az adott iskola (10 százalék körül az elkötelezett hallgató csoportok 4 százalékával szemben), sőt ezekben a válaszadói csoportokban 10 százalék fölötti volt azoknak a gyerekeknek az aránya, akik nem is ezekbe az intézményekbe jelentkeztek (53. ábra).

A tanulók szubjektív tanulmányi szintje az eddigieknél változatosabb képet mutat. A magukat kítőnő tanulónak valló diákok aránya a jövőt külföldön elképzelő csoport körében volt mind közül a legmagasabb 11,4 százalékkal, ezt követően a más tervekkel rendelkezők között, ahol 10,4 százalék volt az arányuk. Emellett a terveik szerint szakmaelhagyók körében is nagyobb mértékben képviselték magukat, mint a szándékaik szerint a tanult szakmát folytató tanulók között.

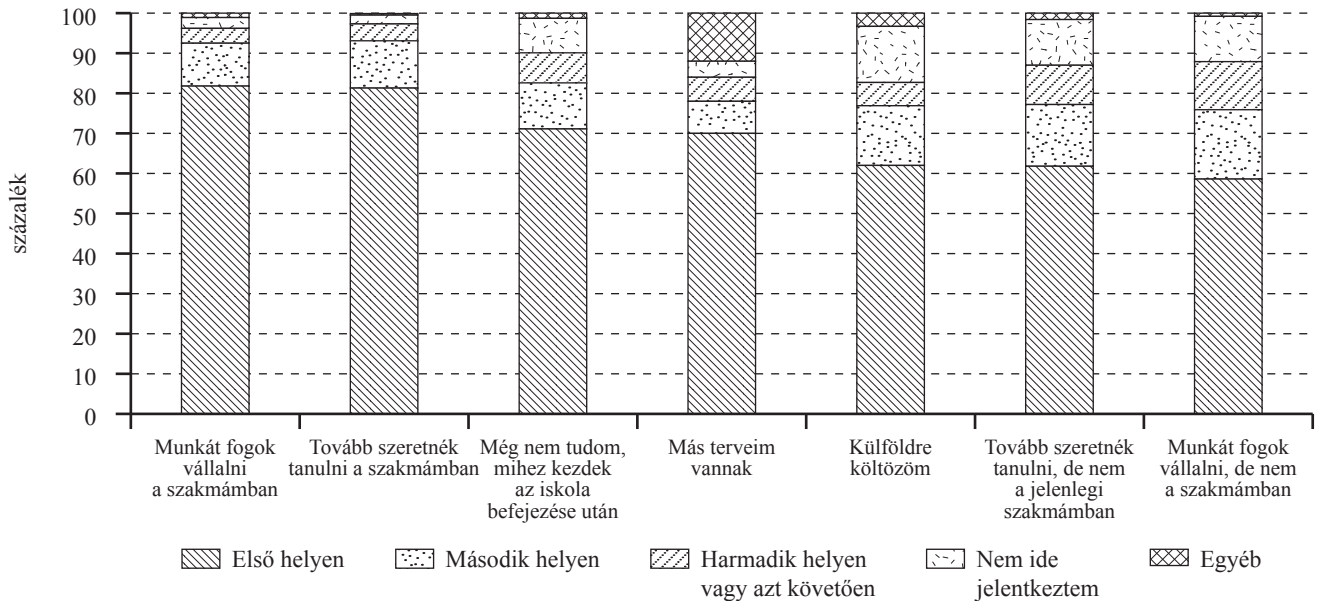
A magukat jó tanulónak minősítő hallgatók aránya a szakmában tovább tanulni szándékozók között volt a legmagasabb, 44,7 százalék, a szintén továbbtanulást fontolgató tanulók között pedig 31,9 százalék, ami a második legmagasabb érték volt mind közül. A közepes eredménnyel tanuló válaszadók aránya a tanult szakmában és a szakmán kívül munkát vállalni szándékozó tanulók között volt a legmagasabb (58,8, valamint 55,0 százalék). A magukat gyenge tanulónak minősítő válaszadók aránya szintén azokban a csoportokban volt a legmagasabb, melyekben nem merül fel a továbbtanulás lehetősége (54. ábra).

52. ábra: A felmérésben részt vevő tanulók jövőbeni tervei az iskolaválasztás oka szerint

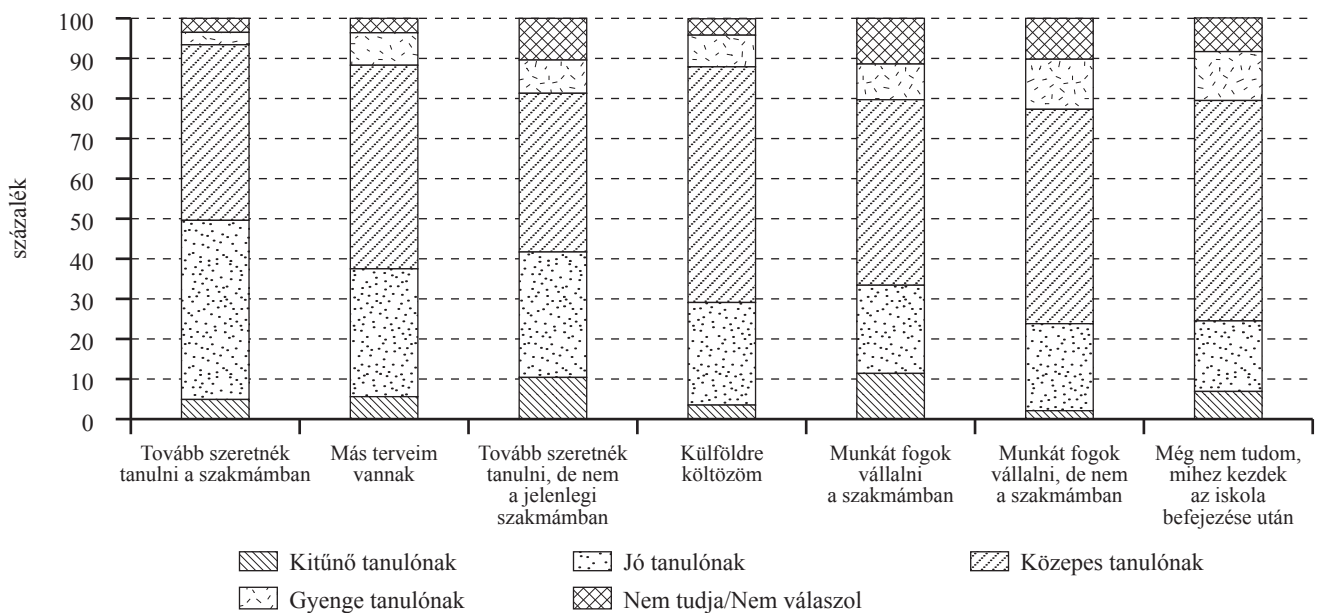
Forrás: NAIK AKI Humán Erőforrás Kutatói Csoport (Tanulói felmérés, 2018)

53. ábra: A felmérésben részt vevő tanulók jövőbeni tervei az iskola megjelölésének sorrendje szerint

Forrás: NAIK AKI Humán Erőforrás Kutatási Csoport (Tanulói felmérés, 2018)

54. ábra: A felmérésben részt vevő tanulók jövőbeni tervei a szubjektív tanulmányi eredményük szerint

Forrás: NAIK AKI Humán Erőforrás Kutatási Csoport (Tanulói felmérés, 2018)

A megkérdezett tanulók jelenlegi agrárszakképző intézményükkel való elégedettsége szintén összefügg a jövőbeni tervek irányával. A szakmájuk iránt elkötelezett tanulók inkább elégedettek az iskolájukkal, mint a társaik. A szakmában elhelyezkedni szándékozó válaszadók körében 59,1 százalék azoknak az aránya, akik nagyon jól érzik magukat az iskolájukban, emellett 32,4 százalékos aránnyal részesednek ebben a körben azok a tanulók, akik jobban érzik magukat az adott intézményben, mint várták. Ezek az értékek a szakmában továbbtanulást tervezők között 55,2, vala-

mint 38,4 százalék voltak. A jelenlegi agrárszakképző intézményben valamilyen mértékben csalódott gyerekek aránya a jövőjüket külföldön elképzelők körében volt a legmagasabb (együtt 23,5 százalék), de a szakmaelhagyók között is magasabb volt az átlagosnál (együtt 21,3 és 22,3 százalék) (55. ábra).

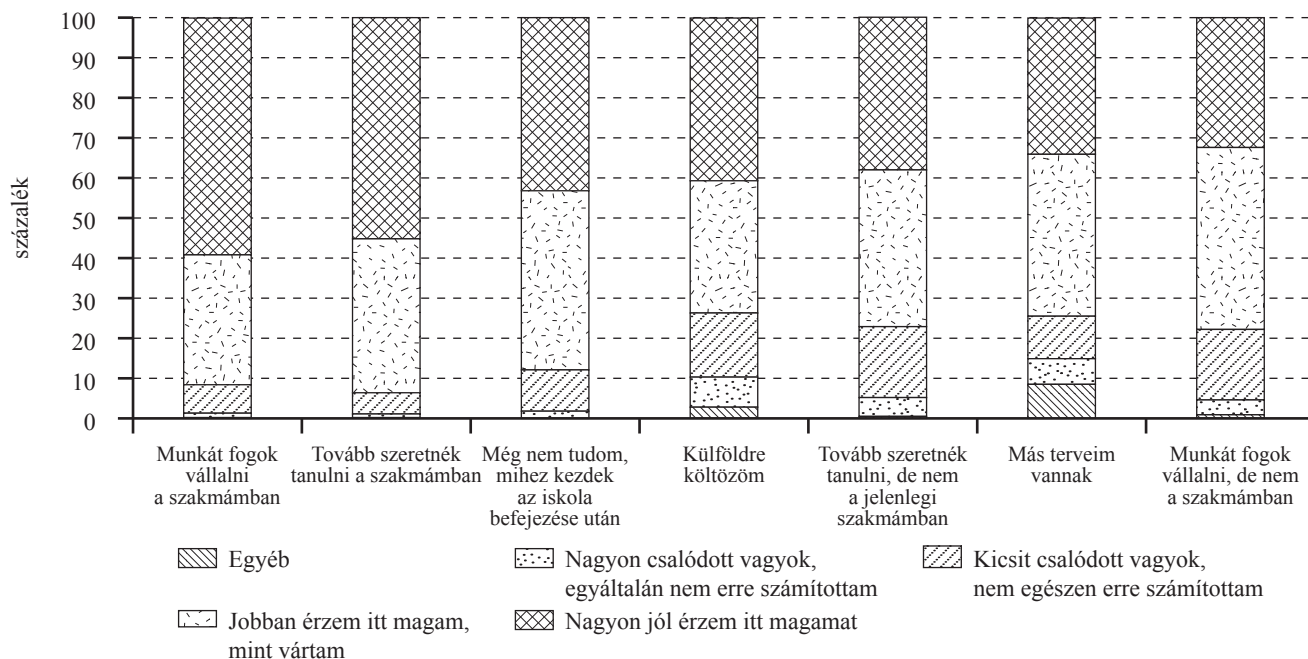
Az összefüggés-vizsgálat eredményeit összefoglalva elmondható, hogy az agrárszakképzésben 9. évfolyamos tanulók zöme határozott elképzelésekkel rendelkezik a jövőjét illetően. Az agráriumban való elhelyezkedést vagy a választott szakmában/szakte-

rületen történő továbbtanulást befolyásolja a családi háttér, gyengébben, ha a szülők agrárvégzettséggel rendelkeznek, vagy az agráriumban foglalkoztatottak, erősebben, ha a család saját gazdaságban végez valamilyen mezőgazdasági tevékenységet.

Az előzetes várakozásainkat felülmúlta azon tanulók aránya, akik tudatos tervezéssel választottak iskolát és a jövőjüket is az adott szakmában képzelik el. Ez a csoport jellemzően célirányosan választott

intézményt és elégedettebb az iskolájával, mint társai. Kevésbé szakágspecifikus, mint inkább általános jellemző, hogy a jövőbeni terveket befolyásolja a jelenlegi tanulmányi teljesítmény: már a középiskola korai szakaszában is a jó eredménnyel teljesítők gondolkodnak inkább továbbtanulásban, a közepes vagy gyenge tanulók elsősorban a munkaerőpiacon való elhelyezkedést preferálják az iskola befejezése után.

55. ábra: A felmérésben részt vevő tanulók jövőbeni tervei a jelenlegi iskolával kapcsolatos tapasztalatok szerint

Forrás: NAIK AKI Humán Erőforrás Kutatási Csoport (Tanulói felmérés, 2018)

Összegzés és javaslatok

A tanulmányban részletesen bemutatott és elemzett statisztikai adatok és információk, a 7. osztályos tanulókat érintő országos pályaelemzés, az AM fenntartású intézményekben agrárszakképzésben tanulók körében végzett kérdőíves felmérés, valamint az iskolaigazgatókkal, tanárokkal készített interjúk tapasztalatai alapján a következő megállapítások és javaslatok fogalmazhatók meg:

- A tág értelemben vett agrárágazati szakterületen 2018 őszén 177 intézményben és 252 feladatellátási helyen összesen 14 647 diák tanult Magyarországon középfokú iskolarendszerű szakképzésben. Az agrárszakképzésben tanulók 70 százaléka az Agrárminisztérium fenntartása alá tartozó 47 agrárszakképző intézményben tanult 2018-ban. Az elmúlt 5 évben az agrárszakképzésben tanulók száma mintegy ötödével csökkent, annak ellenére, hogy a pályaválasztás előtt álló általános iskolás tanulók körében még kifejezetten magas az agrárterületen továbbtanulni szándékozók aránya.
- A tanulói háttérre vonatkozóan mind a statisztikai adatok, mind az interjúk tapasztalatok azt jelzik, hogy az Agrárminisztérium fenntartásában működő szakképző iskolákban a speciális nevelési igényű (SNI-s vagy BTM-es) tanulók száma és aránya évről évre növekszik, a 2016–2017-es tanévben megközelítette a 20 százalékot, de több intézményben is 35 százalék körül alakult. A tanulók alacsony iskolai teljesítményét jelzi a tanulmányi átlag átlagos 3,3-mas szintje (a 2016/2017-es tanévben), valamint a tanulók visszajelzése is, miszerint a felmérésben válaszadó 9. évfolyamon tanulók közel 10 százaléka kifejezetten gyenge tanulónak tartja magát.
- Az Agrárminisztérium fenntartásában működő agrárszakképző iskolák tanulóinak 15 százaléka hátrányos vagy halmozottan hátrányos helyzetű, és jelentősek az intézményi és területi eltérések. A legtöbb hátrányos helyzetű tanuló a gazdasági szempontból kevésbé fejlett területeken, az észak-magyarországi és észak-alföldi megyék szakképző intézményeiben tanul, ahol arányuk több intézményben is megközelíti az 50 százalékot.
- A tanulók szociális háttérével, képességeivel szoros összefüggésben áll a lemorzsolódás mértéke, amely átlagosan 10 százalék körüli. A korai iskolaelhagyás és az évismétlés is elsősorban a 9. évfolyamban jellemző. A lemorzsoló-

dás kockázata elsősorban azokat a kilencedikes tanulókat érinti, akiknek az iskolában szerzett eddigi tapasztalatai nem felelnek meg az előzetes várakozásaiknak (a válaszadó tanulók bő 10 százaléka), illetve akik kifejezetten csalódottan érzik magukat (2 százalék).

- Az iskolaválasztást és pályaelemzést érintően fontos kiemelni, hogy a tanulók érdektelenségét, motivátlanságát általánosságban hangsúlyozó iskolaigazgatói véleményekkel ellentétben a felmért 9. évfolyamos tanulók döntő többsége (79,2 százalék) szakközépiskolai tanulmányai megkezdésének okaként az adott szakma iránti érdeklődést jelölte meg és a tanulók közel ugyanekkora aránya a középiskola-választás során jelenlegi iskoláját jelölte meg első helyen.
- A középiskola-választást segítő pályaelemzési eszközrendszer hatékonyságát értékelő tanulói vélemények alátámasztják és megerősítik a Nemzeti Agrárgazdasági Kamara által képviselt törekvések helyességét, miszerint a tanulók által leghasznosabbnak az iskolai nyílt napok bizonyultak. A nyílt napok alkalmával főként az interaktív, a tevékenységek, technológiák kipróbálására lehetőséget adó, az iskolában tanuló felsőbb éves diákok vagy korábban végzetek aktív részvételével lebonyolított rendezvények hatékonyak az általános iskolai tanulók pályaelemzésében. A fentiek mellett a pályaelemzésben fontos szerepe van a középiskolák honlapjain közölt információknak, különösen jó eszköznek bizonyulnak a diákok részvételével készülő bemutatkozó kisfilmek.
- A pályaelemzési tevékenységek, kampányok célcsoportjának meghatározását illetően fontos információ, hogy a válaszadó tanulók többsége szülei, családtagjai segítségére támaszkodott a középiskola-választás során, és döntésükben meglepően alacsony az általános iskolai osztályfőnökök, pedagógusok szerepe.
- A válaszok elemzése alapján kimutatható, hogy a tanulók szakma- és iskolaválasztását jelentősen befolyásolja a gazdálkodói családi háttér, azaz hogy a család folytat-e otthon mezőgazdasági tevékenységet.

Az elvégzett kutatás eredményei alapján a pályaelemzési eszközrendszer fejlesztését illetően az alábbi javaslatok fogalmazhatók meg:

- Az általános iskolai tanulók pályaelemzését segítő eszközök közül a nyílt napok,

interaktív, élményalapú bemutatkozó programok szerepét a továbbiakban is növelni szükséges. Ebben az Agrárminisztérium, a Nemzeti Agrárgazdasági Kamara, valamint az iskolák aktív részvétele egyaránt szükséges.

- Erősíteni kell a mezőgazdasági és élelmiszeripari vállalkozások pályorientációs tevékenységekbe történő bevonását. A vállalkozások részvételi aktivitását erősítendő, javasolt felmérni egy, a járulék- és támogatási rendszerbe épített érdekeltségi rendszer kialakításának lehetőségeit és feltételeit.
- Támogatni szükséges az agrárszakképző iskolák honlapjainak, promóciós eszközeinek (pl. kisfilm) kialakításához és fejlesztéséhez szükséges eszközök beszerzését, tudás elsajátítását és szakmai segítségnyújtást az iskolák számára, hogy azok folyamatosan frissített tartalommal tudjanak megjeleníteni az online platformokon.
- A pályaválasztási tevékenységek során kiemelt szerepet kell kapniuk az általános iskolások szüleit elérő eszközök kidolgozásának és gyakorlati alkalmazásának.
- Fontos az általános iskolai pedagógusok, osztályfőnökök pályorientációban való szerepvállalásának növelése különböző felkészítő tréningek, továbbképzések, tájékoztató rendezvények segítségével.
- Az eredményesebb és hatékonyabb pályorientáció érdekében javasolt az agrárszakképző intézmények pályorientációval foglalkozó munkatársait integráló, a pályaválasztással kapcsolatos ismeretek, tapasztalatok és jó gyakorlatok átadását, valamint a koordinációt elősegítő szakértői hálózat kiépítése és munkacsoport életre hívása.
- Tekintve, hogy a tanulói vélemények alapján a már agrárszakképzésben részt vevő tanulók pályorientációban betöltött szerepe nem elhanyagolható, javasolt a diáktanácsadók szakmai felkészítéssel egybekötött, célzott bevonása az agrárszakképzéssel kapcsolatos pályorientációs tevékenységekbe az agrárszakképző intézmények pályorientációban érintett munkatársai által.
- A pályorientációs eszközrendszer eredményességének és hatékonyságának méréséhez, továbbfejlesztéséhez szükséges a tanulói vélemények, tapasztalatok folyamatos vizsgálata, melynek megfelelő eszközt jelentheti a jelen kutatás keretében kialakított és tesztelt tanulói kérdőív. Mindemellett javasolt hasonló mérőeszköz kialakítása az intézményvezetők, valamint az agrárszakképző intézményekben dolgozó pályorientációs munkatársak számára is.

Executive Summary

Introduction

Based on the Government decision No. 1248/2015. (IV. 23.), the Samuel Tessedik Agricultural Training Concept aims to develop a vocational training system that takes into account the specificities of the agro-food sector in the Hungarian agricultural training system with a particular emphasis on renewing the career guidance toolkit and reducing the school drop-out rate which is closely linked to it. This is a particularly urgent task because the low prestige of agricultural professions and the unfavourable composition of students are still problematic issues in agricultural education. The aim of the research conducted by the Hungarian Ministry of Agriculture, the Hungarian National Chamber of Agriculture and the NAIK Agricultural Research Institute, was to examine comprehensively the socio-demographic background, career motivation, study and career plans of students entering full-time agricultural education. The results of this study are intrinsically linked to research carried out in 2016-2017 at the request of the Ministry of Agriculture that aimed to identify and present the main problems and challenges facing the human capital background of the food industry as well as to formulate proposals to ensure continuity of the workforce (Hamza *et al.*, 2018). The focus of that research was on food businesses and their labour and career start-up expectations were identified. This research examines the background and career motivation of VET students and the results will contribute to the development of a career guidance toolkit as well as to the development of central and institutional solutions to reduce student drop-out rates and encourage career retention.

Methodology

In the first section of this study, we reviewed the motivations behind the career choices of VET students and the characteristics of early school leaving based on literature sources, followed by an outline of the main trends in domestic agricultural education, including an assessment of the socio-demographic background of agricultural students based on existing data. During this phase, we processed student data provided by the Education Office which record training data, as well as using the statistics collected by the Ministry of Agriculture as institutional maintainer. The completed

case study provides a detailed overview of the training programmes started in agricultural training institutions during the period 2013-2018, the number and composition of those entering these forms of education and graduates (i.e. successful vocational examiners) by occupation or group of occupations.

In the second phase of the research, we processed data from the Hungarian Chamber of Commerce and Industry Institute for Economic and Enterprise Research 2017 orientation survey which are relevant to the agricultural sector affecting seventh-grade primary school students. Then we analysed the results of an online questionnaire survey of the ninth-grade students of agricultural training institutions maintained by the Ministry of Agriculture, based on the criteria agreed with the maintainer and the customer. The results of the questionnaire survey were validated by in-depth interviews and focus group interviews with VET leaders, teachers and students. Existing statistics and survey data relating to agricultural education students were processed using descriptive statistics tools.

Results

According to the data of the Public Education Information System operated by the Education Office, in the autumn of 2018 there were 177 institutions with 252 positions (task assignment locations) which provided secondary school-based agricultural education in Hungary. A total of 14 647 students were studying at these institutions in the broad field of agriculture. The numbers of students and of institutions providing agricultural training decreased by about 17-22 per cent between 2013 and 2018.

In terms of institutional background, there has been a significant consolidation on the maintainer side in recent years: the number and proportion of non-governmental institutions and task assignment locations have decreased and the number and proportion of students in non-governmental institutions have fallen. The Ministry of Agriculture maintained 47 agricultural training institutions and 65 task assignment locations, with nearly 70 per cent of the students participating in agricultural training studies in these institutions.

Ninety per cent of the students pursuing agricultural education participate in full-time training in Hungary. The number of students in the two forms of training followed opposite trends between 2013 and 2018. While the number of students enrolled in full-

time education has fallen by 21 per cent, the number of students that took part in adult education has increased by nearly one and a half times. The latter highlights the restructuring process affecting the sector's human resources background.

According to the Public Education Information System operated by the Education Authority, 133 different professions started in agricultural and food industrial vocational training throughout the country between 2013 and 2018. In terms of profession characteristics, bakers were trained in most task assignment locations during this period. The profession of agricultural mechanic was also available in agricultural training in more than the average number of places, and the training of farmers started with a high number of students. In terms of regional distribution, most agricultural training programmes were started in Csongrád, Borsod-Abaúj-Zemplén, Bács-Kiskun and Szabolcs-Szatmár-Bereg counties and in Budapest in recent years.

According to the available data, 15 per cent of students in agricultural education are disadvantaged or cumulatively disadvantaged, with very significant institutional and territorial disparities. Most disadvantaged students learn in economically less developed areas, in VET institutions in Northern Hungary and Northern Great Plain, while the lowest concentration is in West Transdanubia. Depending on the extent of the problem and the financial capacity of the institutions, vocational educational schools adopt a variety of strategies to help the affected students catch up, ranging from employing a full-time development teacher, psychologist, training of the teachers and one-to-one teaching.

There is a close correlation between the social background and abilities of students and their drop-out rate which is on average around 10 per cent in institutions providing agricultural training. Early school leaving and year repetition are mainly characteristic in the ninth grade. The risk of dropping out mainly affects ninth grade students whose previous school experience does not meet their expectations (more than 10 per cent of students who responded to the survey).

Despite the decline in the number of students between 2013 and 2018, more students take the vocational exam each year and since on average 90 per cent of students pass the exam, the number of students entering the labour market with a qualification has increased in recent years. In terms of exam results from 2018, the share of successful candidates in secondary agricultural education was the highest in horticulture and the park construction sector. In addition, the proportion of those who successfully completed the exam is high in agricultural sector (over 90 per cent), while it is the lowest among forestry workers and environmen-

tal technicians (65.9 and 75.4 per cent respectively).

According to a secondary analysis of data from the career orientation survey of seventh grade primary school students conducted by the Hungarian Chamber of Commerce and Industry Institute for Economic and Enterprise Research in 2017, those who are planning to choose occupations related to agriculture and/or the food industry come from low-quality family backgrounds and perform poorly, especially in the baking and the confectionery professions. The analysis also shows that family background has a big influence on the professional orientation of students facing career choices. On the other hand, the low prestige of the agri-food professions is already manifested at primary school age because those students who do not have outstanding performance see this field as an option.

According to the online survey from December 2018 of about 2360 ninth grade students conducted by the Ministry of Agriculture, the National Chamber of Agriculture and the NAIK Agricultural Research Institute, most (69.8 per cent) students in agricultural education made a mindful choice of a secondary school based on their personal interests, and their choices were mainly determined by their post-school employment opportunities as well as their personal abilities.

Based on the evaluation of the students of agricultural education, as well as the interviews of the heads of institutions and teachers in the system of career guidance tools, school open days are of great importance. In particular, those interactive events are effective in guiding primary school students' futures, which are fulfilled with the participation of several vocational training institutions offering opportunities to try out activities and technologies with the active participation of upper-secondary students and graduates. In addition to the above, information on secondary school websites, especially video clips, which are often made with the participation/involvement of students in each secondary school, has a major role in career guidance.

According to the research results, the majority of ninth grade students in agricultural education have concrete ideas for their future. The correlation study has showed a significant relationship between agricultural employment and continuing education in the chosen occupation/profession, and the parents' agricultural qualifications, agricultural workplace and the agricultural activity of the family on their own farm. Among the factors examined, the most important factors influencing students' commitment and institutional integration were whether some form of farming was part of their lives, i.e. whether their family engaged in some agricultural activities at home.

Contrary to our expectations, there is a high proportion of students having been determined to choose a particular school and imagine a career in the pro-

profession. This group with clear choice of educational institution is more satisfied with the school than their peers.

The most motivated and career-oriented students considering themselves to be the most successful, go to engineering and forestry training. Meanwhile, students with horticultural training are the least career-oriented and having the lowest rate of determination

to keep the profession and pursuing Further/Higher Education.

A further benefit of the research carried out in terms of career guidance tools is that a questionnaire survey of students can identify the tools that are used effectively in agricultural education and areas of shortage as well as potentially identifying the groups of students that are at risk of dropping out.

Kivonat

Az agrárszakképzés szerepe a munkaerő-utánpótlásban 2018

Hamza Eszter (szerk.) és Rácz Katalin (szerk.)

A hazai agrárszakképzésben az 1248/2015. (IV. 23.) számú Kormányhatározat alapján a Tessedik Sámuel Agrárszakképzési Koncepció célozza az agrár- és élelmiszer-gazdasági ágazat sajátosságait figyelembe vevő szakképzési rendszer kialakítását, kiemelt hangsúlyt fektetve a pályorientációs eszközrendszer megújítására és az ezzel szorosan összefüggő iskolai lemorzsolódás mértékének csökkentésére. A koncepció célkitűzéseit figyelembe véve a NAIK Agrárgazdasági Kutatóintézet az Agrárminisztériummal, valamint a Nemzeti Agrárgazdasági Kamarával együttműködésben átfogó kutatást végzett a nappali rendszerű agrárszakképzésben részt vevő tanulókra kiterjedően. A meglévő oktatási statisztikákon, valamint a tanulókra kiterjedő primer kérdőíves felméré-

sen alapuló kutatás eredményeit összegző kiadvány bemutatja a hazai agrárszakképzés főbb trendjeit, az agrárszakképzésben részt vevő tanulók részletes szociodemográfiai háttérét, pályaválasztási motivációit, iskolai eredményességét, tanulmányi, foglalkozási életpályával kapcsolatos távlati terveit szakmák, illetve szakmacsoportok szerinti bontásban. A periódikusan megjelenő információs kiadvány eredményei alapján lehatárolhatók az agrárszakképzésben eredményesen alkalmazott pályorientációs eszközök és hiányterületek, beazonosíthatók az iskolai lemorzsolódás által leginkább veszélyeztetett tanulói csoportok, valamint előre jelezhetők az agrár-munkaerőpiacot a kínálat vonatkozásában meghatározó folyamatok.

Abstract

Contribution of agricultural vocational training to the labour supply 2018

HAMZA, Eszter (ed.) and RÁCZ, Katalin (ed.)

Based on the Government decision No. 1248/2015. (IV. 23.), the Samuel Tessedik Agricultural Training Concept aims to develop a vocational training system that takes into account the specificities of the agro-food sector in the Hungarian agricultural training system with a particular emphasis on renewing the career guidance toolkit and reducing the rate of school dropout which is closely linked to it. Taking into account the objectives of the Concept, the NAIK Research Institute for Agricultural Economics, in collaboration with the Ministry of Agriculture and the National Chamber of Agriculture, conducted comprehensive research on students in full-time agricultural education. A publication summarizing the results of research based on

existing education statistics and primary questionnaire surveys of students presents the main trends in Hungarian agricultural education, analyses detailed socio-demographic background, career motivation, school performance, career prospects of students participating in agricultural training, by occupation and by group of occupation. Based on the results of the first booklet of a series to be published periodically, it can be identified career guidance tools and areas of shortage in agricultural education; it can be confirmed the groups of students most at risk of dropping out of school; as well as it can be predicted supply-side trends in the agricultural labour market.

Mellékletek

Mellékletek jegyzéke

1. melléklet: Képzések és tanulói létszámok szakmák szerint a 2018. évi tanulói létszám csökkenő sorrendjében, 2013–2018 54 2. melléklet: Sikeres vizsgát tett tanulók száma az összes szakma szerint a 2018. évi létszám csökkenő sorrendjében, 2013–2018..... 55 3. melléklet: A lányok, az évfolyamismétlők, a sikeres vizsgát tett tanulók és a hátrányos helyzetű sikeres vizsgát tett tanulók aránya az összes szakma szerint, 2018 58 4. melléklet: A tanulók létszáma az Agrárminisztérium fenntartásában működő agrárszakképző intézmények feladatellátási helyein iskolatípus szerint, 2018 60	5. melléklet: A tanulók által megjelölt foglalkozások a mezőgazdasághoz és/vagy az élelmiszeriparhoz köthető szakmák kategóriái szerint a jelölések számának sorrendjében 62 6. melléklet: A tanulói kérdőív..... 63 7. melléklet: Az agrárszakközépiskola-választás szempontjai a felmért tanulók körében, szakmák szerint..... 69

1. melléklet: **Képzések és tanulói létszámok szakmák szerint a 2018. évi tanulói létszám csökkenő sorrendjében, 2013–2018**

Szakmák	2013		2014		2015		2016		2017		2018	
	képzési helyek (db)	tanulók (fő)	képzési helyek (db)	tanulók (fő)	képzési helyek (db)	tanulók (fő)	képzési helyek (db)	tanulók (fő)	képzési helyek (db)	tanulók (fő)	képzési helyek (db)	tanulók (fő)
Mezőgazdasági gépész	42	1 325	49	2 068	48	2 434	42	2 430	39	2 583	39	2 679
Pék	69	2 063	73	2 415	62	2 353	57	2 152	60	1 969	59	1 803
Gazda	50	1 202	51	1 314	45	1 246	28	1 236	24	1 056	24	1 026
Lovász	15	291	16	378	18	578	19	669	17	701	19	740
Virágkötő és virágkereskedő	11	219	20	384	21	445	19	437	20	544	20	617
Húsipari termékgyártó	40	1 130	36	1 115	29	958	27	843	27	764	25	566
Mezőgazdasági technikus	25	433	25	635	27	751	27	750	32	731	32	529
Kertész	32	662	32	730	36	770	26	609	22	557	24	515
Környezetvédelmi technikus	15	256	16	353	14	345	18	358	25	422	26	434
Mezőgazdasági gépészmérnök	14	209	16	377	16	377	18	414	19	365	25	403
Kerti munkás	32	474	41	462	35	429	32	409	36	454	36	381
Kistermelői élelmiszer-előállító, falusi vendéglátó	0	0	0	0	0	0	1	13	13	212	13	344
Parkgondozó	17	233	27	334	30	395	29	403	32	367	30	308
Erdészeti, vadgazd. technikus	19	461	22	747	15	748	12	778	17	680	13	302
Disznótenyésztő	36	798	32	764	27	488	20	376	12	324	10	301
Pék-cukrász	29	1 415	28	1 246	24	692	21	313	0	0	15	296
Élelmiszeripari technikus	13	201	13	279	13	266	12	203	16	294	20	292
Erdészeti szakmunkás	16	396	14	398	10	412	7	343	8	316	10	268
Családellátó	0	0	3	43	6	112	15	217	18	252	17	267
Sütőipari és gyorspékségi munkás	4	46	9	149	12	184	13	190	12	184	15	170
Szőlész-borász	5	70	8	158	8	154	7	133	8	159	8	149
Mg-i gépjárat	3	42	4	51	5	73	10	139	10	121	9	129
Mg-i gazdaasszony, falusi vendéglátó	16	406	19	482	22	510	20	484	17	255	13	120
Egyéb ^{a)}	270	5 293	184	3 302	119	2 025	103	1 773	108	1 970	114	2 008
Összesen	773	17 625	738	18 184	642	16 745	583	15 672	592	15 280	616	14 647

^{a)} Egyéb: minden olyan képzés, ami 10-nél kevesebb képzési helyen volt elérhető 2018-ban.

Forrás: Oktatási Hivatal (KIR-adatbázis, 2018)

2. melléklet: **Sikeres vizsgát tett tanulók száma az összes szakma szerint a 2018. évi létszám csökkenő sorrendjében, 2013–2018**

Szakma	Sikeres vizsgát tett (fő)					
	2013	2014	2015	2016	2017	2018
Erdészeti és vadgazdálkodási technikus	0	69	258	389	320	460
Mezőgazdasági gépész	33	73	132	595	486	426
Mezőgazdasági technikus	154	204	297	517	417	400
Pék	286	305	352	379	389	360
Mezőgazdasági gépésztechnikus	16	32	149	149	182	244
Élelmiszeripari technikus	0	0	113	103	116	185
Környezetvédelmi technikus	12	6	115	118	146	184
Vadgazdálkodási technikus	42	38	2	0	11	167
Lovász	20	6	55	122	147	166
Gazda	124	193	181	280	199	161
Húsipari termékgyártó	261	216	181	221	161	156
Kerti munkás	124	94	157	149	93	134
Kertész	4	11	60	141	121	117
Parkgondozó	81	53	120	131	112	117
Virágkötő és virágkereskedő	0	0	45	62	74	114
Mezőgazdasági gépjavító	0	34	32	69	117	96
Parképítő és -fenntartó technikus	135	72	80	56	71	85
Mezőgazdasági gazdaasszony, falusi vendéglátó	4	9	22	141	64	82
Családellátó	0	0	6	36	51	75
Földmérő, földügyi és térinformatikai technikus	0	0	15	28	8	71
Sütőipari és gyorspékéségi munkás	0	12	30	68	69	60
Édesipari termékgyártó	14	22	27	12	23	56
Erdészeti szakmunkás	46	50	76	55	69	56
Virágkötő	0	0	12	27	36	53
Dísznövénykertész	194	171	152	185	131	49
Élelmiszeripari analitikus technikus	0	0	19	27	17	44
Állattenyésztő és állategészségügyi technikus	0	8	33	47	38	42
Szőlész-borász	0	0	0	27	39	37
Erdésztechnikus	169	171	18	32	25	30
Belovagló	0	13	7	16	11	26
Hulladékgazdálkodó szaktechnikus	0	0	0	13	0	25
Élelmiszeripari szakmunkás	0	0	0	20	37	20
Hulladékgyűjtő és -szállító	0	0	5	4	7	15
Mezőgazdasági munkás	0	0	3	0	6	15
Sütő- és cukrászipari szaktechnikus	0	0	0	27	14	15
Virágdekoratőr	0	0	0	17	7	15
Biogazdálkodó	0	0	0	0	0	14
Élelmiszeripari gépésztechnikus	0	0	0	17	11	13
Környezetvédelmi-mérés szaktechnikus	0	0	0	22	9	13
Települési környezetvédelmi szaktechnikus	0	0	0	15	0	13
Állatgondozó	13	17	8	44	2	12
Falusi vendéglátó	0	7	10	13	10	10
Patkolókovács	0	5	0	0	7	9
Állattartó szakmunkás	0	0	0	0	0	7
Növényvédelmi szaktechnikus	0	0	0	0	10	7
Kistermelői élelmiszer-előállító, falusi vendéglátó	0	0	0	0	0	6
Vidékfejlesztési szaktechnikus	0	4	0	7	8	5
Csontozó munkás	0	0	0	4	0	3
Mézeskalács-készítő	3	0	13	0	5	3
Agrár-áru-forgalmazó szaktechnikus	0	0	0	4	0	0
Agrárgazdasági gépszerelő, gépjavító	24	0	11	25	0	0
Agrárkörnyezetgazda	0	37	0	0	0	0
Agrárközgazdasági és áruforgalmazó technikus	67	74	12	17	14	0
Agrárrendész	10	6	7	0	0	0
Agrártechnikus	5	0	0	0	0	0
Állategészségügyi technikus	20	25	0	0	0	0

2. melléklet: Sikeres vizsgát tett tanulók száma az összes szakma szerint a 2018. évi létszám csökkenő sorrendjében, 2013–2018, folytatás

Szakma	Sikeres vizsgát tett (fő)					
	2013	2014	2015	2016	2017	2018
Állattenyésztő	18	7	0	0	0	0
Állattenyésztő (baromfi és kisállat)	0	0	8	6	0	0
Állattenyésztő (sertés)	10	0	0	6	0	0
Állattenyésztő (szarvasmarha)	8	12	9	0	0	0
Állattenyésztő technikus	17	0	0	0	0	0
Általános állattenyésztő	26	24	26	0	0	0
Bor- és pezsgőgyártó szaktechnikus	0	0	0	17	0	0
Bor- és pezsgőgyártó technikus	44	37	14	10	11	0
Borász	38	51	36	3	0	0
Családi gazdálkodó	0	0	0	0	0	0
Csatornamű-kezelő	0	0	0	0	0	0
Disznóvénny- és zöldségtermesztő	20	0	0	0	4	0
Élelmiszer-analitikus technikus	0	0	0	0	0	0
Élelmiszer-higiénikus	26	12	8	7	4	0
Élelmiszeripari gépész	0	0	0	0	0	0
Élelmiszeripari technikus (a szakterület megjelölésével)	0	0	0	0	0	0
Élelmiszer-minősítő technikus	0	13	0	0	0	0
Energetikai környezetvédő	16	17	8	9	0	0
Erdészeti gépésztechnikus	7	0	8	0	0	0
Erdőművelő	6	0	0	0	0	0
Erjedés- és üdítőital-ipari szaktechnikus	0	0	0	0	0	0
Erjedés- és üdítőital-ipari technikus	0	7	0	0	0	0
Erjedés- és üdítőital-ipari termékgyártó	6	7	4	0	0	0
Faiskolai kertész	0	0	0	0	0	0
Földmérő és térinformatikai technikus	67	48	32	22	19	0
Földmérő, térképész és térinformatikai technikus	0	6	0	0	0	0
Fűszernövény-termesztő	0	20	3	0	0	0
Gyógy- és fűszernövénytermesztő	0	0	0	0	0	0
Gyógynövénytermesztő	2	30	0	0	0	0
Gyümölcsstermesztő	26	23	18	0	0	0
Hulladékfeldolgozó-gép-kezelő	0	0	2	0	0	0
Hulladékgazdálkodási technológus	46	24	0	0	0	0
Hulladékgazdálkodó	30	80	34	25	25	0
Hús- és baromfiipari szaktechnikus	0	0	0	9	6	0
Hús- és baromfiipari technikus	8	8	0	0	0	0
Húsipari szakmunkás	25	41	42	0	0	0
Húskészítmény gyártó	0	0	4	0	0	0
Kertész- és növényvédelmi technikus	35	26	15	6	5	0
Környezetvédelmi mérés-technikus	44	72	16	14	17	0
Környezetvédelmi technikus (a szak megjelölésével)	18	0	0	0	0	0
Lótartó és -tenyésztő	84	68	58	34	0	0
Lótenyésztő	29	64	47	0	0	0
Lovastúra-vezető	12	8	0	0	0	0
Mezőgazdasági gazdaasszony	0	11	0	0	0	0
Mezőgazdasági gépszerelő, gépjavitó	186	216	161	51	1	0
Mezőgazdasági gépüzemeltető, gépkarbantartó	0	0	0	0	0	0
Motorfűrész-kezelő	0	0	0	0	6	0
Növénytermesztési gépüzemeltető, gépkarbantartó	313	267	310	33	0	0
Növénytermesztő és növényvédelmi technikus	0	10	0	0	0	0
Növénytermesztő gépész	12	73	0	0	0	0
Nukleáris energetikus	14	10	11	12	9	0
Pék-cukrász	411	385	392	313	241	0
Sütő- és cukrászipari technikus	136	173	39	55	57	0
Sütőipari munkás	25	17	8	2	0	0
Szennyvíztechnológus	6	5	8	4	7	0
Szőlő- és gyümölcsstermesztő	4	12	16	0	0	0

2. melléklet: **Sikeres vizsgát tett tanulók száma az összes szakma szerint a 2018. évi létszám csökkenő sorrendjében, 2013–2018, folytatás**

Szakma	Sikeres vizsgát tett (fő)					
	2013	2014	2015	2016	2017	2018
Szőlőtermesztő	10	7	0	1	0	0
Tartósítóiipari szakmunkás	0	0	0	0	0	0
Tartósítóiipari termékgyártó	21	11	0	0	0	0
Tejipari szakmunkás	0	0	0	0	0	0
Tejtermékgyártó	12	17	2	0	0	0
Települési környezetvédelmi technikus	32	33	12	7	13	0
Természet- és környezetvédelmi technikus	71	38	10	8	30	0
Természetvédelmi szaktechnikus	0	0	0	6	0	0
Virágkötő-berendező	0	0	0	0	0	0
Víz- és csatornamű-kezelő	0	0	7	0	0	0
Vízgazdálkodó	95	48	6	0	7	0
Vízműkezelő	14	5	0	0	0	0
Vízügyi technikus	40	48	85	32	17	0
Zöldség- és gyümölcsfeldolgozó	0	0	5	7	3	0
Zöldség- és gyümölcstermesztő	0	0	0	0	12	0
Zöldségtermesztő	83	104	94	10	0	0

Forrás: Oktatási Hivatal (KIR-adatbázis, 2018)

3. melléklet: **A lányok, az évfolyamismétlők, a sikeres vizsgát tett tanulók és a hátrányos helyzetű sikeres vizsgát tett tanulók aránya az összes szakma szerint, 2018**

Szakmák	Lányok aránya (%)	Évfolyamismétlők aránya (%)	Sikeres vizsgázók aránya (%)	Hátrányos helyzetű sikeres vizsgázók aránya (%)
Állatgondozó	17,4	0,0	100,0	0,0
Állattartó szakmunkás	36,7	14,4	100,0	0,0
Állattenyésztő és állategészségügyi technikus	54,3	0,0	79,2	0,0
Belovagló	78,0	0,0	92,9	0,0
Biogazdálkodó	26,7	0,0	93,3	0,0
Családellátó	67,8	4,1	100,0	14,7
Családi gazdálkodó	57,5	9,4	0,0	0,0
Csontozó munkás	0,0	8,8	100,0	0,0
Disznótenyésztő	60,5	6,3	94,2	0,0
Édesipari termékgyártó	80,4	10,1	66,7	11,9
Élelmiszeripari analitikus technikus	66,7	0,0	78,6	0,0
Élelmiszeripari gépészmunkás	0,0	0,0	56,5	0,0
Élelmiszeripari szakmunkás	61,5	0,0	100,0	15,0
Élelmiszeripari technikus	59,2	0,3	95,4	0,5
Erdészeti és vadgazdálkodási technikus	9,3	0,0	86,3	1,3
Erdészeti gépészmunkás	0,0	0,0	0,0	0,0
Erdészeti szakmunkás	3,0	12,7	65,9	9,4
Erdészeti technikus	13,9	0,8	96,8	0,0
Erjedés- és üdítőital-ipari termékgyártó	75,0	0,0	0,0	0,0
Erjedés- és üdítőital-ipari szaktechnikus	40,0	0,0	0,0	0,0
Faiskolai kertész	35,7	0,0	0,0	0,0
Falusi vendéglátó	49,1	1,9	100,0	10,0
Földmérő, földügyi és térinformatikai technikus	19,8	2,5	76,3	1,1
Gazda	21,1	5,8	99,4	10,5
Gyógy- és fűszernövény-termesztő	30,0	0,0	0,0	0,0
Hulladékgazdálkodó szaktechnikus	58,6	3,4	100,0	0,0
Hulladékgyűjtő és -szállító	19,4	2,8	100,0	0,0
Hús- és baromfiipari szaktechnikus	0,0	0,0	0,0	0,0
Húsipari termékgyártó	4,2	6,9	86,2	9,4
Kertész	44,9	12,0	96,7	5,8
Kerti munkás	29,7	6,8	97,8	13,1
Kistermelői élelmiszer-előállító, falusi vendéglátó	70,6	9,3	100,0	33,3
Környezetvédelmi technikus	46,5	0,9	75,4	0,8
Környezetvédelmi-mérés szaktechnikus	58,3	0,0	81,3	0,0
Lovász	80,7	3,9	93,3	2,2
Mézeskalács-készítő	100,0	6,3	100,0	0,0
Mezőgazdasági gazdaasszony, falusi vendéglátó	71,7	1,7	91,1	5,6
Mezőgazdasági gépész	1,1	8,0	91,8	3,7
Mezőgazdasági gépészmunkás	3,7	1,2	80,3	1,6
Mezőgazdasági gépjavító	0,0	0,0	100,0	2,1
Mezőgazdasági munkás	14,0	10,0	100,0	0,0
Mezőgazdasági technikus	35,3	1,3	84,7	3,0
Motorfűrész-kezelő	0,0	0,0	0,0	0,0
Növényvédelmi szaktechnikus	25,0	0,0	100,0	0,0
Parképítő és fenntartó technikus	37,1	0,7	85,0	1,0
Parkgondozó	31,5	4,2	100,0	11,1
Patkolókovács	0,0	0,0	100,0	0,0
Pék	44,2	10,2	92,8	4,9
Pék-cukrász	69,6	6,8	0,0	0,0
Sütő- és cukrászipari szaktechnikus	80,0	0,0	100,0	0,0
Sütőipari és gyorspekségi munkás	42,4	0,6	100,0	13,3

3. melléklet: **A lányok, az évfolyamismétlők, a sikeres vizsgát tett tanulók és a hátrányos helyzetű sikeres vizsgát tett tanulók aránya az összes szakma szerint, 2018, folytatás**

Szakmák	Lányok aránya (%)	Évfolyamismétlők aránya (%)	Sikeres vizsgázók aránya (%)	Hátrányos helyzetű sikeres vizsgázók aránya (%)
Szőlész-borász	42,3	2,7	86,0	0,0
Tartósítóiipari szakmunkás	48,3	0,0	0,0	0,0
Tejipari szakmunkás	87,5	12,5	0,0	0,0
Vadgazdálkodási technikus	7,0	0,0	95,4	0,0
Vidékfejlesztési szaktechnikus	12,5	0,0	100,0	0,0
Virágdekoratőr	100,0	5,9	100,0	0,0
Virágkötő	83,1	0,8	96,4	3,6
Virágkötő és virágkereskedő	94,0	4,4	83,8	0,7
Összes	35,8	5,9	88,7	3,9

Forrás: Oktatási Hivatal (KIR-adatbázis, 2018)

4. melléklet: **A tanulók létszáma az Agrárminisztérium fenntartásában működő agrárszakképző intézmények feladatellátási helyein iskolatípus szerint, 2018**

Iskola (Feladatellátási hely) neve	Szakgimnáziumi	Szakiskolai	Szakközépiskolai	Összes
	tanuló létszám			
AM DASzK, Móricz Zsigmond Mezőgazdasági Szakgimnáziuma, Szakközépiskolája és Kollégiuma	25		189	214
AM DASzK, Sellyei Mezőgazdasági Szakgimnáziuma, Szakközépiskolája és Kollégiuma	16		95	111
AM DASzK, Ujhelyi Imre Mezőgazdasági és Közgazdasági Szakgimnáziuma, Szakközépiskolája és Kollégiuma	27		92	119
AM DASzK, Vépi Mezőgazdasági Szakgimnáziuma, Szakközépiskolája és Kollégiuma	60		193	253
AM DASzK, Apponyi Sándor Mezőgazdasági Szakgimnázium, Szakközépiskolája és Kollégiuma	16		140	156
AM DASzK, Teleki Zsigmond Mezőgazdasági Szakgimnáziuma, Szakközépiskolája és Kollégiuma			68	68
AM DASzK, Csapó Dániel Mezőgazdasági Szakgimnázium, Szakközépiskola És Kollégium	71		99	170
AM KASZK, Táncsics Mihály Mezőgazdasági Szakgimnáziuma, Szakközépiskolája és Kollégiuma			166	166
AM KASZK, Dr. Szepesi László Mezőgazdasági, Erdészeti Szakgimnáziuma, Szakközépiskolája és Kollégiuma	39		26	65
AM KASZK, Varga Márton Kertészeti és Földmérési Szakgimnáziuma és Kollégiuma	56			56
AM ASZK, Mezőgazdasági Szakgimnázium, Szakközépiskola és Kollégium, Jánoshalma	29		245	274
AM KASZK, Bercsényi Miklós Élelmiszeripari Szakgimnázium, Szakközépiskola És Kollégium			141	141
Bárczay János Mezőgazdasági Szakgimnázium, Szakközépiskola és Kollégium	20		60	80
Baross László Mezőgazdasági Szakgimnázium, Szakközépiskola és Kollégium	17		190	207
Bársony István Mezőgazdasági Szakgimnázium, Szakközépiskola és Kollégium	45		104	149
Batthyány Lajos Mezőgazdasági és Élelmiszeripari Szakgimnázium, Szakközépiskola és Kollégium	16		225	241
Bedő Albert Erdészeti Szakgimnázium, Szakközépiskola és Kollégium	18		150	168
Bereczki Máté Élelmiszeripari és Mezőgazdasági Szakgimnázium, Szakközépiskola és Sportiskola	24		92	116
Bethlen Gábor Mezőgazdasági és Élelmiszeripari Szakgimnázium, Szakközépiskola és Kollégium	150		169	319
Csukás Zoltán Mezőgazdasági Szakgimnázium és Szakközépiskola	23		116	139
Damjanich János Gimnázium és Mezőgazdasági Szakképző Iskola	11			11
Debreczeni Márton Mezőgazdasági és Élelmiszeripari Szakgimnázium és Szakközépiskola			279	279
Dr. Entz Ferenc Mezőgazdasági Szakgimnázium, Szakközépiskola és Kollégium	4		155	159
Dr. Entz Ferenc Mezőgazdasági Szakgimnázium, Szakközépiskola és Kollégium Eötvös József Szakgimnáziuma, Szakközépiskolája és Kollégiuma	17		141	158
Fáy András Mezőgazdasági Szakgimnázium, Szakközépiskola és Kollégium			108	108
FM ASZK, Bartha János Kertészeti Szakgimnáziuma, Szakközépiskolája	14		123	137
FM ASZK, Mátra Erdészeti, Mezőgazdasági és Vadgazdálkodási Szakgimnáziuma, Szakközépiskolája és Kollégiuma	146		27	173
FM ASzK, Pétervásárai Mezőgazdasági Szakgimnáziuma, Szakközépiskolája és Kollégiuma	12		128	140
Fodor József Élelmiszeripari Szakgimnázium és Szakközépiskola	21		72	93
Galamb József Mezőgazdasági Szakgimnázium és Szakközépiskola	37		136	173
Gregus Máté Mezőgazdasági Szakgimnázium és Szakközépiskola	51		33	84
Herman Ottó Környezetvédelmi és Mezőgazdasági Szakgimnázium, Szakközépiskola és Kollégium	46		78	124

4. melléklet: **A tanulók létszáma az Agrárminisztérium fenntartásában működő agrárszakképző intézmények feladatellátási helyein iskolatípus szerint, 2018, folytatás**

Iskola (Feladatellátási hely) neve	Szakgimnáziumi	Szakiskolai	Szakközépiskolai	Összes
Jávorka Sándor Mezőgazdasági és Élelmiszeripari Szakgimnázium, Szakközépiskola és Kollégium	17		185	202
Kenderesi Mezőgazdasági Szakgimnázium, Szakközépiskola és Kollégium			234	234
Kétegyházi Mezőgazdasági Szakgimnázium, Szakközépiskola és Kollégium			116	116
Kinizsi Pál Élelmiszeripari Szakgimnázium és Szakközépiskola	21		197	218
Kiskunfélegyházi Mezőgazdasági és Élelmiszeripari Szakgimnázium, Szakközépiskola és Kollégium	50		219	269
Kiss Ferenc Erdészeti Szakgimnázium	31			31
Kocsis Pál Mezőgazdasági és Környezetvédelmi Szakgimnázium és Szakközépiskola	47		116	163
Lippai János Mezőgazdasági Szakgimnázium és Szakközépiskola	86		128	214
Lippai János Mezőgazdasági Szakgimnázium és Szakközépiskola Tiszaberceli Mg-ii Szakgimnáziuma és Szakközépiskolája			30	30
Lipthay Béla Mezőgazdasági és Élelmiszeripari Szakgimnázium, Szakközépiskola és Kollégium			169	169
Magyar Gyula Kertészeti Szakgimnázium és Szakközépiskola	16	26	243	285
Pálóczy Horváth István Mezőgazdasági Szakgimnázium, Szakközépiskola és Kollégium			174	174
Pesti Barnabás Élelmiszeripari Szakgimnázium és Szakközépiskola	44			44
Pesti Barnabás Élelmiszeripari Szakgimnázium és Szakközépiskola Telephelye			174	174
Pettkő-Szandtner Tibor Lovas Szakközépiskola és Kollégium			154	154
Roth Gyula Erdészeti, Faipari, Kertészeti, Környezetvédelmi Szakgimnázium, Szakközépiskola és Kollégium	127			127
Roth Gyula Erdészeti, Faipari, Kertészeti, Környezetvédelmi Szakgimnázium, Szakközépiskola és Kollégium Soproni Telephelye /Lippai János Kertészeti Szakképző Iskola és Kollégium/			16	16
Serényi Béla Mezőgazdasági Szakgimnázium és Szakközépiskola	15		54	69
Soós István Borászati és Élelmiszeripari Szakgimnázium és Szakközépiskola	50		31	81
Széchenyi István Mezőgazdasági és Élelmiszeripari Szakgimnázium, Szakközépiskola és Kollégium	44		324	368
Széchenyi István Mg-i és Élelmiszeripari Szakgimnázium, Szakközépiskola és Kollégium Brózik Dezső Tagintézménye			115	115
Széchenyi Zsigmond Mezőgazdasági Szakgimnázium, Szakközépiskola és Kollégium	46		122	168
Székács Elemér Mezőgazdasági és Élelmiszeripari Szakgimnázium, Szakközépiskola és Kollégium	48		118	166
Szent István Mezőgazdasági és Élelmiszeripari Szakgimnázium és Szakközépiskola			191	191
Szentannai Sámuel Középiskola és Kollégium	27			27
Szombathelyi Élelmiszeripari és Földmérési Szakgimnázium, Szakközépiskola és Kollégium	53			53
Szombathelyi Élelmiszeripari és Földmérési Szakgimnázium, Szakközépiskola és Kollégium Kismezei utcai Sütő, Cukrász és Gépész Tanüzeme			104	104
Tokaji Mezőgazdasági Szakgimnázium, Szakközépiskola és Kollégium	12		128	140
Toldi Miklós Élelmiszeripari Szakgimnázium, Szakközépiskola és Kollégium	48		166	214
Török János Mezőgazdasági és Egészségügyi Szakgimnázium és Szakközépiskola	27		133	160
Vay Ádám Gimnázium, Mezőgazdasági Szakképző Iskola és Kollégium			196	196
Veres Péter Mezőgazdasági és Élelmiszeripari Szakgimnázium, Szakközépiskola és Kollégium	18		231	249
Westsik Vilmos Élelmiszeripari Szakgimnázium és Szakközépiskola	26		176	202

Forrás: Oktatási Hivatal (KIR-adatbázis, 2018)

5. melléklet: **A tanulók által megjelölt foglalkozások a mezőgazdasághoz és/vagy az élelmiszeriparhoz köthető szakmák kategóriái szerint a jelölések számának sorrendjében**

Szakmák	Válaszadók száma (fő)	Megoszlás (%)
Egyéb szakmák	3 992	43,3
Állatokat gondoznék	1 312	14,2
Gépeket szerelnék, javítanék	1 123	12,2
Süteményeket, kenyeret sütnék	785	8,5
Süteményeket, kenyeret sütnék; állatokat gondoznék	540	5,9
Gépeket szerelnék, javítanék; állatokat gondoznék	346	3,8
Süteményeket, kenyeret sütnék; növényeket termeszténék; állatokat gondoznék	273	3,0
Növényeket termeszténék; állatokat gondoznék	265	2,9
Növényeket termeszténék	129	1,4
Gépeket szerelnék, javítanék; növényeket termeszténék; állatokat gondoznék	118	1,3
Süteményeket, kenyeret sütnék; növényeket termeszténék	80	0,9
Gépeket szerelnék, javítanék; süteményeket, kenyeret sütnék	71	0,8
Gépeket szerelnék, javítanék; süteményeket, kenyeret sütnék; állatokat gondoznék	63	0,7
Gépeket szerelnék, javítanék; süteményeket, kenyeret sütnék; növényeket termeszténék; állatokat gondoznék	61	0,7
Gépeket szerelnék, javítanék; növényeket termeszténék	42	0,5
Gépeket szerelnék, javítanék; süteményeket, kenyeret sütnék; növényeket termeszténék	17	0,2
Összesen	9 217	100,0

Forrás: MKIK GVI, Általános iskolások pályaválasztása 2017 adatai alapján szerkesztette a NAIK AKI Humán Erőforrás Kutatási Csoportja

6. melléklet: A tanulói kérdőív

KÉRDŐÍV
 az agrárszakképzésben részt vevő 9. évfolyamos tanulók részére

Kedves Tanuló!

Az alábbi kérdőívben a pályaválasztással, iskolaválasztással kapcsolatos kérdéseket találsz. A célunk az, hogy a kérdőív segítségével minél jobban megismerjük az agrárszakképzésben tanulók iskolai tapasztalatait, igényeit, jövőbeni terveit annak érdekében, hogy javuljanak a képzési feltételek és az elhelyezkedési lehetőségek. A kérdőív kitöltése név nélkül történik. Arra kérünk, hogy a kérdésekre megfontolt, őszinte válaszokat adj! Segítő együttműködésedet ezúton is köszönjük!

I. Pályaválasztás körülményei**1. Mi volt neked fontos, amikor középiskolát választottál? Több választ is megjelölhetsz!**

- Érdekeljen, amit tanulok
- Olyat tanuljak, amiben jó vagyok
- Az otthonom közelében tanuljak
- Barátaim, osztálytársaim iskolaválasztása
- Szüleim, hozzátartozóim tanácsa
- Szüleim, hozzátartozóim példája
- Jó munkát kapjak, ha befejezem az iskolát
- Egyéb, éspedig:

2. Ki segített neked a legtöbbet a középiskola kiválasztásában? Több választ is megjelölhetsz!

- Általános iskolai osztályfőnököm, tanárom
- Pályaválasztási tanácsadó
- Családtagjaim
- Barátaim, osztálytársaim
- Nálam idősebb diákok
- Ismerős, aki az általam választott szakmában dolgozik
- Egyéb, éspedig:

3. Hol kaptad a leghasznosabb segítséget a középiskola kiválasztásához? Több választ is megjelölhetsz!

- Pályaválasztási kiállításokon
- Iskolai nyílt napokon
- Szórólapokból, hirdetésekben
- Pályaválasztást segítő internetes oldalakon
- Szakképző iskolák honlapján
- Kiállításokon, vásárokon (pl. OMÉK, FarmerExpo)
- Egyéb, éspedig:

4. A középiskolai jelentkezésnél hányadik helyen jelölted meg a jelenlegi iskoládat? Csak egy választ jelölj meg!

- Első helyen
 Második helyen
 Harmadik helyen vagy azt követően
 Nem ide jelentkeztem
 Egyéb, éspedig:

5. Miért éppen ebben az iskolában kezdted meg a középfokú tanulmányaidat? Csak egy választ jelölj meg!

- Ezt választottam, ez érdekelt
 Másat szerettem volna, de ide vettek fel
 Nem volt határozott elképzelésem, így alakult
 Nem volt választási lehetőségem
 Nem emlékszem/Nem tudom
 Egyéb, éspedig:

II. Iskolai tapasztalatok

6. Milyenek az eddigi tapasztalataid a jelenlegi iskoládról? Csak egy választ jelölj meg!

- Nagyon jól érzem itt magamat
 Jobban érzem itt magam, mint vártam
 Kicsit csalódott vagyok, nem egészen erre számítottam
 Nagyon csalódott vagyok, egyáltalán nem erre számítottam
 Nem tudom megítélni / Nem szeretnék válaszolni
 Egyéb, éspedig:

Kérünk, válaszolj az alábbi kérdésekre is! Minden kérdésnél csak egy választ jelölj meg!

7. Van az iskolában tanulmányi ösztöndíj?

Van	Nincs	Nem tudom
-----	-------	-----------

8. Van az iskolában tanulószervezéses juttatás?

Van	Nincs	Nem tudom
-----	-------	-----------

9. Van az iskolában korrepetálás, felzárkóztatás?

Van	Nincs	Nem tudom
-----	-------	-----------

10. Van az iskolában tehetséggondozás?

Van	Nincs	Nem tudom
-----	-------	-----------

11. A felsoroltak közül mi van az iskoládban? Több választ is megjelölhetsz!

- Új iskolaépület, tantermek
- Új taneszközök
- Új informatikai eszközök
- Modern, jól felszerelt tanüzem/tangazdaság
- Jó kollégiumi ellátás
- Jó tanárok
- Közvetlen, családias légkör
- Jó gyakorlatszerzési lehetőség
- Szakma iránt érdeklődő osztálytársak, tanulók
- Egyéb dolog, amit fontosnak gondolsz még az iskoládról:

12. Kérünk, jelöld meg azokat az állításokat, melyekkel egyetértesz! Csak egy választ jelölj meg!

- Ha a szakmában helyezkedem el, akkor változatos feladataim lesznek
- Ha a szakmában helyezkedem el, akkor képességeimet/tehetségemet hasznosíthatom
- Ha a szakmában helyezkedem el, akkor a magam ura lehetek
- Ha a szakmában helyezkedem el, akkor új gépekkel dolgozhatok
- Ha a szakmában helyezkedem el, akkor a legújabb informatikai eszközöket használhatom
- Ha a szakmában helyezkedem el, akkor mindig új dolgokat tanulhatok
- Ha a szakmában helyezkedem el, akkor biztosan lesz munkahelyem
- Ha a szakmában helyezkedem el, akkor elégedett leszek a fizetésemmel

13. Szerinted mit fogsz csinálni, miután befejezted az iskolát? Csak egy választ jelölj meg!

- Munkát fogok vállalni a szakmában
- Munkát fogok vállalni, de nem a szakmában
- Tovább szeretnék tanulni a szakmában
- Tovább szeretnék tanulni, de nem a jelenlegi szakmában
- Külföldre költözöm
- Még nem tudom, mihez kezdek az iskola befejezése után
- Más terveim vannak:

III. Digitális eszközhasználat

Kérünk, válaszolj az alábbi kérdésekre is! Minden kérdésre csak egy választ jelölj meg!

14. Mennyire jellemző, hogy a jelenlegi iskoládban a tanórákon a tanár powerpointos bemutatót tart?

Gyakran előfordul	Néha előfordul	Soha nem fordul elő	Nem tudom, mi az
-------------------	----------------	---------------------	------------------

15. Mennyire jellemző, hogy a jelenlegi iskoládban a tanórákon a tanulók is használnak powerpointos bemutatókat?

Gyakran előfordul	Néha előfordul	Soha nem fordul elő	Nem tudom, mi az
-------------------	----------------	---------------------	------------------

16. Mennyire jellemző, hogy a dolgozatokat számítógépen írnátok?

Gyakran előfordul	Néha előfordul	Soha nem fordul elő	Nem tudom, mi az
-------------------	----------------	---------------------	------------------

17. Mennyire jellemző, hogy digitális tananyagot használtok tanórán (pl. Youtube videó)?

Gyakran előfordul	Néha előfordul	Soha nem fordul elő	Nem tudom, mi az
-------------------	----------------	---------------------	------------------

18. Mennyire jellemző, hogy az interneten elérhető oktatóprogramokat használtok tanórán?

Gyakran előfordul	Néha előfordul	Soha nem fordul elő	Nem tudom, mi az
-------------------	----------------	---------------------	------------------

19. Mennyire jellemző, hogy okos (digitális) táblát használtok tanórán?

Gyakran előfordul	Néha előfordul	Soha nem fordul elő	Nem tudom, mi az
-------------------	----------------	---------------------	------------------

20. Mennyire jellemző, hogy okostelefonnal vagy tablettel tanultok tanórán?

Gyakran előfordul	Néha előfordul	Soha nem fordul elő	Nem tudom, mi az
-------------------	----------------	---------------------	------------------

21. Sorold fel azokat a tantárgyakat, ahol használtok informatikai eszközöket, beleértve a szakmai gyakorlatot is!

22. Hallottál-e már a következő fogalmakról

Válaszok	Igen és tudom mit jelent	Igen, de nem tudom mit jelent	☐ Még nem hallottam róla
Mesterséges intelligencia	☐	☐	☐
Felhő alapú IKT rendszer	☐	☐	☐
Big Data (adatdömping) analitika	☐	☐	☐
Precíziós gazdálkodás	☐	☐	☐
E-mezőgazdaság	☐	☐	☐
Távérzékelés és térinformatika	☐	☐	☐
Talajinformációs rendszer	☐	☐	☐
Hozamtérkép	☐	☐	☐
Erőgépezérlő rendszer	☐	☐	☐
Helyspecifikus tápanyag-gazdálkodás	☐	☐	☐
Időjárás-állomás	☐	☐	☐

IV. Általános adatok

23. Milyen tanulónak tartod magad? Csak egy választ jelölj meg!

- Kitűnő tanulónak
- Jó tanulónak
- Közepes tanulónak
- Gyenge tanulónak
- Nem tudom megítélni / Nem szeretnék válaszolni

24. Kérünk, jelöld meg azokat a dolgokat, amelyek otthonodban megtalálhatók! Több választ is megjelölhetsz!

☐	Számítógép internetkapcsolat nélkül
☐	Számítógép internetkapcsolattal
☐	Saját számítógéped (amit csak te használsz) internetkapcsolat nélkül
☐	Saját számítógéped (amit csak te használsz) internetkapcsolattal
☐	Saját okostelefonod internetkapcsolat nélkül
☐	Saját okostelefon internetkapcsolattal
☐	Saját szobád
☐	Saját íróasztalod
☐	Saját könyveid (nem tankönyvek)

25. Válaszd ki, melyik iskolában tanulsz! [Legördülő menüből]

26. Mi a szakmád, amit tanulsz? [Legördülő menü]

27. Van-e szüleidnek vagy nevelőszüleidnek agrárképzettsége (mezőgazdasági, élelmiszeripari vagy erdészeti)?

- Igen, van
- Nincs
- Nem tudom

28. Kérünk, válaszolj igennel, ha szüleid vagy nevelőszüleid a mezőgazdaságban, élelmiszeriparban vagy erdészetben dolgoznak!

- Igen
- Nem
- Nem tudom

29. Gazdálkodtok otthon (pl. foglalkoztok-e növénytermesztéssel vagy állattenyésztéssel)?

- Igen
- Nem
- Nem tudom

30. Egyéb, fontosnak tartott észrevétel a jelenlegi tanulmányaid kapcsán, ami a kérdőív kitöltése közben eszedbe jutott és szívesen megosztanád velünk.

Sokat segítettél, nagyon köszönjük, hogy kitöltötted a kérdőívet!

7. melléklet: Az agrárszakközépiskola-választás szempontjai a felmért tanulók körében, szakmák szerint

Tanult szakma	Mi volt neked fontos, amikor középiskolát választottál?							jó munkát kapjak, ha befejezem az iskolát
	érdekeljen, amit tanulok	olyat tanuljak, amiben jó vagyok	az otthonom közelében tanuljak	barátaim, osztálytársaim iskolaválasztása	szüleim, hozzátartozóim tanácsa	szüleim, hozzátartozóim példája		
Erdészet	fő	187	70	24	8	42	26	130
	%	81,3	30,4	10,4	3,5	18,3	11,3	56,5
Mezőgazdasági (növénytermesztés, állattenyésztés)	fő	467	228	111	27	89	57	253
	%	75,1	36,7	17,8	4,3	14,3	9,2	40,7
Gépész	fő	373	199	77	10	63	39	280
	%	71,6	38,2	14,8	1,9	12,1	7,5	53,7
Egyéb	fő	110	42	24	8	31	9	74
	%	71,0	27,1	15,5	5,2	20,0	5,8	47,7
Környezetvédelmi, földmérési	fő	75	24	35	7	34	7	63
	%	69,4	22,2	32,4	6,5	31,5	6,5	58,3
Élelmiszeripari	fő	294	126	74	47	88	14	211
	%	62,4	26,8	15,7	10,0	18,7	3,0	44,8
Kertészeti	fő	93	56	53	14	44	7	70
	%	51,4	30,9	29,3	7,7	24,3	3,9	38,7
Összesen	fő	1599	745	398	121	391	159	1081
	%	69,9	32,6	17,4	5,3	17,1	6,9	47,2

Forrás: NAIK AKI Humán Erőforrás Kutatási Csoport (Tanulói felmérés, 2018)

Hivatkozások jegyzéke

1. 1993. évi LXXVI. törvény a szakképzésről.
2. 2011. évi CLXXXVII. törvény a szakképzésről.
3. 2015. évi LXXV. törvény a nemzeti köznevelésről szóló 2011. évi CXCV. törvény módosításáról.
4. 1040/2015. (II. 10.) Kormányhatározat. A „Szakképzés a gazdaság szolgálatában” című koncepcióról.
5. 1248/2015. (IV. 23.) Kormányhatározat. A Tessedik Sámuel Agrárszakképzési Koncepcióról.
6. 134/2016. (VI. 10.) Kormányrendelet az állami köznevelési közfeladat ellátásában fenntartóként résztvevő szervekről, valamint a Klebelsberg Központtól.
7. 1163/2017. (III. 31.) Kormányhatározat a hazai mezőgazdasági gépgyártás az Irinyi terv keretében történő fejlesztési lehetőségeiről.
8. Állami Számvevőszék (ÁSZ) (2012): Jelentés a mezőgazdasági középfokú szakoktatás és szaktanácsadás intézményeinek ellenőrzéséről. 2012. október <https://asz.hu/storage/files/files/%C3%96sszes%20jelent%C3%A9s/2012/12104j000.pdf>
9. Andor, M és Liskó, I. (1999): Iskolaválasztás és mobilitás, Iskolakultúra. <http://mek.oszk.hu/03600/03672/03672.pdf>
10. Berényi E. (2015): Kudarcc-rutinok vagy megoldás-keresés – probléma-narratívák a szakképzésben. In Fehérvári A. és Tomasz G. (szerk.): Kudarcok és megoldások. OFI, Budapest, 89–108.
11. Borbély-Pecze, T. B. (2016): Szakképzés és pályaeorientáció – tévutak és lehetőségek. *Educatio*, 2016/1. 59–69.
12. Borbély-Pecze, T. B., Gyöngyösi, K. és Juhász, Á. (2013a): Az életút-támogató pályaeorientáció a köznevelésben. 1. rész. A pályaeorientáció új szemlélete és a hazai helyzet. *Új Pedagógiai Szemle*, 5–6. 32–49.
13. Borbély-Pecze, T. B., Gyöngyösi, K. és Juhász, Á. (2013b): Az életút-támogató pályaeorientáció a köznevelésben. 2. rész. Pályaeorientációs szakpolitika – alapelvek és javaslatok. *Új Pedagógiai Szemle*, 7–8. 32–47.
14. Cedefop (2011a): A magyarországi szakképzés rövid áttekintése. Luxemburg: Az Európai Unió Kiadóhivatala, 2011. p. 98.
15. Cedefop (2011b): The benefits of vocational education and training. <http://www.cedefop.europa.eu/node/11742>
16. Csákó, M. (2016): A szakképzés és az európai integráció. *Educatio*, 2016/1 3–10.
17. ELPGN (2015): Guidelines for Policies and Systems Development for Lifelong Guidance: A Reference Framework for the EU and for the Commission, ELPGN Tools No. 6., Finnland <http://www.elgpn.eu/publications/browse-by-language/english/elgpn-tools-no-6-guidelines-for-policies-and-systems-development-for-lifelong-guidance/>
18. Európai Bizottság (2017): Early school leavers. (European Semester Thematic Factsheet) https://ec.europa.eu/info/sites/info/files/european-semester_thematic-factsheet_early-school-leavers_en_0.pdf
19. Eurostat (2018): Early leavers from education and training. https://ec.europa.eu/eurostat/statistics-explained/index.php/Early_leavers_from_education_and_training
20. Farkas, É. (2007): Rendszerváltás a szakképzésben. A szakképzés szerkezeti, tartalmi átalakulása Magyarországon 1989 után, különös tekintettel az iskolarendszerű szakképzés reformjának jellemzőire a képzést végző intézmények aspektusából. Doktori (PhD) disszertáció, Debrecen.
21. Fehérvári, A. (2015): Lemorzsolódás és a korai iskolaelhagyás trendjei. *Neveléstudomány*, 2015/3. 31–47.

22. Hajdu, M., Makó, Á., Nábelek, F. és Nagy, D. (2017): Általános iskolások pályaválasztása 2017. Elemzés a Magyar Kereskedelmi és Iparkamara számára. MKIK Gazdaság- és Vállalkozáskutató Intézet. <https://gvi.hu/kutatas/533/altalanos-iskolasok-palyavalasztasa-2017>
23. Hamza, E., Rácz, K. és Szabó, D. (2018): Az Agrár-munkaerőpiaci Barométer felmérés eredményei 2016. Agrárgazdasági Kutató Intézet, Budapest. Agrárgazdasági Információk sorozat.
24. Hegyi-Halmos, N. (2016): Az iskolai pályaeorientáció szerepe és gyakorlata a hazai köznevelési intézményekben – A pedagógusok vélekedései a pályaeorientáció iskolai szerepéről a gimnáziumokban. Doktori (PhD) disszertáció, ELTE.
25. Hutflesz, M. (2011): A továbbtanulást és a pályaválasztást befolyásoló tényezők megítélése a 7., 8. osztályos tanulók körében. PannonPorta Kft., Szombathely, http://www.pgz.si/upload/File/2012/VAS_AI.pdf
26. Jackson, C. (2013): Az Európai Pályaeorientációs szakpolitikai hálózat (ELGPN) szakszótára. ELGPN Glossary, Budapest http://eletpalya.munka.hu/c/document_library/get_file?uuid=3819a188-6e0e-400c-ac64-e2a5894a3ad0&groupId=43711
27. Kenderfi, M. (2011): Pályaeorientáció. Szent István Egyetem. https://www.tankonyvtar.hu/hu/tartalom/tamop412A/2010-0019_palyaeorientacio/index.html
28. Marope, P. T. M., Chakroun, B. és Holmes K. P. (2015): Unleashing the Potential Transforming Technical and Vocational Education and Training. Unesco Publishing
29. OECD (2011): Skills for Innovation and Research. OECD Publishing. p. 146.
30. OFI (2009): A tudás szerepe és tartalma. <http://ofi.hu/tudas-szerepe-es-tartalma>
31. Oktatási Hivatal (2017): A lemorzsolódás megelőzését szolgáló korai jelző- és pedagógiai támogató rendszer. https://www.oktatas.hu/pub_bin/dload/kozoktatas/lemorzsolodas/ESL_utmutato_2017_2.pdf
32. Páskuné Kiss, J. (2015): A pályaeorientáció pszichológiai alapjai. Debreceni Egyetemi Kiadó, Szaktárnet-könyvek 28.
33. Sági, M. (2009): Az iskolaválasztás oksági modellje – a racionaliscselekvés-elmélet alapján. <http://ofi.hu/az-iskolavalasztas-oksagi-modellje-racionaliscselekv-es-elmélet-alapjan>
34. Solymosi, K. (2013): Iskolaválasztás – a háttérben húzódó motivációk és nézetek. In Vzdelávanie, výskum a metodológia. <http://www.irisro.org/pedagogia2013januar/0501SolymosiKatalin.pdf>
35. Suhajda, Cs. J. (2017): A pályaeorientációs tevékenység változása és megvalósulás a köznevelésben a rendszerváltozástól napjainkig különös tekintettel az információs folyamatokra. Doktori (PhD) értekezés, Pécs.
36. Szilágyi, K. (2012): Munka-pályatanácsadás, mint humán szolgáltatás In Szilágyi K. (szerk.): A pályaeorientáció szerepe a társadalmi integrációban. ELTE, TÁTK, Budapest
37. The Institute for Higher Education Policy (1998): Reaping the benefits defining the Public and Private Value of Going to College. p. 26. <http://www.nyu.edu/classes/jepsen/ihepMar98.pdf>
38. Tratnyek, M. (2014): Az élethosszig tartó pályaeorientáció szektorközi megközelítése. In Életpálya tanácsadás. 2014. IV. szám. http://epa.oszk.hu/02500/02512/00009/pdf/EPA02512_eletpalya_tanacsadas_2014_04_06-10.pdf
39. Varga, J. (szerk.) (2018): A közoktatás indikátorrendszere 2017. MTA Közgazdaság- és Regionális Tudományi Kutatóközpont Közgazdaságtudományi Intézet
40. Velkey, G. (2011): A (szak)képzés hazai rendszere, működési zavarai és megújítása. Doktori (PhD) értekezés, Pécs.
41. Zsoldos, A. (2016): A szakképzés története, jelenlegi helyzete és megítélése Magyarországon. Doktori (PhD) disszertáció, Miskolc.
42. Xantus, L. (1983): A tanácsadási stratégiák a pályaválasztásban. In Ritoókné Ádám M. (1995): A tanácsadás pszichológiája. Nemzeti Tankönyvkiadó, Budapest

